

วารสาร

วิชาการ

สังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัย

Journal of Social Sciences and Modern Integrated Sciences

ISSN: 2822-0420 (Online)

ปีที่
6

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

VOL.6 NO. 2 JUL - DEC 2025

วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย

Journal of Social Sciences and Modern Integrated Sciences

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568) Vol.6 No2 (July – December 2025)

ISSN: 2822-0420 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย “Journal of Social Sciences and Modern Integrated Sciences (JSMIS)” เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความในสาขาวิชาการเกี่ยวกับสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัยใหม่ที่มีขอบข่ายครอบคลุมตั้งแต่ 2 สาขาวิชาขึ้นไปร่วมกัน ได้แก่ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การพัฒนาท้องถิ่น ศีลภาสาสาตร์ ศาสนาและปรัชญา รวมถึงสหวิชาการอื่นที่มีนัยทางทฤษฎีหรือการประยุกต์ใช้ในศาสตร์รวมสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในมุมมองภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาชน โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานวิชาการ ผู้สนใจโดยทั่วไปในทุกสาขาวิชา

กำหนดการเผยแพร่

วารสารเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) คือ ฉบับที่ 1 ระหว่างมกราคม - มิถุนายน และฉบับที่ 2 ระหว่างเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

คณะกรรมการที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล

มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

- รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ เพ็ญคง
- รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธิรักษา
- รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร
- รองศาสตราจารย์ ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยบูรพา

5. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
7. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญอริ ยีหมะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
8. รองศาสตราจารย์ ดร.พระมหาวิเศษ เสาะพบดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจ้อน	มหาวิทยาลัยทักษิณ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิติ มณีกาญจน์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันสถา โรจนตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นพแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุดผจกร สิริ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ฝ่ายจัดการวารสาร

รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ

สำนักงาน

สำนักงานศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เลขที่ 1 หมู่ที่ 8 ตำบลแม่โป่ง
อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 50220

บทบรรณาธิการ

วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย ฉบับนี้เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2568 มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่จะเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ ผลงานวิชาการ ด้านสังคมศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์ และศาสตร์รวมสมัย ศาสตร์สมัยใหม่สู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

ฉบับนี้ มีบทความวิจัยและบทความวิชาการที่ได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ทั้งสิ้น 8 บทความ ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 8 เรื่อง คือ 1) กลยุทธ์กีฬามอเตอร์สปอร์ตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย โดยดิเรกฤทธิ์ กริอุต และคณะ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก โดยสุภารัตน์ ขุนโต และคณะ 3) การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภอวชิรบาร์มี จังหวัดพิจิตร โดยไพสุรงค์ ทั้งทอง และคณะ 4) การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรัชพล จำปาแก้ว และคณะ 6) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติ หนองหลวง จังหวัดเชียงราย โดยจิราวุฒิ แก้วเขื่อน และคณะ 7) ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาเกเหล็ก จังหวัดพิจิตร ศุภกิตา สากระจาย และคณะ 8) ภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวพุทธวิถีของผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น โดยกฤษณะ โคตรศรีวงศ์

กองบรรณาธิการขอขอบคุณเจ้าของทุกบทความ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ อนุเคราะห์กลั่นกรองและปรับปรุงบทความให้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านเพื่อนำไปสู่มุมมองที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมต่อไป โอกาสนี้จึงขอเชิญชวนนักวิชาการ คณาจารย์นักวิจัย นิสิตนักศึกษา ทุกสถาบัน เสนอบทความเพื่อ เข้ารับการพิจารณากลั่นกรองตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานให้หลากหลายยิ่งขึ้นไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ)

บรรณาธิการวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน
จึงไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	ก
บทบรรณาธิการ	ข
สารบัญ	ง
บทความวิจัย	
กลยุทธ์กีฬามอเตอร์สปอร์ตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดเชียงราย	1-12
: ดิเรกฤทธิ์ กริอุต, นาวัน พรหมใจสา, วิกรม บุญนุ่น และ โกมินทร์ วังอ่อน	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก	13-28
: สุภารัตน์ ขุนโต, ธนัสถา โรจนตระกูล และ โชติ บดีรัฐ	
การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภอ ชิรบำรุง จังหวัดพิจิตร	29-42
: ไพสุรางค์ ทั้งทอง, ธนัสถา โรจนตระกูล และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	
การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของ คณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น	43-57
: รัชพล จำปาแก้ว, สุรพล พรหมกุล และ สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา	
อิทธิพลเชิงสาเหตุความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่ส่งผล ต่อประสิทธิภาพการบริหารและจัดการภัยพิบัติจากการแพร่ระบาดของเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	58-68
: ภูติศรณ มูลป่า และ สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล	
ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติ หนองหลวง จังหวัดเชียงราย	69-82
: จิราวุฒิ แก้วเขื่อน, วิกรม บุญนุ่น, โกมินทร์ วังอ่อน และ เบญจมาศ เมืองเกษม	

สารบัญ (ต่อ)

ประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร : ศุภมิตา สากระจ่าย, ธนัสถา โรจนตระกูล และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	83-96
ภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวพุทธวิถีของผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น : กฤษณะ โคตรศรีวงศ์	97-109

กลยุทธ์กีฬามอเตอร์สปอร์ตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย Strategies to Promote Motorsport Tourism in the Special Economic Zone of Chiang Rai Province

ดิเรกฤทธิ์ กรีอุต¹, นาวัน พรหมใจสา², วิกรม บุญนุ่น³ และ โกมินทร์ วังอ่อน⁴
Dirakrit Greut¹, Nawin Promjaisa³, Vikrom Boonnun³ and Gomin Wang-on⁴

Received: 05 March 2025; Revised: 04 April 2025; Accepted: 05 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ต 2) วิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ต และ 3) สร้างกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ต การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมผ่านการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ 2) วิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมโดยสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 16 คน และ 3) สร้างกลยุทธ์โดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมมีทั้งปัจจัยเชิงบวก เช่น การจัดกิจกรรม ช่องทางประชาสัมพันธ์ และมาตรฐานความปลอดภัย และปัจจัยเชิงลบ เช่น ค่าใช้จ่ายและประสบการณ์การเข้าร่วม นอกจากนี้ รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมควรมีความหลากหลาย ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน รวมถึงมีมาตรการความปลอดภัยที่เข้มงวด ผลการวิจัยยังได้จัดทำ 5 กลยุทธ์ได้แก่ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2) การสร้างตราสินค้าและการตลาด 3) การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน 4) การส่งเสริมกิจกรรมชุมชน และ 5) การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การท่องเที่ยว; กีฬามอเตอร์สปอร์ต; เศรษฐกิจพิเศษชายแดน

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย; Graduate student in Doctoral of Regional Development Strategies, Chiang Rai Rajabhat University

^{2 3 4} อาจารย์สังกัดคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย; Faculty of Social-Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: aree.bin@cr.ru.ac.th

Abstract

This research aims to study the strategies for promoting motorsport tourism in the border special economic zone of Chiang Rai Province. The primary objectives include: (1) analyzing the factors influencing participation in motorsport tourism activities, (2) examining the appropriate activity models for motorsport tourism, and (3) developing strategies to promote motorsport tourism.

The research employs a mixed-methods approach, divided into three phases: (1) analyzing factors influencing participation by collecting data from a sample group of 400 respondents and performing statistical analysis, (2) identifying suitable activity models through in-depth interviews with 16 stakeholders, and (3) formulating strategies using SWOT Analysis and the TOWS Matrix. The research findings indicate that factors influencing participation in activities include both positive aspects, such as event organization, promotional channels, and safety standards, as well as negative factors, including expenses and prior participation experience. Furthermore, suitable event formats should be diverse, receive support from the public and private sectors as well as the community, and incorporate stringent safety measures. The research also formulated five strategies: 1) Infrastructure development, 2) Branding and marketing, 3) Public and private sector support, 4) Community activity promotion, and 5) International cooperation development.

Keywords: Tourism Strategies; Motor Sports; Border Special Economic Zone

บทนำ

แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬาสามารถวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น เศรษฐกิจเชิงประสบการณ์ (Experience Economy) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยวมากกว่าการให้บริการพื้นฐานเพียงอย่างเดียว อุตสาหกรรมกีฬายังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน เช่น การออกแบบสนามกีฬาที่สามารถใช้งานได้หลากหลายประเภทเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับโครงสร้างพื้นฐาน (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2564) ในระดับโลก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬามีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงและมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น การแข่งขันกีฬาโอลิมปิกและฟุตบอลโลกมีผลกระทบเชิงบวกต่อเศรษฐกิจของประเทศเจ้าภาพผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและการจ้างงาน การศึกษาในประเทศสหราชอาณาจักรพบว่าการจัดการแข่งขันกีฬาสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจได้มากถึง 2-3% ของ GDP นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมกีฬาในระดับท้องถิ่นยังช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้ให้กับ

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่จากแนวปฏิบัติของประเทศที่ประสบความสำเร็จ เช่น สหราชอาณาจักรและออสเตรเลีย พบว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาจำเป็นต้องมีนโยบายสนับสนุนที่ชัดเจน รวมถึงการพัฒนาระบบนิเวศของกีฬาให้มีความครบวงจร ตัวอย่างเช่น ออสเตรเลียมีการสนับสนุนภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านกีฬา และท่องเที่ยวผ่านโครงการร่วมลงทุน (Public-Private Partnership) ในขณะที่สหราชอาณาจักรมีการกำหนดมาตรฐานสำหรับการจัดการแข่งขันกีฬาและส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาผ่านกลยุทธ์การสร้างตราสินค้า (Branding Strategy) ที่เน้นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของกีฬาแต่ละประเภท (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2561)

การท่องเที่ยวเชิงกีฬาเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องทั่วโลก โดยเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจและส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศเจ้าภาพ การจัดการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว กระตุ้นภาคบริการ และส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวอื่น เช่น โรงแรม ร้านอาหาร และการคมนาคม ประเทศไทยมีการจัดการแข่งขันกีฬาระดับโลก เช่น MotoGP และการแข่งขันกีฬาทางน้ำ ซึ่งช่วยสร้างรายได้มหาศาล อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมนี้ยังคงเผชิญกับความท้าทาย เช่น ข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน ขาดบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะด้าน และการขาดแคลนมาตรฐานในการบริหารจัดการที่เทียบเท่าระดับสากล (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) เชียงรายเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา เนื่องจากมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่เอื้อต่อกิจกรรมกลางแจ้งและกีฬาผจญภัย เช่น การแข่งขันวิ่งเทรล การแข่งขันจักรยานทางไกล และกีฬาทางน้ำ นอกจากนี้ เชียงรายยังเป็นหนึ่งในเมืองที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS) ซึ่งสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและกิจกรรมกีฬากับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว เมียนมา และจีนได้ (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย, 2567) ในปัจจุบัน เชียงรายได้รับการกำหนดให้เป็นเมืองกีฬาต้นแบบภายใต้โครงการของการกีฬาแห่งประเทศไทย ซึ่งมีการจัดกิจกรรมกีฬาระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง เช่น “Lanna Marathon” และ “Tour of Chiang Rai” ซึ่งช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจการออกกำลังกายและการแข่งขันกีฬา อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดที่ต้องได้รับการแก้ไข เช่น การพัฒนาระบบคมนาคมเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การปรับปรุงมาตรฐานสถานที่จัดการแข่งขัน และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567)

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬามีศักยภาพสูงในการเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจและสังคม โดยสามารถสร้างโอกาสทางธุรกิจ การจ้างงาน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้กับพื้นที่ที่เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬา นอกจากนี้ อุตสาหกรรมนี้ยังสามารถส่งเสริมสุขภาพของประชากรและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศหรือจังหวัดที่เป็นเจ้าภาพ (สศช., 2562) เชียงรายมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงกีฬา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐและภาคเอกชน การศึกษาเรื่องนี้จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นโอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาอุตสาหกรรม

ท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดเชียงราย และเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน นโยบาย และการบริหารจัดการงานกีฬาให้มีมาตรฐานสากล ผลการศึกษานี้คาดว่าจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทยได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ต จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ตที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อสร้างกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ต ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ตในจังหวัดเชียงราย 2) ศึกษาารูปแบบกิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ตที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย และ 3) จัดทำกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ต

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ ผู้เข้าแข่งขัน ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทีมงาน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และผู้ชมกิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ตในจังหวัดเชียงราย เนื่องจากไม่สามารถระบุขนาดประชากรที่แน่นอนได้ ผู้วิจัยจึงใช้สูตรของ Cochran (Cochran, 1977 อ้างใน อีรุฒิ เอกะกุล, 2543) ในการกำหนดขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม ซึ่งคำนวณได้เป็น 384 คน อย่างไรก็ตาม เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนตัวอย่างเป็น 400 คน โดยใช้การสุ่มแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) จาก 4 กิจกรรมหลักที่จัดขึ้นในปี 2566 ได้แก่ Northern Time Attack Championship 2022 (150 คน) Caravan Rally Chiang-Rai Economic Zone 2023 (50 คน) King of Gymkhana (150 คน) และ Caravan Rally Chiang-Khong Gateway To GMS 2023 (50 คน)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกีฬามอเตอร์สปอร์ต 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม และ 4) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ต

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านผ่านการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ไหมหรือเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ หลังจากนั้นได้นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งต้องมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับเท่ากับหรือมากกว่า 0.75

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามจำนวน 400 ชุด ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามจะถูกวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ต วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในการจัดกิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ต เช่น ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ และประชาชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยการใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 ราย เพื่อให้ครอบคลุมมุมมองของผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ต 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยว และ 3) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกวิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ต

การสร้างกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ต ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม 2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในโดยใช้ SWOT Analysis 3) ใช้เทคนิค TOWS Matrix ในการพัฒนากลยุทธ์ 4) จัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านเพื่อประเมินร่างกลยุทธ์ 5) ปรับปรุงกลยุทธ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และ 6) สรุปและนำเสนอกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ต

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ตในจังหวัดเชียงราย สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรม ด้านความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวก ด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น และด้านการตลาดเชิงรุก

มิติ 5 ด้าน	รายละเอียด	$\bar{X}$	S.D.
ด้านการจัดกิจกรรม	ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับคุณภาพและรูปแบบของกิจกรรมเป็นอย่างมาก โดยกิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุด ได้แก่ การแข่งขันรถจักรยานยนต์ทางเรียบและการแข่งขันรถยนต์แรลลี่	4.05	0.71
ด้านความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยว	ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องการกิจกรรมที่หลากหลายและสามารถเลือกได้ตามความสนใจ เช่น การแข่งขันในสนามแข่ง การแข่งขันบนเส้นทางธรรมชาติ และกิจกรรมเสริมอื่น ๆ เช่น การพบปะนักแข่งชื่อดัง	3.98	0.82
ด้านความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวก	ความปลอดภัยเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับมาตรฐานความปลอดภัยของสนามแข่ง อุปกรณ์ป้องกัน และระบบปฐมพยาบาล	3.96	0.76
ด้านการตลาดเชิงรุก	การโฆษณาและประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านสื่อออนไลน์และออฟไลน์มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดผู้เข้าร่วม	3.93	0.8
ด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น	มีความจำเป็นในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น	3.89	0.91

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ตในจังหวัดเชียงราย

1. ด้านการจัดกิจกรรม ได้รับค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.05 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับคุณภาพและรูปแบบของกิจกรรมเป็นอย่างมาก โดยกิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุด ได้แก่ การแข่งขันรถจักรยานยนต์ทางเรียบและการแข่งขันรถยนต์แรลลี่
2. ด้านความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.98 ซึ่งสะท้อนว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องการกิจกรรมที่หลากหลายและสามารถเลือกได้ตามความสนใจ เช่น การแข่งขันในสนามแข่ง การแข่งขันบนเส้นทางธรรมชาติ และกิจกรรมเสริมอื่น ๆ เช่น การพบปะนักแข่งชื่อดัง
3. ด้านความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ย 3.96 แสดงให้เห็นว่าความปลอดภัยเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับมาตรฐานความปลอดภัยของสนามแข่ง อุปกรณ์ป้องกัน และระบบปฐมพยาบาล
4. ด้านการตลาดเชิงรุก ได้ค่าเฉลี่ย 3.93 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการโฆษณาและประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านสื่อออนไลน์และออฟไลน์มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดผู้เข้าร่วม
5. ด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น มีค่าเฉลี่ย 3.89 สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่ารูปแบบกิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ตที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชียงรายสามารถจำแนกออกเป็น 5 ประเภทหลัก ดังนี้

1. การแข่งขันรถทางเรียบ (Circuit Racing) และมอเตอร์ครอส (Motocross) เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุด เนื่องจากการแข่งขันที่สามารถดึงดูดผู้ชมและผู้สนับสนุนจากต่างประเทศ โดยการมีสนามแข่งขันที่ได้มาตรฐานสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับพื้นที่ และช่วยให้จังหวัดเชียงรายเป็นจุดหมายปลายทางของนักแข่งระดับมืออาชีพ

2. แรลลี่ท่องเที่ยว (Touring Rally) เป็นการแข่งขันที่สามารถใช้เส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติของเชียงราย เช่น อำเภอแม่สาย เชียงแสน และเชียงของ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงผจญภัย รูปแบบกิจกรรมนี้เหมาะสมกับการโปรโมตสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ดอยตุง ดอยแม่สลอง และเส้นทางเลียบริมแม่น้ำโขง

3. การแข่งขันรถยิมคานา (Gymkhana) และ Time Attack เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมในกลุ่มนักแข่งมือสมัครเล่นและมืออาชีพ โดยใช้พื้นที่ขนาดเล็ก เช่น สนามกลางแจ้ง ลานจอดรถ หรือสนามชั่วคราว รูปแบบนี้สามารถดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวใหม่และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะการขับขี่

4. การแข่งขันรถแดร็ก (Drag Racing) เป็นกิจกรรมที่ต้องมีการควบคุมความปลอดภัยที่เข้มงวด เนื่องจากการแข่งขันที่มีความเร็วสูง รูปแบบนี้สามารถจัดในพื้นที่เฉพาะ เช่น สนามบินเก่า สนามแข่งรถท้องถิ่น หรือพื้นที่ที่สามารถควบคุมความปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การแข่งขันแบบ EV (Electric Vehicle Racing) รูปแบบนี้สอดคล้องกับแนวโน้มของเทคโนโลยีสีเขียวและการลดมลพิษทางอากาศ ซึ่งถือเป็นโอกาสในการส่งเสริมให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางของการแข่งขันรถยนต์ไฟฟ้าในภูมิภาค

วัตถุประสงค์ที่ 3 การสร้างกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ตในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดเชียงรายโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT สรุปได้ว่า

จุดแข็ง (Strengths) เชียงรายมีศักยภาพด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวสูง เป็นจุดเชื่อมโยงเศรษฐกิจไทย-ลาว และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย

จุดอ่อน (Weaknesses) โครงสร้างพื้นฐานด้านกีฬายังไม่สมบูรณ์ ขาดการสนับสนุนที่เพียงพอจากภาครัฐและเอกชน และประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจหรือให้ความสนใจมากนัก

โอกาส (Opportunities) การเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา การสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และโอกาสในการพัฒนาเชียงรายเป็นเมืองกีฬา (Sport City)

อุปสรรค (Threats) ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ปัญหามลพิษทางเสียง และข้อจำกัดด้านการขนส่งและโครงสร้างพื้นฐาน

จากการวิเคราะห์ข้างต้น ได้มีการพัฒนากลยุทธ์ที่สำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การลงทุนสร้างสนามแข่งรถมาตรฐานสากลและปรับปรุงระบบขนส่งเพื่ออำนวยความสะดวก 2) การสร้างตราสินค้าและการตลาด โดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุกผ่านสื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและนักลงทุน 3) การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เช่น

การพัฒนานโยบายสนับสนุนด้านภาษีและเงินทุนเพื่อดึงดูดการลงทุนจากภาคเอกชน 4) การส่งเสริมกิจกรรมชุมชน โดยการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและพัฒนาโครงข่ายธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และ 5) การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น จัดการแข่งขันระดับนานาชาติและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS)

สรุปผลจากการศึกษาพบว่าเชียงรายมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางกีฬามอเตอร์สปอร์ตในภาคเหนือ โดยกิจกรรมสามารถช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว และสร้างโอกาสด้านอาชีพ อย่างไรก็ตาม ต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การจัดหาทุนสนับสนุน และการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้กิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ตสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ตในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ การจัดกิจกรรมที่มีมาตรฐาน ความหลากหลายของกิจกรรม ความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวก การตลาดเชิงรุก และความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.96$, $S.D.=0.80$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬา

ทั้งนี้เพราะผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงานที่มีความสนใจในกิจกรรมมอเตอร์สปอร์ต และต้องการกิจกรรมที่มีคุณภาพสูง มีความปลอดภัย และสามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านประสบการณ์ใหม่ ๆ ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การเข้าถึงสถานที่จัดกิจกรรม การให้บริการที่พัก และร้านอาหารที่เพียงพอ เป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ การตลาดเชิงรุกผ่านสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะ Facebook และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียอื่น ๆ มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดการตลาดเชิงประสบการณ์ (Experience Economy) ของ Pine & Gilmore (1999) ซึ่งระบุว่าผู้บริโภคในยุคปัจจุบันมองหาประสบการณ์ที่มีคุณค่ามากกว่าการได้รับเพียงสินค้าและบริการทั่วไป นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ เมาะประมาณ และสุวารี นามวงศ์ (2560) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันรถยนต์ในบางแสน ไทยแลนด์ สปีด เฟสติวัล พบว่าปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการตลาดเชิงรุกเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมเช่นเดียวกัน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ารูปแบบกิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ตที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดเชียงราย ได้แก่ การแข่งขันรถทางเรียบ (Circuit Racing) การแข่งขันมอเตอร์ครอส (Motocross) แรลลี่ท่องเที่ยว (Touring Rally) การแข่งขันรถยิมคานา (Gymkhana) การแข่งขันรถแดร็ก (Drag Racing) และการแข่งขันรถพลังงานไฟฟ้า (EV Racing) โดยผู้ตอบ

แบบสอบถามให้ความสนใจมากที่สุดในรูปแบบการแข่งขันรถยนต์ทางเรียบ รองลงมาคือ การแข่งขันรถดรีก และการแข่งรถดริฟท์

ทั้งนี้เพราะจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพด้านภูมิประเทศที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมประเภทแรลลี่ท่องเที่ยว และยังมีพื้นที่ที่สามารถพัฒนาให้เป็นสนามแข่งมาตรฐานสำหรับการแข่งขันรถทางเรียบและมอเตอร์ครอสได้ นอกจากนี้ เทรนด์การใช้รถยนต์พลังงานไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นในระดับโลกทำให้การพัฒนา EV Racing เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่น่าสนใจสำหรับอนาคต

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Gammon & Robinson (2003) ที่กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงกีฬาว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิชัย เชียงกุล และเทิดชาย ช่วยบำรุง (2560) ที่ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดบุรีรัมย์ และพบว่าการจัดกิจกรรมกีฬาที่หลากหลายสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับพื้นที่ได้

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่ากลยุทธ์ที่เหมาะสมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ตในเชียงรายสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่

1) กลยุทธ์เชียงราย Motor-Sport Hub การพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นศูนย์กลางกีฬามอเตอร์สปอร์ตของภูมิภาค ส่งเสริมการจัดการแข่งขันระดับนานาชาติ และพัฒนาสนามแข่งขันให้ได้มาตรฐานสากล

2) กลยุทธ์พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและศักยภาพบุคลากร การส่งเสริมการลงทุนในสนามแข่งขันที่มีมาตรฐาน ยกกระดับศักยภาพบุคลากรด้านการจัดการแข่งขัน และใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเพิ่มการประชาสัมพันธ์

3) กลยุทธ์การรักษาความปลอดภัยและพัฒนาอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่ปลอดภัย ลดมลพิษทางเสียง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

4) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระดับภูมิภาค เป็นการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว เมียนมา และจีน เพื่อดึงดูดนักแข่งและนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคนี้

การพัฒนาอุตสาหกรรมมอเตอร์สปอร์ตให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน รวมถึงการมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา นอกจากนี้ การจัดการกิจกรรมที่ได้มาตรฐานสามารถช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัด และเพิ่มรายได้ให้กับธุรกิจในพื้นที่ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร และบริการขนส่ง โดยสรุปแล้วผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดเมืองกีฬา (Sport City) ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา(2562) ที่ระบุว่าเมืองกีฬาจะต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการบริหารจัดการที่ดี และมีการสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพงศ์ ภูมิบ่อพลับ (2561) ที่ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และพบว่าการจัดกิจกรรมกีฬาสามารถช่วยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับพื้นที่ได้

กล่าวโดยสรุป คือ การพัฒนากีฬามอเตอร์สปอร์ตในจังหวัดเชียงรายต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ตั้งแต่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดกิจกรรมที่ได้มาตรฐาน การส่งเสริมผ่านการตลาดเชิงรุก และการสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ กลยุทธ์ที่นำเสนอสามารถช่วยผลักดันให้จังหวัดเชียงรายกลายเป็นศูนย์กลางของกีฬามอเตอร์สปอร์ตในภูมิภาค และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

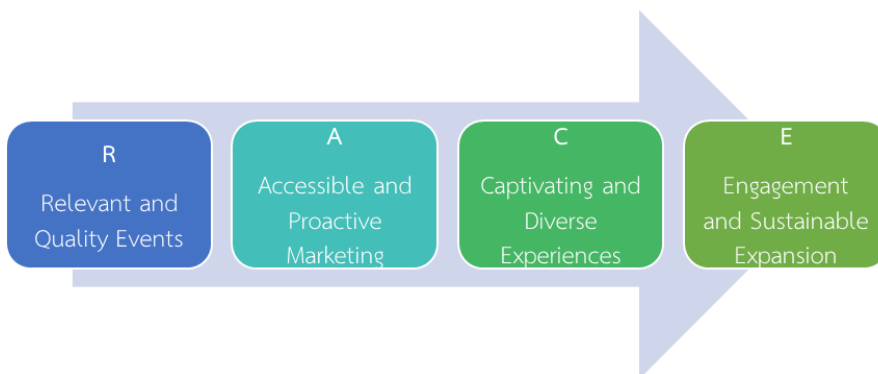
ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่คือ การพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ตในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดเชียงราย โดยใช้หลักการตลาดเชิงประสบการณ์ (Experience Economy) ซึ่งเป็นการทำการตลาดที่มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่าให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยผลการวิจัยได้นำเสนอโมเดลที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในบริบทของจังหวัดเชียงรายและพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้ ตามตัวแบบ RACE-Model มีรายละเอียดดังนี้

1) การจัดกิจกรรมที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน (Relevant and Quality Events) โดยผลการวิจัยพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงานที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยเป็นหลัก ดังนั้น การจัดกิจกรรมควรเน้นมาตรฐานการจัดการแข่งขัน ความปลอดภัย และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจและความประทับใจให้แก่ผู้เข้าร่วม

2) การตลาดเชิงรุกที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย (Accessible and Proactive Marketing) การใช้สื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดียในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดผู้เข้าร่วม โดยเฉพาะกลุ่มวัยทำงานที่ใช้สื่อเหล่านี้เป็นประจำ การสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจและตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

3) การสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายและน่าจดจำ (Captivating and Diverse Experiences) การนำเสนอรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การแข่งขันรถทางเรียบ การแข่งขันมอเตอร์ครอส แรลลี่ท่องเที่ยว การแข่งขันรถยิมคานา การแข่งขันรถแดร์ก และการแข่งขันรถพลังงานไฟฟ้า จะช่วยตอบสนองความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกันของผู้เข้าร่วม นอกจากนี้ การเพิ่มกิจกรรมเสริมอื่น ๆ เช่น การพบปะนักแข่งชื่อดัง การแสดงรถหายาก หรือการจัดแสดงเทคโนโลยีใหม่ ๆ จะช่วยสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำและเพิ่มมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

4) การมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Engagement and Sustainable Expansion) การส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องจะช่วยสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของและสร้างรายได้ให้กับชุมชน นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การลดมลพิษทางเสียงและการจัดการขยะ จะช่วยให้การท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ตเติบโตได้อย่างยั่งยืน

ภาพ 1 ตัวแบบ R-A-C-E
(ที่มา: ผู้วิจัย)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ตมีความสำคัญและมีศักยภาพในการสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการตลาดเชิงรุก ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์จริง

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและนโยบายเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการจัดกิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ต เช่น สนามแข่งขัน มาตรฐาน ระบบขนส่ง และที่พัก

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการตลาดเชิงรุกเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมกีฬามอเตอร์สปอร์ตให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ โดยใช้สื่อออนไลน์และออฟไลน์อย่างเหมาะสม

1.3 ควรมีการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสร้างประโยชน์ร่วมกันในทุกภาคส่วน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ตได้ เช่น แพคเกจท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร และกิจกรรมเสริมอื่น ๆ

2.2 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการวางแผนและจัดการแข่งขันกีฬามอเตอร์สปอร์ตให้มีมาตรฐานและประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

2.3 ชุมชนในท้องถิ่นสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาธุรกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬามอเตอร์สปอร์ตได้ เช่น ร้านค้าของที่ระลึก ร้านอาหาร และบริการนำเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (30 กันยายน 2567). ข้อมูลธุรกิจเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2568. เข้าถึงได้จาก <https://www.dbd.go.th/data-storage/attachment/4a2bc972cdc62b5748f3135c.pdf>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). หลักเกณฑ์การคัดเลือกเมืองกีฬา (Sports City) พ.ศ. 2562. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2568. เข้าถึงได้จาก https://www.sat.or.th/wp-content/uploads/2024/08/1_1_หลักเกณฑ์การคัดเลือกเมืองกีฬา.pdf
- การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2564). แผนยุทธศาสตร์การกีฬาแห่งประเทศไทย (พ.ศ.2564-2570). สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2568. เข้าถึงได้จาก <https://www.sat.or.th/wp-content/uploads/2024/09ยุทธศาสตร์กกท.-2564-2570.-2564-2570.pdf>
- ณัฐวุฒิ เมาะประมาณ และสุวารี นามวงศ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันรถยนต์: ในรายการการแข่งขัน บางแสน ไทยแลนด์ สปีด เฟสติวัล จังหวัดชลบุรี. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 11(2), 186-201.
- ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. (2561). จัปกระแสด Sport tourism สู่อโอกาสของผู้ประกอบการไทย. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2568 เข้าถึงได้จาก <https://kmc.exim.go.th/download/attachment/M2VJb085NzhvOHNVb3BNeXNTWVJLdz09OjoxYzc0NGY3YzlhNTUzYTFiYWY2NzYyYWYwN2JkMzUxZA==>
- ธีรวิทย์ เอกะกุล. (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต.
- วรพงศ์ ภูมิบ่อพลับ. (2561). การท่องเที่ยวเชิงกีฬาโอกาสสำหรับจังหวัดชายแดนใต้. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(2), 1793-1811.
- วัชรระ เชียงกุล และเทิดชาย ช่วยบำรุง. (2560). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 8(1), 90-109.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย. (2567). แผนการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2568. เข้าถึงได้จาก https://www.cots.go.th/news/detail.php?news_id=1567
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). The experience economy: work is theatre & every business a stage. Harvard Business Press.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ
ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

Factors Affecting the Participation of Elderly Individuals in the
Management of Elderly Schools in Ban Krang Subdistrict,
Mueang Phitsanulok District, Phitsanulok Province

สุदारัตน์ ขุนโต¹, ธนัสสา โรจนตระกูล² และ โชติ บดีรัฐ³
Sudarad Khunto¹, Tanastha Rojanatrakul² and Chot Bodeerat³

Received: 03 March 2025; Revised: 05 April 2025; Accepted: 08 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมดังกล่าว และ 3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุในตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 140 คน ผ่านแบบสอบถาม พร้อมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้สูงอายุมีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงความตระหนักรู้และความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ได้แก่ การสนับสนุนจากครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม 3) อุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ คือ ปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งส่งผลต่อการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมออนไลน์ จากผลการวิจัยดังกล่าว ข้อเสนอแนะสำคัญคือการพัฒนากลไกสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนผู้สูงอายุ ชุมชน และภาครัฐ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: โรงเรียนผู้สูงอายุ; กระบวนการมีส่วนร่วม; สังคมผู้สูงอายุ

^{1 2 3} คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก; Faculty of Social Sciences and Local Development Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok
Corresponding Author, E-mail: looksun_pl@hotmail.com

Abstract

This research article aims to examine three key aspects: (1) the level of participation of older adults in the management of senior citizen schools, (2) the factors influencing such participation, and (3) the challenges, obstacles, and recommendations for enhancing the effectiveness of their participation. This study employs a quantitative research methodology, collecting data from 140 senior citizens who are members of a senior citizen school in Ban Krang Subdistrict, Mueang Phitsanulok District, Phitsanulok Province. Data were gathered through questionnaires and analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations.

The findings reveal that: (1) the overall level of participation among older adults in the management of senior citizen schools is high, reflecting their awareness and enthusiasm for engaging in social activities; (2) key factors influencing their participation include support from family, the community, and relevant organizations, which play a crucial role in fostering engagement; and (3) the primary obstacle hindering participation is difficulty in using modern technology, which affects access to information and involvement in online activities. Based on these findings, a key recommendation is to develop support mechanisms that enable older adults to effectively access and utilize technology. Additionally, fostering collaboration among senior citizen schools, communities, and government agencies is essential to promoting sustainable participation.

Keywords: Senior Citizen School; Participation Process; Aging Society

บทนำ

ประเทศไทยได้กลายเป็นสังคมสูงอายุมาตั้งแต่ พ.ศ.2548 แล้ว อันเป็นผลจากการที่อัตราเกิดของคนไทยลดลงอย่างมากและชีวิตของคนไทยที่ยืนยาวขึ้น ซึ่งประเทศไทยกำลังประสบกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรอย่างรวดเร็ว โดยรายงานสถานการณ์ ผู้สูงอายุในไทย คาดการณ์ว่า ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ภายในปี 2566 นี้ และเข้าสู่สังคมสูงวัย ระดับสุดยอด (Super-Aged Society) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ภาวะดังกล่าวทำให้ประเทศไทยมีการเพิ่มขึ้นของประชากรวัยสูงอายุทั้งสัดส่วนและจำนวนอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วต่อไปอีกใน 20 ปีข้างหน้า อันเป็นผลมาจากอัตราการเกิดลดลงและอายุขัยเฉลี่ยของประชากรวัยสูงอายุนับแต่ พ.ศ.2573 ประเทศไทยจะมีประชากรประมาณ 64.5 ล้านคน ในจำนวนนี้ เป็นประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 14.6

ล้านคน หรือเกือบ 1 ใน 4 ของประชากรทั้งหมด นอกจากนี้สภาพครอบครัวไทยที่เปลี่ยนแปลงไป จากอดีต จากที่มีคนหลายรุ่นอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้ ผู้สูงอายุต้องอยู่กันตามลำพัง ขาดผู้ดูแล และอาจเกิดความรู้สึกว่าชีวิตไร้ความหมาย สถานการณ์ ของผู้สูงอายุไทยจึงน่าวิตก การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ควรดำเนินการควบคู่กับมาตรการ อื่น ๆ ของรัฐ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ผู้มีบทบาทสำคัญ คือ สมาชิกในครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุน และแสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย เพื่อให้ผู้สูงอายุมีพื้นที่การเข้า ร่วมกิจกรรมกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการยกระดับการจัดสวัสดิการ สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ มองเห็นคุณค่าและความสำคัญของผู้สูงอายุ ชุมชนประจักษ์ในศักยภาพและพลังของผู้สูงอายุ ส่งผล ให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีและมีความสุข (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2560)

โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบหนึ่งเพื่อเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะเพื่อ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การจัดการศึกษา และกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุ มีความสนใจ และให้ความสำคัญในการดำเนินชีวิต เพื่อช่วยเพิ่มพูนทักษะชีวิต โดยวิทยากรจิตอาสา หรือ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2560) ปัจจุบันโรงเรียนผู้สูงอายุได้ดำเนินการ ในพื้นที่มากกว่า 1,100 แห่งทั่วประเทศ จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้ สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้สูงอายุได้มีพื้นที่ทำกิจกรรม เกิดการพึ่งพา ตนเอง สามารถพัฒนาศักยภาพและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการด าเนินชีวิตที่มีคุณภาพได้ ทั้งนี้ รัฐบาลพร้อมให้การสนับสนุน โดยตั้งเป้าว่าจะต้องมีโรงเรียนผู้สูงอายุ ทั่วประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 2,600 แห่งให้ได้ภายในอีก 3 ปีข้างหน้า (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) และ 1 ใน 2600 แห่งนั้นมีโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านกร่าง อำเภอมะนังจังหวัดยะลา ได้มี การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านกร่าง อำเภอมะนังจังหวัดยะลา ตั้งแต่ ปีพ.ศ.2560 จนถึงปัจจุบัน มาเป็นระยะเวลาเกือบ 7 ปี ปัจจุบันเป็นรุ่นที่ 5 มีจำนวน ผู้สูงอายุที่เข้า เรียนประมาณ 140 คน ซึ่งเห็นได้ว่ามีผู้สูงอายุจำนวนมากที่เข้าร่วมในโรงเรียนผู้สูงอายุ

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของ การมีส่วนร่วม ของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่ไม่ควรมีเฉพาะหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องหรือภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เท่านั้น ผู้สูงอายุซึ่งเป็นหัวใจหลักของการดำเนินงานโรงเรียน ผู้สูงอายุ ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วยเช่นกัน จึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมี ส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบล บ้านกร่าง อำเภอมะนังจังหวัดยะลา ได้มีการดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุด้วยเช่นเดียวกัน และยังเป็นแหล่งศึกษา ฐานงานของโรงเรียนผู้สูงอายุให้กับจังหวัดอื่น ๆ โดยมีคำถามการวิจัยว่าระดับการมีส่วนร่วมของ ผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในตำบลบ้านกร่าง อำเภอมะนังจังหวัดยะลา จังหวัด ยะลาอยู่ในระดับใด ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียน ผู้สูงอายุในตำบลบ้านกร่าง อำเภอมะนังจังหวัดยะลา มีปัจจัยใดบ้าง ปัญหาอุปสรรค

ของการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก มีหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งหมดในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 140 คน (กองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกร่าง, 2567)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เป็นแบบสอบถามประเภทตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในเขตตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในเขตตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended Form)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลดำเนินการโดยแจกแบบสอบถามแก่ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จำนวน 140 คน ตามขั้นตอนดังนี้: ขออนุญาตจากคณะสังคมศาสตร์และ

การพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อเก็บข้อมูล นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปแจกจ่ายและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดระเบียบและเข้ารหัสก่อนประมวลผลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการอธิบายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง โดยวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency), ร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter Method เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตาม และระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุในตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุในตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก พบว่าโดยรวมมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$, $S.D.=0.637$) ผู้วิจัยสามารถสรุปภาพรวมตามตารางดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ด้านการวางแผนและจัดการ	3.90	0.836	มาก	6
ด้านข้อมูลข่าวสาร	4.03	0.679	มาก	2
ด้านทรัพยากรและงบประมาณ	3.92	0.674	มาก	5
ด้านการเรียนการสอน	4.08	0.682	มาก	1
ด้านหลักสูตรและกิจกรรม	4.02	0.725	มาก	4
ด้านนโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐ	4.02	0.773	มาก	3
รวม	4.00	0.637	มาก	

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ

จากตารางผลที่ได้แสดงให้เห็นถึงระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านกร่างอำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเห็นว่าระดับการมีส่วนร่วมทุกด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้นและความมุ่งมั่นในการมีส่วนร่วมใน

ทุกด้านของการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้สูงอายุมีบทบาทโดดเด่นทั้งการวางแผนและจัดการ การให้ข้อมูลข่าวสาร การบริหารทรัพยากรและงบประมาณ การเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรม นโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐ ตามตารางผลที่ได้ แสดงให้เห็นถึงความทุ่มเทและการมีส่วนร่วมที่แข็งแกร่งของผู้สูงอายุในการผลักดันและพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ผลการวิจัยยืนยันถึงความสำคัญของการสนับสนุนและเสริมสร้างบทบาทของผู้สูงอายุในทุกมิติของการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคมโดยรวม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในเขตตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก พบว่าปัจจัยส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุโดยรวมระดับมาก ($\bar{X}=4.26$, S.D.=0.479) ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นและความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้วิจัยสามารถสรุปภาพรวมตามตารางดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ปัจจัยจิตใจ	4.31	0.552	มาก	1
2. ปัจจัยคำจูน	4.26	0.535	มาก	2
รวม	4.26	0.479	มาก	

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 2 พบว่า **ปัจจัยจิตใจ** เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.552) ซึ่งหมายความว่าผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการได้รับแรงจูงใจในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การยกย่อง การให้ความสำคัญในบทบาทของตนเอง และการมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการเข้าร่วมกิจกรรม ปัจจัยเหล่านี้สร้างความรู้สึกรักมีคุณค่าและกระตุ้นให้ผู้สูงอายุอยากมีส่วนร่วมมากขึ้น รองลงมาคือ **ปัจจัยคำจูน** ($\bar{X}=4.26$, S.D.=0.535) ซึ่งหมายถึงการสนับสนุนจากครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นใจและเสริมสร้างความมั่นคงให้กับผู้สูงอายุ ในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะในด้านการให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลหรือการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจภายในตัวเอง แต่ยังได้รับผลกระทบจากการสนับสนุนที่มาจากภายนอก ซึ่งทั้งสองปัจจัยมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าการร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมและขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

3. ปัญหา อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$, $S.D.=0.901$) ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ปัญหา อุปสรรค	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นสำหรับการเข้าถึงข้อมูลหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมออนไลน์	4.23	0.939	มาก	1
2. ปัญหาสุขภาพหรือข้อจำกัดทางร่างกายที่ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือการประชุมได้อย่างเต็มที่	4.05	0.892	มาก	3
3. ผู้สูงอายุบางคนอาจมีปัญหาด้านการสื่อสาร เช่น ปัญหาการได้ยิน หรือปัญหาความจำที่อาจทำให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการเรียนรู้ทำได้ยากขึ้น	4.19	0.872	มาก	2
รวม	4.15	0.901	มาก	

ตารางที่ 3 ปัญหา อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ

จากตารางผลการวิจัยที่ 3 แสดงให้เห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุในตำบลบ้านกร่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายที่ชัดเจนในการเข้าถึงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ จากการวิเคราะห์รายข้อ ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้รับคะแนนสูงสุด ($\bar{X}=4.23$, $S.D.=0.939$) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าในยุคที่ข้อมูลและการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญ ผู้สูงอายุจึงต้องเผชิญกับความท้าทายในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงข้อมูลและเข้าร่วมกิจกรรมออนไลน์ ตามมาด้วยปัญหาด้านการสื่อสาร ($\bar{X}=4.19$, $S.D.=0.872$) เช่น ปัญหาการได้ยินหรือความจำที่ลดลง ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการเรียนรู้อาจเป็นไปได้ยากขึ้น ในขณะที่ปัญหาสุขภาพหรือข้อจำกัดทางร่างกาย ($\bar{X}=4.05$, $S.D.=0.892$) แม้จะอยู่ในอันดับสุดท้าย แต่ก็ยังเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบไม่แพ้กัน เนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือประชุมอย่างเต็มที่มักต้องอาศัยสุขภาพที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในเขตตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการวางแผนและจัดการ อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ฟังพอใจกับการที่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ผู้สูงอายุมีบทบาทในการร่วมคิด วางแผน และตัดสินใจในการดำเนินการต่าง ๆ ภายในโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้การจัดการโรงเรียนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการและ

บริบทของกลุ่มผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาสินี โยธินการ (2563) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง กิจกรรมเสริมคุณค่าและความสุขให้ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า มีกระบวนการในการจัดกิจกรรม 4 ขั้นตอน คือ 1) การจัดทำหลักสูตรการเรียน อ้างอิงหมวดวิชาต่าง ๆ ในคู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านสังคม ด้านชีวิตและสุขภาพ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ด้านนันทนาการ และด้านเศรษฐกิจ โดยปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ และทรัพยากรในพื้นที่ 2) การคัดเลือกผู้สอน โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้สอน/วิทยากร ความสะดวกในการติดต่อประสานงาน และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในวันและเวลาที่กำหนดได้ 3) การดำเนินการสอน จะเน้นการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเพื่อมาพบปะพูดคุย และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใช้ศักยภาพและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและ 4) การประเมินผล ยังไม่มีรูปแบบที่ตายตัว โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์และบริบท ซึ่งวิธีการประเมินผลเป็นภาคปฏิบัติ เช่น การสนทนา การแสดงออกของผู้สูงอายุ หรือเป็นการประเมินโดยใช้แบบสอบถาม/แบบทดสอบและสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ วิบุรณกาล และปิยากร หวังมหพพร (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับมากข้อที่มีระดับมากที่สุดเป็น ได้แก่ ระดับการควบคุม ระดับรองลงมา ระดับการบำบัดรักษา และระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร

1.2 ด้านข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อมูลที่ได้รับจากโรงเรียนช่วยให้ผู้สูงอายุตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่ผู้สูงอายุมีบทบาทในการเข้าถึง, แลกเปลี่ยน, หรือเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบหรือช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลให้เข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริวิรัช เอียสกุล, นุชจรินทร์ โลหะปาน (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อสำหรับผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา โรงเรียนชราบาลเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อของผู้สูงอายุของโรงเรียนชราบาลเทศบาลเมืองหนองคาย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายนั้น ปัจจัยที่มีความสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อของผู้สูงอายุมากที่สุด คือ ด้านความต้องการทางสังคม รองลงมาคือ ด้านความต้องการทางจิตใจ ด้านความต้องการทางกายภาพ และ ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ ดังนั้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อของผู้สูงอายุ คณะผู้บริหารของโรงเรียนชราบาลเทศบาลเมืองหนองคาย ควรที่จะมีการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อของผู้สูงอายุ โดยการมุ่งเน้นกิจกรรมที่สนองต่อความต้องการทางสังคม เช่น การจัดกิจกรรมที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การจัดกิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุ อีกทั้งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้สูงอายุรู้สึกผ่อนคลาย มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น ส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของผู้สูงอายุที่สามารถตอบสนองความต้องการทางสังคมของผู้สูงอายุต่อไปในอนาคตและสอดคล้อง

กับงานวิจัยของอุไรรัชต์ บุญแท้, อีรณันท์ วรรณศิริ และจุฑารัตน์ ผู้พิทักษ์กุล (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการเข้าโรงเรียนผู้สูงอายุต่อกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุเขตสุขภาพที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมทางสังคมโดยรวมเฉลี่ยของผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง หลังจบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุดีกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t=-10.772$) และกิจกรรมทางสังคมโดยรวมเฉลี่ยของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t=8.667$)

1.3 ด้านทรัพยากรและงบประมาณ อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนผู้สูงอายุใช้ทรัพยากร (สถานที่ ทรัพยากรบุคคล อุปกรณ์การเรียนการสอน) ที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การแบ่งงานและใช้บุคคลในตำแหน่งที่เหมาะสม การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก การใช้สื่อภาพถ่าย วิดีโอ หนังสือ หรือสื่ออื่น ๆ เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่ผู้สูงอายุมีบทบาทหรือการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการทรัพยากรและงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิมล ทาริวรงค์, จิตศิริณ ก้อนคง และอรรถพล รอดแก้ว (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องระบบและกลไกการดำเนินงานโครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ระบบและกลไกการบริหารจัดการโครงการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล เป็นระบบการบริหารที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่าย ซึ่งมีการดำเนินงานใน 2 ขั้นตอนสำคัญ คือ ขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนการเตรียมการจัดตั้งโครงการ โดยเป็นการศึกษาบริบทพื้นที่เพื่อหากลุ่มเป้าหมายและกลุ่มคนทำงาน ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดตั้งโครงการจัดหาภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกพื้นที่รวมถึงสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และการได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนการดำเนินงานหลังจากมีการจัดตั้งโครงการขึ้น มีการวางแผนการดำเนินงาน วิเคราะห์ วิพากษ์ หลักสูตรการเรียนการสอนผู้สูงอายุร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่าย เพื่อกำหนดรูปแบบการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุและสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวลักษณ์ วิบุรณกุล และปิยากร หวังมหาพร (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับมากข้อที่มีระดับมากที่สุดเป็น ได้แก่ ระดับการควบคุมระดับรองลงมา ระดับการบำบัดรักษา และระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร

1.4 ด้านการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนผู้สูงอายุมีความเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการที่ผู้สูงอายุมีบทบาทหรือการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน โดยไม่จำกัดเพียงแค่การเป็นผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังสามารถมีบทบาทในการช่วยสอน การจัดการการเรียน การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี รวมถึงการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงวิธีการสอนและหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการและข้อจำกัดของผู้สูงอายุสอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ สันติสุข, สุกัญญา เอ็มอัมมรรณ, อนงค์นาถ

โยคุณ, อภิรติ ดอนอ่อนบัว และพงษ์มนัส ดิอด (2566) ได้ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า 1. การสร้างเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อที่จะให้ประสบผลสำเร็จจะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขของการบริหารจัดการเครือข่ายเป็นอันดับแรก ซึ่งประกอบไปด้วยการเห็นความสำคัญของสถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุร่วมกันของทุกภาคส่วน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการสร้างความร่วมมือ ซึ่งทั้ง 3 เงื่อนไขดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สามารถทำให้องค์การประสบผลสำเร็จของการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ 2. องค์ประกอบเครือข่ายความร่วมมือในกิจกรรมด้านสุขภาพโรงเรียนผู้สูงอายุที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จได้นั้นจะต้องประกอบด้วย 4 ปัจจัย 1) การรู้จักบทบาทหน้าที่ 2) การมีส่วนร่วม 3) การสร้างความไว้วางใจ 4) การสื่อสารระหว่างเครือข่ายความร่วมมือของเครือข่าย ทั้งนี้หากการดำเนินการทั้ง 2 กระบวนการข้างต้นสามารถดำเนินการจะต้องมีลักษณะสอดคล้องประสานกันอันจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายกิจกรรมด้านสุขภาพโรงเรียนผู้สูงอายุและสอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรรัชต์ บุญแท้, อีรณันท์ วรรณศิริ และจุฑารัตน์ ผู้พิทักษ์กุล (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการเข้าโรงเรียนผู้สูงอายุต่อกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุเขตสุขภาพที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมทางสังคมโดยรวมเฉลี่ยของผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง หลังจบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุดีกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t=-10.772$) และกิจกรรมทางสังคมโดยรวมเฉลี่ยของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t=8.667$)

1.5 ด้านหลักสูตรและกิจกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีความพึงพอใจกับกิจกรรมที่ทางโรงเรียนผู้สูงอายุจัดให้ เช่น การทัศนศึกษา การร่วมกิจกรรมจิตอาสา งานสังสรรค์หรือปาร์ตี้ เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่ผู้สูงอายุมีบทบาทในการออกแบบพัฒนา หรือมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้การเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของกลุ่มผู้สูงอายุเองอย่างแท้จริงสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุไรวรรณ รุ่งไธรัญ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โรงเรียนผู้สูงอายุ : คุณภาพชีวิตและสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ (กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลอุทัยสวรรค์ จังหวัดหนองบัวลำภู, โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบล นาเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด และโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลตาเบา จังหวัดสุรินทร์) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุเพศหญิง ร้อยละ 85.3 ส่วนใหญ่อายุ 70 ปีขึ้นไป ร้อยละ 36.7 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 92.0 โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 68.7 และมีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 1,000 บาท ร้อยละ 51 ทั้งนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้หลักสำหรับการดำรงชีวิตจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ร้อยละ 52.5 เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ และอื่น ๆ ร้อยละ 54.55 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่าดัชนีมวลรวมกาย หรือ BMI อยู่ในระดับปกติ ร้อยละ 41.6 โดยระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 57.4 และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่

ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม และการมีโรคประจำตัว ทั้งนี้ผลการประเมินสมรรถภาพร่างกายของผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสมรรถภาพร่างกายด้านความแข็งแรงทนทานของกล้ามเนื้อขา และความคล่องแคล่วว่องไว อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 81.6 สมรรถภาพร่างกายด้านความทนทานของระบบหัวใจและหลอดเลือด อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 50.39 และสมรรถภาพร่างกายด้านความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อหัวไหล่ขวา อยู่ในระดับดี ร้อยละ 45.3 และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถภาพร่างกายของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ เพศ อายุ และการมีโรคประจำตัวและสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวลักษณ์ วิบุรณกาล และปิยากร หวังมหาพร (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับมากข้อที่มีระดับมากที่สุดเป็น ได้แก่ ระดับการควบคุมระดับรองลงมา ระดับการบำบัดรักษา และระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร

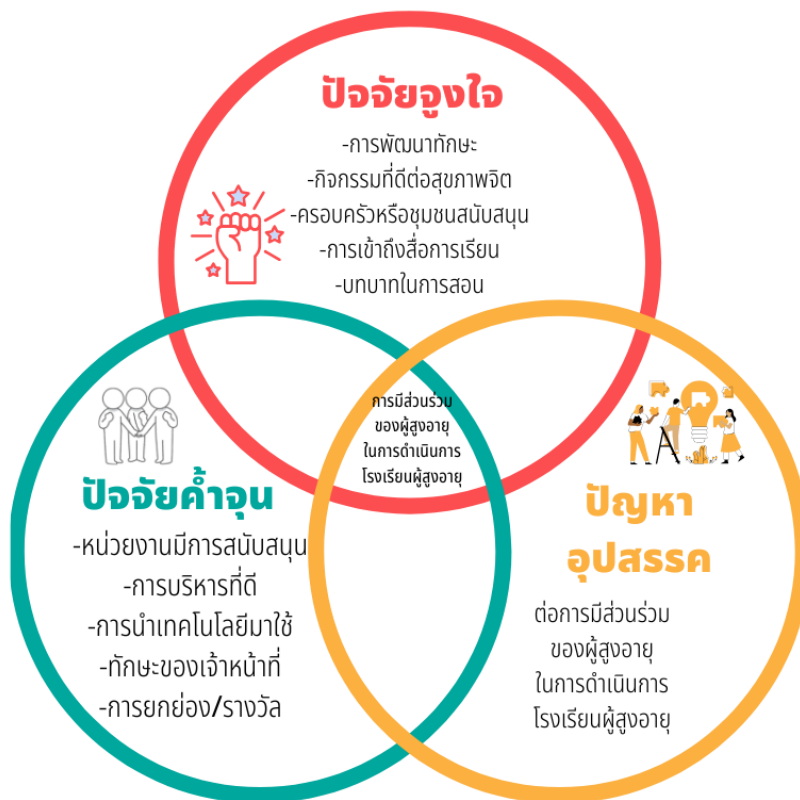
1.6 ด้านนโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พึงพอใจกับนโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมการศึกษาของผู้สูงอายุ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการที่ผู้สูงอายุมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางการสนับสนุนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้และการดูแลผู้สูงอายุในระดับชุมชนหรือประเทศสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชนิกร อินทเชื้อ, วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ด้านภาวะผู้นำ และด้านกระบวนการจัดการ ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (ด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ และด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทิน อ่อนอุบล (2564) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในเขตตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยจิตใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจัยจิตใจเป็นองค์ประกอบหรือสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลมีแรงจูงใจในการกระทำบางอย่าง เช่น ความต้องการ ความสนใจ หรือเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ โดยสามารถแบ่งออกเป็น ปัจจัยภายใน เช่น ความพึงพอใจในตัวเอง และปัจจัยภายนอก เช่น รางวัลหรือการยอมรับจากผู้อื่น ปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นพฤติกรรมและการตัดสินใจของบุคคลในด้านต่าง ๆ เช่น

การทำงาน การศึกษา และการพัฒนาตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรรัชต์ บุญแท้, อีรันทน์ วรรณศิริ และจุฑารัตน์ ผู้พิทักษ์กุล (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการเข้าโรงเรียนผู้สูงอายุต่อ กิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุเขตสุขภาพที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมทางสังคมโดยรวมเฉลี่ย ของผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง หลังจบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุดีกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 และกิจกรรมทางสังคมโดยรวมเฉลี่ยของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการมี ส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ไม่จำเป็นสำหรับการเข้าถึงข้อมูล หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมออนไลน์ มีปัญหาด้านการสื่อสาร และปัญหาสุขภาพหรือข้อจำกัดทาง ร่างกายที่ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือการประชุมได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นผู้สูงอายุมี ข้อเสนอแนะ คือ การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและสนับสนุนในด้านจิตใจจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมี ความมั่นใจและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และพัฒนาเนื้อหาหรือรูปแบบการเรียนการ สอนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาสินี โยธการ (2563) ได้ศึกษาการ วิจัยเรื่อง กิจกรรมเสริมคุณค่าและความสุขให้ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ผลการศึกษาปัญหาและ อุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนมาจาก 3 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยจากผู้สูงอายุ ได้แก่ ความ พร้อมของผู้สูงอายุด้านร่างกายและจิตใจ การเดินทาง การติดภารกิจส่วนตัว การสื่อสารและการ ปรับตัวของผู้สูงอายุ 2) ปัจจัยจากโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้แก่ งบประมาณ สถานที่ตั้ง ความพร้อมของ อาคารเรียนและอุปกรณ์การเรียน การประชาสัมพันธ์และบุคลากรที่ไม่เพียงพอในการขับเคลื่อนงาน และ 3) ปัจจัยจากสภาพแวดล้อม ได้แก่ ข้อจำกัดทางศาสนา การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ และชุมชนในการจัดกิจกรรมทั้งการตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผลของโรงเรียน ผู้สูงอายุหลังจากผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุแล้ว มีผลเปลี่ยนแปลงให้ ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าตนเองในระดับมาก และมีความสุขโดยรวมทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญาใน ระดับมากเช่นกัน จากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อกระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ คือ 1) ควรมีนโยบายในการระดมทุนเพื่อกิจการด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้มี งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ 2) ควรร่วมมือกับกระทรวงการคลังในการกำหนด นโยบายด้านสิทธิพิเศษทางภาษีให้กับบุคคล/หน่วยงานที่เข้าร่วมจัดกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความสำคัญกับงานด้านผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น และ 3) ควรร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทยในการขยายผลการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในทุกตำบล เพื่อให้ ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมได้มากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุใน การดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ตามแผนภาพที่แสดงต่อไปนี้

ภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย
(ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย)

ได้พบว่าปัจจัยที่มีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ มีปัจจัยของใจ ทั้งในด้านการพัฒนาทักษะ กิจกรรมที่ดีต่อสุขภาพจิต ครอบครัวหรือชุมชนสนับสนุน การเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ บทบาทในการสอน และปัจจัยคำจูน ในด้านหน่วยงานมีการสนับสนุน การบริหารที่ดี การนำเทคโนโลยีมาใช้ ทักษะของเจ้าหน้าที่ การยกย่อง/รางวัล เพราะปัจจัยเหล่านี้สามารถส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ทั้งด้านการวางแผนและจัดการ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านทรัพยากรและงบประมาณ ด้านนโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการเรียนการสอน และด้านหลักสูตรและกิจกรรม ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจกรรมหรือการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุต่อไปในอนาคตได้ และในแต่ละด้านยังทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุอีกด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมืองพิษณุโลก พบว่าโดยรวมผู้สูงอายุมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับ

มาก ($\bar{X}=4.00$, S.D.=0.637) โดยเฉพาะในด้านการเรียนการสอนและการวางแผนจัดการ ซึ่งสะท้อนถึงความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในทุกด้าน ทั้งในด้านการจัดการข้อมูล ข่าวสาร ทรัพยากร และงบประมาณ รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรม นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุพบว่า ปัจจัยเชิงจิตมีผลสูงสุด ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.552) รองลงมาคือปัจจัยด้าน ($\bar{X}=4.26$, S.D.=0.535) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการได้รับแรงจูงใจจากการยกย่องและการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชนในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ เช่น ปัญหาการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}=4.23$, S.D.=0.939) ปัญหาด้านการสื่อสาร เช่น ปัญหาการได้ยินหรือความจำ ($\bar{X}=4.19$, S.D.=0.872) และปัญหาสุขภาพ ($\bar{X}=4.05$, S.D.=0.892) ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ลดทอนความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามการสนับสนุนจากครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 ควรเพิ่มงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐให้เพียงพอเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง และจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่
- 1.2 ควรมีมาตรการอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุ เช่น การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ
- 1.3 ควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะการนำไปปฏิบัติ

- 2.1 ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน โดยเพิ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพกายและใจ ตลอดจนกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
- 2.2 ควรเพิ่มกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การอบรมการใช้สมาร์ทโฟนหรือคอมพิวเตอร์เบื้องต้น
- 2.3 ควรมีการออกแบบกิจกรรมที่สามารถดึงดูดผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดด้านสุขภาพให้สามารถเข้าร่วมได้ เช่น การออกกำลังกายเบา ๆ การทำงานฝีมือ และกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม
- 2.4 ควรมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง เช่น การให้รางวัลหรือการรับรองความสามารถของผู้สูงอายุที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น พื้นที่ชนบทและเมือง เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการส่งเสริมที่เหมาะสม

3.2 ควรมีการศึกษาผลกระทบระยะยาวของโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เช่น สุขภาพกาย สุขภาพจิต และความสัมพันธ์ทางสังคม

3.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่สะดวกและมีประสิทธิภาพ

3.4 ควรมีการศึกษาการบูรณาการโรงเรียนผู้สูงอายุเข้ากับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ศูนย์บริการสุขภาพ และองค์กรภาคประชาสังคม เพื่อสร้างเครือข่ายการดูแลและพัฒนาผู้สูงอายุที่ครบวงจร

เอกสารอ้างอิง

- รัชนิกร อินทเชื้อ และวีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษา ของโรงเรียนผู้สูงอายุ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(1), 195-209.
- วิลาสินี โยธิการ. (2563). กิจกรรมเสริมคุณค่าและความสุขให้ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ. วารสาร สังคมวิวัฒน์คณะสังคมสงเคราะห์และบริหารสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 11(2), 37-53.
- สมศักดิ์ สันติสุข, สุกัญญา เอมอัมธรรม, อนงค์นาถ โยคุณ, อภิรติ ดอนอ่อนบัว และพงษ์มนัส ดีอด. (2566). องค์ประกอบเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 23(1), 31-46.
- สิริวงษ์ เอียสกุล และนุชจรินทร์ โลหะปาน. (2563). แนวทางการพัฒนาการจัดการการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา โรงเรียนชราบาลเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 40(2), 31-48.
- สุทิน อ่อนอุบล. (2564). รูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(2), 68-87.
- สุวิมล ทาริวงศ์, จิตศิริณ ก้อนคง และอรรถพล รอดแก้ว. (2565). ระบบและอาคารโครงการศูนย์ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) เทศบาลตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 18(2), 61-76.

- เสาวลักษณ์ วิบุรณกาล และปิยากร หวังมหาพร. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดเพชรบุรี. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 23(2), 171-185.
- อุไรรัชต์ บุญแท้, ธีรนนท์ วรรณศิริ และจุฑารัตน์ ผู้พิทักษ์กุล. (2567). ผลของการเข้าโรงเรียน ผู้สูงอายุต่อกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุเขตสุขภาพที่ 5. วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน, 11(1), 17-33.
- อุไรวรรณ รุ่งไธัญ. (2567). โรงเรียนผู้สูงอายุ : คุณภาพชีวิตและสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ (กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลอุทัยสวรรค์ จังหวัดหนองบัวลำภู, โรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลนาเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด และโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลตาเบา จังหวัดสุรินทร์. วารสารธรรมศาสตร์, 43(1), 81-98.

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภोजิราบารมี จังหวัดพิจิตร

The Preparation for an Aging Society among People in Nonglum Subdistrict, Vajirabarami District, Phichit Province

ไพสุรงค์ ทังทอง¹, ธนัสสา โรจนตรกุล² และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์³
Paisurang Thangthong¹, Tanastha Rojanatrakul² and
Kampanart Wongwattanapong³

Received: 26 February 2025; Revised: 27 April 2025; Accepted: 30 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชน 2) ระดับการรับรู้สิทธิสวัสดิการผู้สูงอายุ 3) เปรียบเทียบปัจจัยที่มีความแตกต่างต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล และ 4) แนวทางการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภोजิราบารมี จังหวัดพิจิตร การศึกษานี้ใช้รูปแบบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากรเป้าหมายคือประชาชนในตำบลหนองหลุม จำนวน 350 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ One-way ANOVA

ผลการศึกษาพบว่า 1) การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การรับรู้สิทธิสวัสดิการผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 72.39 3) การเปรียบเทียบปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีความแตกต่างต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ พบว่าอาชีพที่แตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P=0.017$) และ 4) ประชาชนควรตระหนักถึงความสำคัญและมีการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทุกด้านตั้งแต่ในวัยทำงาน ทั้งนี้ การสร้างความตระหนักและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรชุมชนและครอบครัวจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถช่วยให้ประชาชนมีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุได้ดีมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การเตรียมความพร้อม; สังคมผู้สูงอายุ; วัยก่อนสูงอายุ

^{1 2 3} คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม; Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: ttownnthangthong@gmail.com

Abstract

This research article aims to study: 1) the preparedness of the population for entering an aging society, 2) the level of awareness regarding elderly welfare rights, 3) the comparison of factors influencing preparedness for entering an aging society based on personal characteristics, and 4) the strategies for preparing the population in Nonglum Subdistrict, Wachirabarami District, Phichit Province, for entering an aging society. The study adopts a quantitative research methodology, with the target population consisting of 350 people in Nonglum Subdistrict. Data were collected using a questionnaire, and the statistical analyses employed include frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way ANOVA.

The findings indicate that: 1) the overall preparedness for entering an aging society is at a high level, 2) awareness of elderly welfare rights is at a high level, with 72.39% of the population aware, 3) a comparison of personal characteristics reveals that differing occupations have a statistically significant impact on preparedness for entering an aging society at a 0.05 level ($P=.017$), and 4) the population should be made more aware of the importance of preparation for aging society in all aspects starting from working age. Moreover, raising awareness and receiving support from government agencies, community organizations, and families will be key factors in enhancing the preparedness of the population for entering an aging society.

Keywords: Aging Society; Pre-elderly Stage; Preparation

บทนำ

ปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับสังคมสูงวัย (aging society) คือ สังคมที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ขณะที่สัดส่วนของอัตราการเกิดและจำนวนประชากรในวัยทำงานลดน้อยลง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) โดยในปี พ.ศ. 2566 ประชากรทั่วโลกที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนกว่า 1,144 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 14.2 ของประชากรโลกทั้งหมด โดยเอเชียเป็นทวีปที่มีจำนวนประชากรสูงอายุมากที่สุดกว่า 4,753 ล้านคน (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2567) สำหรับประเทศไทย พบว่า ได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในปีพ.ศ. 2566 ซึ่งมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 20.1 ของประชากรทั้งหมด สวนทางกับประชากรวัยเรียนและวัยแรงงานที่มีแนวโน้มลดลง การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในประเทศทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในประเทศ ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมต่อประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทั้งในด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความสามารถในการแข่งขัน ผลิตภาพแรงงาน รวมถึง

งบประมาณในการจัดสวัสดิการรองรับวัยเกษียณจากอัตราการพึ่งพิงของผู้สูงอายุต่อวัยแรงงานและภาระการคลังในด้านการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ทั้งนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) ได้สำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2567 พบว่า อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่แสดงถึงภาระที่ประชากรวัยทำงานต้องรับผิดชอบในการดูแลผู้สูงอายุมากถึงร้อยละ 31.1 นอกจากนี้ กรมอนามัยได้คาดการณ์การมีภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในประเทศไทย 20 ปีข้างหน้า คาดว่าประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุติดเตียงเพิ่มขึ้นจาก 99,000 คน ในปี พ.ศ. 2564 เป็น 581,000 คน ในปี พ.ศ. 2583 (สุนิษา มะลิวัลย์, 2567)

รัฐบาลไทยตระหนักถึงสถานการณ์การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และได้มีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องด้านผู้สูงอายุมาตั้งแต่ก่อนที่ประเทศไทยจะเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งรัฐบาลมุ่งหวังให้ประเทศไทยมีการเตรียมการที่เพียงพอต่อการรองรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้น แต่จนถึงปัจจุบันประเด็นดังกล่าวยังไม่มีความก้าวหน้าในทางปฏิบัติมากนัก ทำให้ประชาชนยังขาดความตระหนักและมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพในสัดส่วนที่น้อย ทำให้ต้องเผชิญกับปัญหาด้านต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (จารุวรรณ ศรีภักดี, 2565)

อำเภอชิรбарมี เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านนา ตำบลบึงบัว ตำบลวังโมกข์ และตำบลหนองหลุม บริบทพื้นที่มีลักษณะเป็นชุมชนชนบท สภาพเศรษฐกิจในพื้นที่มีขนาดเล็กและประชาชนในพื้นที่โดยรวมมีรายได้น้อย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา โดยอำเภอชิรбарมี มีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 6,478 คน คิดเป็นร้อยละ 21 ของประชากรทั้งหมด ทั้งนี้ อำเภอชิรбарมีเผชิญกับปัญหาผู้สูงอายุในหลายด้าน ทั้งด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยพบว่าผู้สูงอายุมีการเจ็บป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน มีความเสื่อมถอยของอวัยวะ เช่น การมองเห็น การได้ยิน ข้อเข่าเสื่อม สุขภาพจิต ด้ชนีมวลกายเกินค่าปกติ ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มจะสูงขึ้น อีกทั้งยังพบการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้นตามอายุ ที่มากขึ้น ทำให้เกิดข้อจำกัดในการพึ่งพาตนเอง กระทั่งต่อการทำหน้าที่ต่าง ๆ หรือการดำเนินชีวิตประจำวันส่งผลให้เกิดภาวะพึ่งพิงของบุคคลในครอบครัว (ผกามาศ เพชรพงศ์, 2562) นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้สูงอายุ มีรายได้น้อยและไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต โดยแรงงานผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีลักษณะทักษะในการทำงานแบบเดิม ๆ ขาดการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถในการทำงาน ยึดติดการทำงานแบบเดิมโดยไม่เปิดรับทักษะความรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ไม่มีความสามารถในการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล มีปัญหาสุขภาพที่เป็นข้อจำกัดในการทำงานซึ่งส่งผลให้ขีดความสามารถในการทำงานและความเชื่อมั่นของนายจ้างลดลง รวมทั้งขาดความร่วมมือและการบูรณาการในการทำงานของแต่ละหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง (สุกัลยา ประจิตร และคณะ, 2567) ซึ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าอำเภอชิรбарมียังขาดการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่ดีพอ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชน โดยเลือกกรณีศึกษาเป็นประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภอชิรбарมี จังหวัดพิจิตร ซึ่งได้เข้าสู่

สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แล้ว โดยมีประชากรที่อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 1,301 คน คิดเป็นร้อยละ 24.03 และยังมีประชากรที่มีอายุ 40 - 59 ปีที่กำลังจะก้าวเข้าสู่ วัยสูงอายุอีกจำนวน 1,655 คน (กรมการปกครอง, 2567) ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงระดับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนอันจะเป็นข้อมูลที่หน่วยงานทุกภาคส่วนในพื้นที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ทิศทางการดำเนินงาน แผนงาน โครงการต่าง ๆ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุของประชาชนในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมและเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้สิทธิสวัสดิการผู้สูงอายุของประชาชนในตำบล หนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความแตกต่างต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดพิจิตร
4. เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในตำบล หนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษานี้ ได้แก่ ชายและหญิงอายุ 40-59 ปี ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดพิจิตร รวมทั้งสิ้น 1,655 คน (กรมการปกครอง, 2567) สำหรับกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตามตารางของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมคือ 350 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลัก ซึ่งพัฒนาจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ภาระหนี้สิน ภาวะสุขภาพ จำนวนบุตร สมาชิกในครอบครัว และการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง 2) ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อวัดระดับความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ที่ผู้สูงอายุควรได้รับ 3) การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ 5 ด้าน ได้แก่ สุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยใช้มาตรวัด Likert Scale 5 ระดับ 4.51 – 5.00=มากที่สุด, 3.51 – 4.50=มาก, 2.51 – 3.50 =ปานกลาง, 1.51 – 2.50=น้อย, 1.0 – 1.50=

น้อยที่สุด 4) ข้อเสนอแนะ เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ด้วยเครื่องมืองานวิจัยนี้ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ย 0.50 – 1.00 จากนั้นทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง 30 คน โดยใช้สูตร Cronbach's Alpha ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นรวม 0.950

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยประสานกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้วยาง เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์การวิจัยและขอความร่วมมือจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลหนองหลุม ในการแจกแบบสอบถามให้แก่ประชาชนอายุ 40-59 ปี ตามหมู่บ้านในเขตตำบลหนองหลุม อำเภอชिरบารมี จังหวัดพิจิตร จำนวน 350 ชุด หลังจากเก็บรวบรวมแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำมาลงรหัสและประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป จากนั้นทำการวิเคราะห์และสรุปผล โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง พร้อมอภิปรายผลที่ได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบสอบถามถูกวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ ดังนี้ 1) ข้อมูลปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามถูกวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ และร้อยละ 2) การรับรู้เกี่ยวกับสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุ ถูกวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ 3) ข้อมูลการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่าของ Likert ในการแปลผล และใช้เกณฑ์ค่าคะแนน 4) การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความแตกต่าง ต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ใช้สถิติทดสอบ t-test และ One-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบค่าของกลุ่มต่าง ๆ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่องการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภอชिरบารมี จังหวัดพิจิตร ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 จากการวิเคราะห์พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (54.30%) อายุ 51-55 ปี (26.60%) จบระดับประถมศึกษา (46.60%) มีสถานภาพสมรส (67.70%) ทำงานเกษตรกร (52.90%) และมีรายได้เฉลี่ย 5,001-10,000 บาท (41.70%) นอกจากนี้ 76.30% มีภาระหนี้สิน แต่ 59.40% ไม่มีโรคประจำตัว ส่วนใหญ่มีบุตร 2 คน (48.30%), สมาชิกครอบครัวไม่เกิน 5 คน (68.60%) และมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ถึง 91.40% ซึ่งบ่งบอกถึงความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 การรับรู้สิทธิสวัสดิการผู้สูงอายุของประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภอชिरบารมี จังหวัดพิจิตร ซึ่งสามารถแสดงด้วยค่าร้อยละตามตารางดังนี้

การรับรู้สิทธิสวัสดิการผู้สูงอายุ	การรับรู้สิทธิสวัสดิการ n=350	
	ร้อยละ	แปลผล
1. การได้รับเบี้ยยังชีพรายเดือนตลอดชีวิต	99.40	มากที่สุด
2. ช่องทางพิเศษด้านสาธารณสุข	93.70	มากที่สุด
3. การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม	92.00	มากที่สุด
4. การส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ	81.10	มากที่สุด
5. การเข้าถึงศูนย์การเรียนรู้	76.90	มาก
6. การช่วยเหลือกรณีถูกทอดทิ้งหรือทารุณกรรม	76.60	มาก
7. การช่วยเหลือการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี	76.30	มาก
8. สิทธิด้านแรงงานและอาชีพ	64.90	มาก
9. การลดค่าโดยสารขนส่งสาธารณะ	62.90	มาก
10. การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ	58.90	ปานกลาง
11. การช่วยเหลือที่พักและค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน	56.90	ปานกลาง
12. การช่วยเหลือทางกฎหมาย	51.10	ปานกลาง
13. การกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพโดยไม่มีดอกเบี้ย	50.30	ปานกลาง
รวม	72.39	มาก

ตารางที่ 1 ผลการรับรู้สิทธิสวัสดิการผู้สูงอายุของประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพิจิตร

จากตารางการเปรียบเทียบตัวแปรการวิจัยพบว่า ประชาชนในตำบลหนองหลุมรับรู้สิทธิสวัสดิการผู้สูงอายุในระดับมาก (ร้อยละ 72.39) โดยสิทธิที่รับรู้มากที่สุด ได้แก่ เบี้ยยังชีพรายเดือน (ร้อยละ 99.40) การเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่สะดวก (ร้อยละ 93.70) และการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม (ร้อยละ 92.00) เนื่องจากเป็นสวัสดิการพื้นฐานที่มี การประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง ส่วนสิทธิที่รับรู้ในระดับรองลงมา เช่น การสนับสนุนกิจกรรมผู้สูงอายุ (ร้อยละ 81.10) และการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง (ร้อยละ 76.60) มักขึ้นอยู่กับความสนใจเฉพาะกลุ่ม ขณะที่สิทธิที่รับรู้ต่ำ เช่น การกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพ (ร้อยละ 50.30) และการช่วยเหลือทางกฎหมาย (ร้อยละ 51.10) อาจเกิดจากกระบวนการที่ซับซ้อนหรือการใช้งานที่ไม่แพร่หลาย ทำให้ผู้สูงอายุไม่ให้ความสำคัญเท่ากับสวัสดิการที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตประจำวัน

ส่วนที่ 3 ระดับการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชน ในตำบลหนองหลุม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพิจิตร ผลการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, S.D.=0.66) ซึ่งสามารถแสดงด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามตารางดังนี้

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	ระดับความคิดเห็น n=350		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสุขภาพ	3.81	0.67	มาก
2. ด้านสังคม	3.93	0.75	มาก
3. ด้านเศรษฐกิจ	3.62	0.79	มาก
4. ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม	3.93	0.74	มาก
5. ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	3.54	0.98	มาก
ผลรวม	3.77	0.66	มาก

ตารางที่ 2 การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในภาพรวม

จากตาราง 2 พบว่าระดับการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภอชирбарมี จังหวัดพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เหตุผลที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ 1) ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม: ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้รับ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและมีความปลอดภัย จึงทำให้ระดับความพร้อมในด้านนี้สูง 2) ด้านสังคม: ความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชนส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็น ส่วนหนึ่งของสังคม ทำให้ผู้สูงอายุมีความพร้อมในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ 3) ด้านสุขภาพ: การให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพและการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถรักษาสุขภาพได้อย่างเหมาะสม 4) ด้านเศรษฐกิจ: แม้ว่าระดับความพร้อมจะอยู่ในระดับมาก แต่ยังต้องการการพัฒนาการสนับสนุนด้านรายได้และโอกาสทางเศรษฐกิจเพิ่มเติม 5) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม: การปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ยังมีความท้าทาย เนื่องจากขีดความสามารถและความรู้ด้านเทคโนโลยีของผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอเท่าที่ควร

ส่วนที่ 4 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภอชирбарมี จังหวัดพิจิตร โดยใช้การทดสอบทางสถิติเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างตามคุณลักษณะส่วนบุคคล สามารถสรุปผลดังตารางต่อไปนี้

อันดับ	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	.372	-	✓
2.	อายุ	ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	.095	-	✓
3.	ระดับการศึกษา	ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	.244	-	✓
4.	สถานภาพสมรส	ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	.582	-	✓

อันดับ	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
5.	อาชีพ	ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	.017	✓	
6.	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	.086	-	✓
7.	ภาระหนี้สิน	ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	.643	-	✓
8.	ภาวะสุขภาพ	ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	.143	-	✓
9.	จำนวนบุตร	ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	.913	-	✓
10.	จำนวนสมาชิกในครอบครัว	ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	.369	-	✓
11.	การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง	ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	.203	-	✓

ตารางที่ 3 ทดสอบสมมติฐาน

จากการวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลส่วนใหญ่ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ ภาระหนี้สิน ภาวะสุขภาพ จำนวนบุตร จำนวนสมาชิกในครอบครัว และการมีที่อยู่อาศัย ไม่ส่งผลกระทบต่อระดับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในตำบลหนองหลุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ยกเว้นเพียงปัจจัยด้านอาชีพ ที่มีผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มที่ไม่ได้ประกอบอาชีพมีระดับการเตรียมความพร้อมต่ำกว่ากลุ่มที่มีอาชีพ เช่น ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว และเกษตรกร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอาชีพอาจมีบทบาทสำคัญในการเตรียมตัวรับมือกับวัยสูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นด้านรายได้ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือโอกาสเข้าถึงสวัสดิการ ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ พบว่าควรเริ่มตั้งแต่ในวัยทำงาน โดยเน้นความสำคัญในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เช่น การดูแลสุขภาพ การตรวจสุขภาพประจำปี การวางแผนการเงินหลังเกษียณ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคงในทุกด้านในช่วงวัยสูงอายุ นอกจากนี้ การสนับสนุนจากภาครัฐ องค์กรชุมชนและครอบครัว มีความสำคัญ โดยการจัดให้มีการให้ความรู้ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงอายุ เช่น การจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปี การสร้างสนามกีฬาและลานแอโรบิกในชุมชนการส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสา การให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการเงิน การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุและโรงเรียนผู้สูงอายุ การดำเนินการเหล่านี้จะช่วยให้ประชาชนเตรียมความพร้อมได้ดีขึ้นและรองรับสังคมสูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชน ในตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งผู้วิจัยได้มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการเตรียมความพร้อมในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านสังคม ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตามลำดับผลการศึกษานี้สะท้อนถึงการเตรียมความพร้อมที่มีการดำเนินการในหลายด้าน ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน สอดคล้องกับลักษณะของสังคมชนบทที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในครอบครัวและชุมชน ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้รับการดูแลและเตรียมตัวให้พร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ ปัจจัยที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมคือประสบการณ์จากการมีผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งทำให้บุคคลในครอบครัวนั้นเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ และสามารถเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ได้มากกว่าผู้ที่ไม่มีผู้สูงอายุในครอบครัว ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของภักดิ์ พิษิตกุลธรรม (2562) ที่พบว่า การมีผู้สูงอายุในครอบครัวสามารถทำนุบำรุงการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากผู้ที่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุจะมีความตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรชุมชนในตำบลหนองหลุมก็มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความตระหนักและการเตรียมความพร้อมของประชาชน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การให้ความรู้ด้านสุขภาพ การจัดการประชุมและโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ช่วยให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับข้อมูลและทราบถึงความสำคัญของการเตรียมตัวในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านสุขภาพ และการจัดการการเงิน ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในวัยสูงอายุ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอารัตน์ อิงคภากร และนาถ พันธุมนาวัน (2562) ที่พบว่า การรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุทำให้บุคคลในวัยก่อนสูงอายุมีการเตรียมตัวในด้านต่าง ๆ มากขึ้น เช่น การดูแลสุขภาพ การเตรียมการเงิน การวางแผนทางสังคม และการจัดการชีวิตในวัยสูงอายุ การตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเหล่านี้ ทำให้ประชาชนมีการเตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ซึ่งอาจเกิดจากการสนับสนุนและสร้างความตระหนักจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ มีการรับรู้สิทธิสวัสดิการผู้สูงอายุในระดับมาก โดยส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีคุณสมบัติจะได้รับเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนตลอดชีวิต และการได้รับการบริการด้านสาธารณสุขที่สะดวกและรวดเร็วผ่านช่องทางพิเศษ ซึ่งอาจเป็นผลจากการประชาสัมพันธ์ที่ดีจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เช่น อบต. หนองหลุม ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและบริการต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการให้บริการจ่ายเบี้ยยังชีพทุกเดือน นอกจากนี้ ผู้สูงอายุ ยังได้รับการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น การดูแลจากเจ้าหน้าที่ การบริการที่สะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย รวมถึงการจัดพาหนะเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับการบริการที่ได้รับจากหน่วยบริการ

สาธารณสุขในพื้นที่ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้วยาง หรือโรงพยาบาลวชิรбарมี ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างรวดเร็วและสะดวกสบาย ยังสอดคล้องกับงานศึกษาของกริช เกียรติญาณ และธันสา โรจนตระกูล (2564) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างในตำบลวัดไทรย์ จังหวัดนครสวรรค์ มีการรับรู้สิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุในระดับสูง โดยรับรู้ถึงการได้รับเบี้ยยังชีพ การเยี่ยมบ้าน การให้คำปรึกษาและดูแลสุขภาพจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และการได้รับการยกเว้น ค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุสามารถได้รับสิทธิและบริการที่เหมาะสม

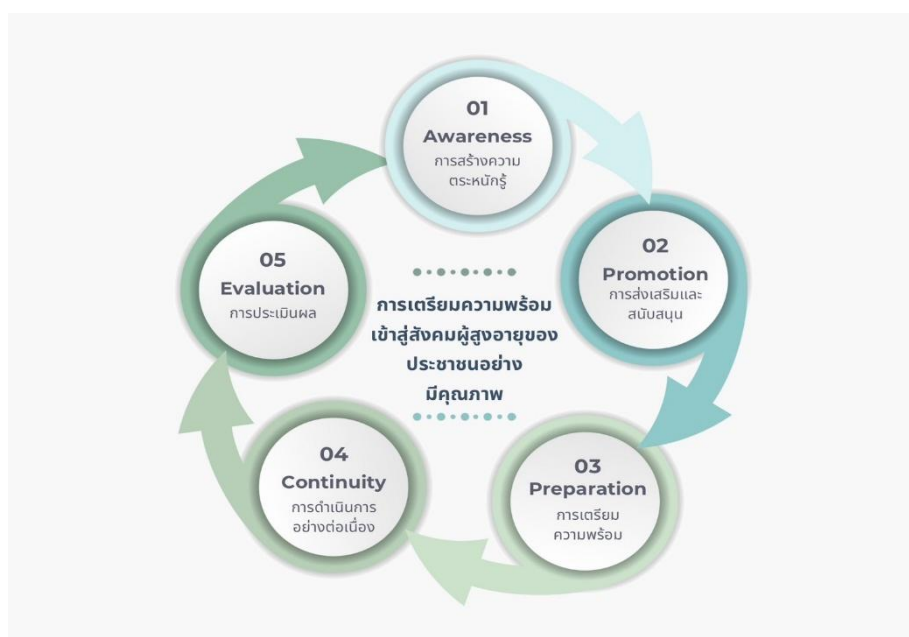
วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการศึกษานี้คือการเปรียบเทียบปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในตำบลหนองหลุม อำเภอ วชิรбарมี จังหวัดพิจิตร โดยพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ภาระหนี้สิน ภาวะสุขภาพ จำนวนบุตร จำนวนสมาชิกในครอบครัว และการมีที่อยู่อาศัย เป็นของตนเอง ผลการศึกษาพบว่า อาชีพมีผลต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่ได้ประกอบอาชีพมีการเตรียมความพร้อมต่ำกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพรับราชการ พนักงาน ลูกจ้าง ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว หรือเกษตรกร ซึ่งอาจเกิดจากความกังวลเกี่ยวกับความมั่นคง ในอนาคต เช่น เรื่องรายได้และค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นในยามเกษียณ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญญธัญญาณี จันทพลาบูรณ์ และ อภิตี วงศ์ศิริ (2565) ที่ศึกษาในพื้นที่ตำบลหนองกอมเกาะ จังหวัดหนองคาย พบว่าอาชีพมีผลต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้ที่ไม่มีอาชีพหรืออาชีพที่ไม่สร้างรายได้มีการเตรียมความพร้อมต่ำกว่า ผู้ที่มีอาชีพที่มั่นคงกว่า การศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญ of อาชีพและรายได้ ในการวางแผนสำหรับอนาคต โดยเฉพาะในช่วงวัยเกษียณที่ต้องการความมั่นคงทางการเงินและการดูแลสุขภาพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 แนวทางการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในตำบลหนองหลุม อำเภอวชิรбарมี จังหวัดพิจิตร พบว่า การเตรียมความพร้อมในทุกด้านตั้งแต่ ในวัยทำงานเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในวัยสูงอายุ เมื่อก้าวสู่การเป็นผู้สูงอายุ การทำงานอาจลดลง รายได้ลดน้อยลง ดังนั้นการวางแผนทางการเงินล่วงหน้าอย่างน้อย 5-10 ปี เพื่อเก็บออมเงินเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรองรับค่าใช้จ่ายในช่วงชีวิตหลังเกษียณ (เอกสิทธิ์ โสตาดี และ สุพัฒน์ อาสนะ, 2566) นอกจากนี้ การสร้างความตระหนักและการสนับสนุนจากภาครัฐ องค์กรชุมชน และครอบครัว เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปี การจัดกิจกรรมกีฬาและจิตอาสา รวมถึง การให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการเงินและเทคโนโลยี จะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความสุขให้กับประชาชนในทุกช่วงวัย และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุยังเป็นปัจจัยสำคัญในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงอายุ โดยงานวิจัยของ รัชกฤช สัมมะเณร และธัชกร ธิติกุล (2566) พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกัน การดูแลจิตใจและอารมณ์ ส่งเสริมการเข้า

สังคม และการรู้จักคุณค่าของตนเอง การจัดกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขและอารมณ์ดี แต่ยังช่วยให้พวกเขาปรับตัวได้ดีเมื่อเข้าสู่วัยที่อาจรู้สึกกว่าตัวเองหมดคุณค่า หากปรับตัวไม่ทันอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภอวชิรบุรี จังหวัดพิจิตร สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ดังแสดงในแผนภาพ

ภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในตำบลหนองหลุม อำเภอวชิรบุรี จังหวัดพิจิตร ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ ดังปรากฏเป็น APPCE Model สรุปได้ดังนี้

A=Awareness (การสร้างความรู้ตระหนักรู้) คือ การที่ประชาชนรับรู้ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ จนเกิดเป็นความตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมของตนเองในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยความตระหนักนี้อาจเกิดจากการรับรู้ของประชาชนเองหรือการสร้างการรับรู้โดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรชุมชน

P=Promotion (การส่งเสริมและสนับสนุน) คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนลงมือปฏิบัติ โดยได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว องค์กรชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ เช่น การ

ส่งเสริมการออกกำลังกาย การสร้างชุมชนแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เบื้องต้นจากบุคคลในครอบครัว เป็นต้น

P=Preparation (การเตรียมความพร้อม) คือ การที่ประชาชนลงมือปฏิบัติจริง ในการเตรียมความพร้อมของตนเองในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

C=Continuity (การดำเนินการอย่างต่อเนื่อง) คือ การที่ประชาชนมีการเตรียมความพร้อมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

E=Evaluation (การประเมินผล) คือ การที่ประชาชนมีการติดตามและประเมินผลจากการเตรียมความพร้อม เพื่อปรับปรุงแผนการเตรียมความพร้อมอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในตำบล หนองหลุม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพิจิตร โดยมีจุดมุ่งหมาย 4 ข้อหลัก ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม 2) การรับรู้สิทธิสวัสดิการผู้สูงอายุ 3) การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมตามคุณลักษณะส่วนบุคคล และ 4) แนวทางการเตรียมความพร้อม การศึกษาพบว่า 1) ประชาชนมีการเตรียมความพร้อมในระดับมาก 2) มีการรับรู้สิทธิสวัสดิการผู้สูงอายุในระดับมาก 3) อาชีพมีผลต่อการเตรียมความพร้อมอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 และ 4) การเตรียมความพร้อมควรเริ่มตั้งแต่ในวัยทำงาน โดยการสร้างความตระหนักและสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ จะช่วยเพิ่มความพร้อมให้มากขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีข้อเสนอแนะจากการศึกษา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 มีการกำหนดนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นที่เน้นการเตรียมความพร้อมของประชาชนก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ โดยเฉพาะในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในอนาคต

1.2 ส่งเสริมการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

1.3 พัฒนากลไกการเข้าถึงข้อมูลสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุในทุกระดับ โดยเน้นการสื่อสารที่เข้าใจง่าย เข้าถึงชุมชน และสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปฏิบัติ

2.1 ควรจัดกิจกรรมอบรมหรือเวิร์กช็อปสำหรับประชาชนวัยทำงาน เพื่อสร้างความตระหนักในการเตรียมตัวสู่การเป็นผู้สูงอายุ ทั้งในด้านการวางแผนสุขภาพ การเงิน และจิตใจ

2.2 ส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชนและกลุ่มจิตอาสา ในการเป็นแกนนำเผยแพร่ความรู้เรื่องการเตรียมความพร้อมแก่สมาชิกในชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2.3 สนับสนุนการสร้างศูนย์เรียนรู้ผู้สูงอายุประจำตำบล เพื่อให้เป็นพื้นที่กลางในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ถ่ายทอดภูมิปัญญา และเสริมสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาการเตรียมความพร้อมของประชาชนในช่วงวัยอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องและเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ชนบทกับเมือง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถใช้วางแผนนโยบายระดับประเทศ

3.2 ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้สามารถวิเคราะห์เชิงปริมาณและเข้าใจบริบทเชิงคุณภาพอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในเรื่องทัศนคติและแรงจูงใจของประชาชน

3.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สิทธิสวัสดิการกับพฤติกรรมการเตรียมความพร้อม เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารและการส่งเสริมสิทธิของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2567). ประชากรรายอายุ. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2567. เข้าถึงได้จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData>
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและเศรษฐกิจในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2567. เข้าถึงได้จาก <https://www.dop.go.th/th/know/1/926>
- กริช เกียรติญาณ และธนัสถา โรจนตระกูล. (2564). การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ กรณีศึกษาตำบลวัดไทรย์ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. *Journal of Modern Learning Development*, 6(2), 59-74.
- จารุวรรณ ศรีภักดี. (2565). การขับเคลื่อนมาตรการรองรับสังคมสูงวัยคนไทยอายุยืนของประเทศ ไทย ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2567. เข้าถึงได้จาก <https://www.dop.go.th/know/3/1649>
- ณัฐญาณิ จันทพลบุรณ์ และอภิตี วงศ์ศิริ. (2565). การเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 28(1), 109-124.
- ผกามาต เพชรพงศ์. (2562). ภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานในอำเภอ วชิรบำรุง จังหวัดพิจิตร. *วารสารโรคและภัยสุขภาพ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 จังหวัดนครสวรรค์*, 13(2), 25-36.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570). (2565, 1 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง, หน้า 1-143.

- ภาคภัทร พิชิตกุลธรรม, ชนัญชิดาคุชฎี ทูลศิริ และพรนภา หอมสินธุ์. (2562). ปัจจัยทำนายการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในชุมชนเขตอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 27(1), 89-99.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2567). สถานการณ์ประชากรผู้สูงอายุ. AGING FOCUS. 1-17.
- รัชกฤษ สำมะเณร และธัชกร ธิติลักษณ์. (2566). การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุหลังเกษียณ: กรณีศึกษาเทศบาลนครพิษณุโลก. วารสารดิจิทัล ธุรกิจ และสังคมศาสตร์, 9(1), 1-18.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567 (ISSN1906-2869). สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2567. เข้าถึงได้จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/surveydetail/_etail/2025/20241209145003_27188.pdf
- สุกัลยา ประจิตร, โชติ บดีรัฐ และศรชัย ท้าวมิตร. (2567). การพัฒนานโยบายส่งเสริม การมีงานทำสำหรับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอยะบารมี จังหวัดพิจิตร. Journal of Roi Kaensarn Academy, 9(11), 33-50.
- สุนิษา มะลิวัลย์. (2567). ภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุไทย ในอนาคตอีก 20 ปี: อนามัยพยากรณ์. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2567. เข้าถึงได้จาก <https://www.hfd.anamai.moph.go.th/th/news-anamai-3/229198>
- อารัตน์ อิงคภากร และนาถ พันธุมนาวัน. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุของประชาชนวัยทำงาน : กรณีศึกษาเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 28(1), 22-36.
- เอกสิทธิ์ โสดาดี และสุพัฒน์ อาสนะ. (2566). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุของข้าราชการกระทรวงสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. วารสารวิชาการป้องกันควบคุมโรค สคร. 2 พิษณุโลก, 10(3), 56-74.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของ
คณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
Application of Buddhist Principles for Preventing and Resolving
Drug Problems by Community Committees in Khon Kaen
Municipality, Mueang District, Khon Kaen Province

รัชพล จำปาแก้ว¹, สุรพล พรหมกุล² และ สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา³
Ratchaphon Champakaew,¹ Suraphon Promgun² and Sutipong Sawatta³

Received: 12 March 2025; Revised: 28 May 2025; Accepted: 07 June 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะกรรมการชุมชน และ (3) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นคณะกรรมการชุมชน จำนวน 282 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการติดตามและประเมินผล นอกจากนี้ยังพบว่าหลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน ($r = 0.85, p < 0.01$) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการยึดหลักพุทธธรรมสามารถเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 พบว่าคณะกรรมการชุมชนสามารถนำหลักฉันท์ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาใช้เป็นแนวทางการสร้างแรงจูงใจ เสริมพลังใจ ประสานความร่วมมือ และวางแผนอย่างเป็นระบบในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

^{1 2 3} หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Master of Political Science Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author, E-mail: eyema2517@gmail.com

ติดอย่างยั่งยืน สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และเป็นแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในการพัฒนาสังคมไทยในระดับฐานราก

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม; หลักธรรมอิทธิบาท 4; การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

Abstract

This article aims to (1) examine the level of drug prevention and suppression efforts carried out by community committees in the Khon Kaen Municipality, Mueang District, Khon Kaen Province; (2) investigate the relationship between the Four Iddhipāda (Path of Accomplishment) Buddhist principles and the community committees' operations in addressing drug problems; and (3) explore the application of the Four Iddhipāda principles in the drug prevention and resolution process. A mixed-methods approach combining both quantitative and qualitative research was employed. The quantitative component used a questionnaire to collect data from 282 community committee members, analyzed using descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation, along with inferential statistics. The qualitative component involved in-depth interviews with 15 key informants, with data analyzed using descriptive content analysis.

The findings revealed that the overall level of drug prevention and resolution operations by the community committees was high, particularly in the areas of monitoring and evaluation. Moreover, there was a statistically significant and strong positive correlation between the Four Iddhipāda principles and the community committees' operations ($r = 0.85$, $p < 0.01$), indicating that adherence to Buddhist principles can serve as a powerful mechanism for effective social action. In terms of practical application, the study found that community committees effectively utilized the principles of *chanda* (desire to do good), *virīya* (effort), *citta* (attention), and *vimamsā* (investigation) to foster motivation, strengthen morale, promote collaboration, and engage in systematic planning for sustainable drug problem resolution. These results highlight the role of Buddhist teachings in enhancing community resilience and provide a practical framework for grassroots social development in Thai society.

Keywords: Application of Buddhist Principles; Four Iddhipāda; Drug Prevention and Resolution

บทนำ

ปัญหายาเสพติดเป็นวิกฤตการณ์ระดับโลกที่ดำรงอยู่ยาวนานหลายทศวรรษ โดยเฉพาะตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา ทั้งประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาดังเผชิญกับการระบาดของยาเสพติดที่ก่อให้เกิดปัญหาทางสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และอาชญากรรมอย่างรุนแรง แม้หลายประเทศจะพยายามดำเนินมาตรการเชิงปราบปรามอย่างเข้มข้นในรูปแบบสงครามยาเสพติด (War on Drugs) ทว่าผลที่ปรากฏกลับไม่สามารถยุติหรือบรรเทาความรุนแรงของปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลับยิ่งส่งผลกระทบด้านลบ เช่น ภาวะคนล้นคุก การตีตราทางสังคม และการเพิ่มขึ้นของโรคติดต่อที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด (วสันต์ กลิ่นสุคนธ์ และคณะ 2568) ในประเทศไทยปัญหายาเสพติดยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ การบริหารจัดการงบประมาณ และคุณภาพชีวิตของประชาชน รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2566-2570 ที่มุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วน และเน้นแนวทางการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดด้วยระบบสมัครใจมากกว่าการลงโทษทางอาญาเพียงอย่างเดียว (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2566) อย่างไรก็ตาม แม้ภาครัฐจะมีนโยบายและกลไกในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง แต่ในระดับชุมชนโดยเฉพาะในเขตเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติด กลับพบว่ามาตรการที่ดำเนินอยู่ยังไม่สามารถตอบโต้ภัยเชิงป้องกันได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้ง โดยเฉพาะในด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จิตใจ และค่านิยมของประชาชนให้ตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดอย่างยั่งยืน

หลักพุทธธรรมซึ่งเป็นรากฐานทางจริยธรรมของสังคมไทย โดยเฉพาะหลักสติ (การรู้ตัว), สัมมาทิฐิ (ความเห็นที่ถูกต้อง), และหลักอริยสัจ 4 (ความเข้าใจในเหตุแห่งทุกข์และแนวทางดับทุกข์) อาจเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันภายในจิตใจของประชาชน โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนเมืองที่เต็มไปด้วยแรงกดดันทางเศรษฐกิจและสังคม (นพเก้า สุโพธิ์, 2566) ในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการคมนาคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชากรหลากหลายกลุ่ม ทั้งข้าราชการ นักธุรกิจ แรงงาน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป กระจายอยู่ใน 95 ชุมชนในเขตเทศบาลฯ ด้วยความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของเมือง ความหลากหลายทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมได้ก่อให้เกิดทั้งโอกาสและปัญหาทางสังคมในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะปัญหายาเสพติดที่แพร่ระบาดเข้าไปในหลายชุมชน ทั้งในกลุ่มเยาวชนและวัยแรงงาน (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดขอนแก่น, 2567) ข้อมูลจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) และหน่วยงานด้านความมั่นคงในระดับจังหวัด พบว่าขอนแก่นเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มียอดคดีเกี่ยวกับยาเสพติดอยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเขตเมืองอย่างเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งมักพบผู้ต้องหาคดียาเสพติดรายย่อย ทั้งผู้เสพและผู้ค้าระดับชุมชน และมักมีการใช้พื้นที่สาธารณะหรือที่รกร้างเป็นแหล่งมั่วสุมหรือจำหน่ายยาเสพติด (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564) จากสถิติของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น พบว่าในปี พ.ศ. 2565–2566 มีผู้เข้ารับการรักษาภายใต้ระบบ

สมัครใจและส่งต่อจากตำรวจจำนวนมากในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น โดยเฉพาะในชุมชนขนาดใหญ่ เช่น ชุมชนริมทางรถไฟ ชุมชนตลาดหนองแวง ชุมชนเทพารักษ์ และชุมชนหลังศูนย์ราชการ ซึ่งล้วนมีความเปราะบางทางเศรษฐกิจและครัวเรือนที่มีสมาชิกกลุ่มเสี่ยง (กระทรวงสาธารณสุข, 2566) ขณะเดียวกันคณะกรรมการชุมชนในเทศบาลนครขอนแก่นได้พยายามดำเนินโครงการและกิจกรรมป้องกันปัญหายาเสพติดมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการรณรงค์ การจัดเวทีเสวนา การดูแลกลุ่มเสี่ยง และการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ แต่ยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านแนวทางและเครื่องมือที่สามารถเข้าถึงรากปัญหาได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในด้านการฟื้นฟูจิตใจ การสร้างแรงบันดาลใจ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ติดยาและกลุ่มเสี่ยงให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณค่า ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในเขตชุมชนเมือง โดยเฉพาะในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งมีความซับซ้อนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะบทบาทของคณะกรรมการชุมชนที่เป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในระดับฐานราก งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะอิทธิบาท 4 ในกระบวนการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน เพื่อสร้างแบบแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรม ความเชื่อ และจิตวิญญาณของชาวพุทธในสังคมท้องถิ่นไทย ซึ่งเป็นทุนทางสังคมสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

จากปัญหายาเสพติดที่ยังคงเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของสังคมไทย โดยเฉพาะในระดับชุมชนเมืองซึ่งเป็นพื้นที่เปราะบางต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติด ผู้วิจัยจึงเกิดคำถามวิจัยที่มุ่งสำรวจระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ว่าอยู่ในระดับใด พร้อมทั้งศึกษาว่าหลักพุทธธรรมอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร อีกทั้งมุ่งเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อยกระดับการจัดการปัญหาเสพติดในชุมชนให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนภายใต้บริบทวัฒนธรรมพุทธของท้องถิ่นไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 กับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบ

ผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งบูรณาการทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก รอบด้าน และสะท้อนสถานการณ์จริงของชุมชน โดยดำเนินการตามลำดับดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทั้งข้อมูลเชิงสถิติจากกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลเชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลัก ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทั้งหมดจำนวน 60 ชุมชน โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม (Systematic Random Sampling) จำนวน 282 คน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในแต่ละชุมชน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยเครื่องมือดังกล่าวมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิดในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงานในชุมชน ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการกระตุ้นและส่งเสริม ด้านการเจรจาและยอมรับ ด้านการระดมความร่วมมือ และด้านการติดตามและประเมินผล ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมอริยาสัจจ 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ในการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน เครื่องมือดังกล่าวผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และมีการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 ซึ่งอยู่ในระดับสูง แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้และเหมาะสมในการนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง รวมถึงประสานกับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างอย่างเต็มที่

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน เช่น ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำชุมชน แกนนำเยาวชน และเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จำนวน 15 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ออกแบบตามกรอบแนวคิดอิทธิบาท 4 เพื่อให้สามารถพูดคุยเชิงลึกถึงแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวในพื้นที่จริงของแต่ละชุมชน โดยใช้การบันทึกเสียงและการจดบันทึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการแยกประเด็นหลักจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และจัดกลุ่มเนื้อหาให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดอิทธิบาท 4 เพื่อหาความเชื่อมโยงกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามขั้นตอนและวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากการศึกษาข้อมูลของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า เพศ: ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 51.10) รองลงมาคือเพศชาย (ร้อยละ 48.90), อายุ: ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 50–59 ปี (ร้อยละ 28.70) รองลงมาคือกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 27.00), ระดับการศึกษา: ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 22.70) รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (ร้อยละ 21.60), อาชีพ: ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย (ร้อยละ 22.70) รองลงมาคือรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 20.20), รายได้เฉลี่ยต่อเดือน: ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 10,001–15,000 บาท (ร้อยละ 35.50) รองลงมาคือ 15,001–20,000 บาท (ร้อยละ 19.90) ฉะนั้นผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า คณะกรรมการชุมชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงานถึงวัยสูงอายุ มีประสบการณ์ และมีบทบาทในชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

ตอนที่ 2 ระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งและความตระหนักร่วมของชุมชนในการรับมือกับปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่ามีการดำเนินงานใน 4 มิติหลัก ได้แก่ 1) ด้านการกระตุ้นและส่งเสริม 2) ด้านการเจรจาและยอมรับ 3) ด้านการระดมความร่วมมือ 4) ด้านการติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามตารางดังนี้

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการกระตุ้นและส่งเสริม	4.00	1.10	มาก
2. ด้านการเจรจาและยอมรับ	3.91	1.00	มาก
3. ด้านการระดมความร่วมมือ	3.83	1.00	มาก
4. ด้านการติดตามและประเมินผล	4.21	0.90	มาก
ภาพรวม	4.00	0.92	มาก

ตารางที่ 1 การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

จากตารางผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งและความร่วมมือของชุมชนในการรับมือกับปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังและเป็นระบบ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการติดตามและประเมินผล มีระดับการดำเนินงานสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการกระตุ้นและส่งเสริม ด้านการเจรจาและยอมรับ ด้านการระดมความร่วมมือ ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการชุมชนมีบทบาทเชิงรุกและต่อเนื่องในทุกมิติของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์กับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า หลักพุทธธรรมในอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูงกับการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's r) พบว่า โดยรวมหลักอิทธิบาท 4 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.85 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ตามตามตัวแปรอิสระดังนี้

ตัวแปรอิสระ	จำนวน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P-value
หลักอิทธิบาท 4	282	0.85	0.00**
ฉันทะ	282	0.74	0.00**
วิริยะ	282	0.83	0.00**
จิตตะ	282	0.78	0.00**
วิมังสา	282	0.75	0.00**

** หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรอิสระกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

จากตารางผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า หลักพุทธธรรมมิได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงศาสนาเท่านั้น หากแต่ยังสามารถนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติจริงในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ เสริมสร้าง

ความร่วมมือในชุมชน และลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อปัญหายาเสพติดได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของศาสนาในฐานะกลไกทางสังคมที่สามารถนำมาใช้พัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ตอนที่ 4 การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของ คณะกรรมการชุมชน เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปตามหลักอิทธิบาท 4 ได้ดังนี้

1. ฉันทะ (ความพอใจ) คณะกรรมการชุมชนแสดงให้เห็นถึงความเต็มใจและความรักในสิ่งที่ทำ โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่สะท้อนถึงความพอใจและความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังนี้ 1.1 ปลุกจิตสำนึก ให้สมาชิกในชุมชนมีความรักและเห็นคุณค่าในตนเอง ปลุกฝังแนวคิดการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง และส่งเสริมให้หลีกเลี่ยงอบายมุข ผ่านกิจกรรมตั้งสัจจะอธิษฐานและอบรมคุณธรรม 1.2 เสริมสร้างความรักและความเข้าใจ ในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเน้นความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัว การให้เกียรติ และการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ 1.3 สร้างแรงจูงใจจากภายใน ด้วยการทำงานอย่างมีความสุข พอใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และเชื่อมั่นในคุณค่าของตนเอง เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนที่ยั่งยืนในการทำงานด้านป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 1.4 เข้าใจและเมตตาผู้เสพ โดยไม่ตัดสิน แต่ให้ความช่วยเหลือและดูแลอย่างจริงใจ ทำให้สามารถเข้าใจต้นเหตุของปัญหาและวางแนวทางช่วยเหลือได้ตรงจุด ดังนั้นการประยุกต์หลักฉันทะทำให้คณะกรรมการชุมชนมีแรงจูงใจจากภายในในการทำงานด้วยความสมัครใจ เต็มใจ

2. วิริยะ (ความเพียร) คณะกรรมการชุมชนได้แสดงออกถึงความพยายามและความตั้งใจอย่างต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ โดยมีแนวทางที่เด่นชัด ได้แก่ 2.1 การทุ่มเทและเสียสละ ในการปฏิบัติหน้าที่ แม้เผชิญกับอุปสรรค ก็ไม่ย่อท้อ พร้อมทั้งทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 2.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด และสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการสอดส่อง ดูแล และรายงานปัญหาในพื้นที่ 2.3 ความขยันและตั้งใจจริง ในการทำงาน เช่น การออกตรวจพื้นที่ การจัดกิจกรรมเชิงป้องกัน และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2.4 การสร้างแบบอย่างที่ดี แสดงให้เห็นถึงการมีวินัย ความรับผิดชอบ และเจตคติที่ดีในงานด้านสาธารณประโยชน์ สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่นในชุมชน ฉะนั้นความเพียรของคณะกรรมการชุมชน เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยความอดทน การขวนขวายหาความรู้ และความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน

3. จิตตะ (ความคิดหรือจิตใจจดจ่อ) การมีสมาธิ ความใส่ใจ และความรับผิดชอบในการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการประยุกต์หลักพุทธธรรม ดังนี้ 3.1 ใส่ใจในปัญหาและคนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน กลุ่มเสี่ยง และผู้ที่เคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติด คณะกรรมการจะดูแลอย่างใกล้ชิด ให้คำปรึกษา และติดตามอย่างต่อเนื่อง 3.2 วางแผนกิจกรรมอย่างมีเป้าหมาย เช่น การจัดการแข่งขันกีฬาเยาวชน การรณรงค์ให้ความรู้ และการอบรมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 3.3 ใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ โดยนำ

ข้อมูลจากการสังเกต การแจ้งเบาะแส และการร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ มาประมวลผลเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหายังมีประสิทธิภาพ 3.4 มีสมาธิและตั้งใจจริงในการทำงาน โดยไม่ปล่อยปละละเลยหรือทำอย่างขอไปที ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานมีคุณภาพและเกิดผลอย่างยั่งยืน ฉะนั้นการประยุกต์หลักจิตตะทำให้คณะกรรมการชุมชนมีความใส่ใจในการดำเนินงานอย่างรอบคอบ มีการวางแผนและปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ด้วยจิตใจที่มุ่งมั่นต่อเป้าหมายของการแก้ไขปัญหายาเสพติด

4. วิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง) คณะกรรมการชุมชนมีการใช้ปัญญาในการคิดวิเคราะห์ วางแผน และประเมินผลอย่างรอบคอบ โดยเน้นการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและข้อมูลจริง ดังนี้ 4.1 วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา โดยพิจารณาจากบริบทของแต่ละชุมชน เช่น ปัญหาเศรษฐกิจสภาพแวดล้อม และปัจจัยครอบครัว เพื่อหาแนวทางแก้ไขที่ตรงจุด 4.2 ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ เช่น สถิติผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ความถี่ของเหตุการณ์ และพฤติกรรมเสี่ยง เพื่อวางแผนและปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริง 4.3 ประเมินผลและปรับปรุงแผนงาน อย่างสม่ำเสมอ โดยเรียนรู้จากข้อผิดพลาดหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ฉะนั้นการประยุกต์หลักวิมังสาทำให้คณะกรรมการชุมชนมีแนวทางการทำงานที่ใช้สติปัญญาวิเคราะห์อย่างรอบคอบ และปรับตัวอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ นำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ระดับการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับมากในทุกมิติ แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของกลไกชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่ ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าด้านการติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ซึ่งอาจเกิดจากการที่คณะกรรมการมีระบบการติดตามผลที่ต่อเนื่อง มีการเก็บข้อมูลและประเมินผลอย่างเป็นระบบ และนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเขาว์ ทองมา (2568) ที่กล่าวว่า การประเมินผลและการติดตามอย่างต่อเนื่องเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเสริมสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานด้านสาธารณสุขและการควบคุมยาเสพติดในชุมชน ขณะเดียวกันด้านการกระตุ้นและส่งเสริมและด้านการเจรจาและยอมรับ ก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการชุมชนมีความสามารถในการสื่อสารและสร้างการรับรู้ร่วมในชุมชน ทั้งในเรื่องของอันตรายจากยาเสพติดและการมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประดิษฐ์ ดิวัณกุล (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารเชิงรุกและการให้ความรู้ที่ต่อเนื่องในระดับชุมชนสามารถสร้างภูมิคุ้มกันและ

ทัศนคติเชิงบวกต่อการป้องกันยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามด้านการระดมความร่วมมือ ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น แม้ยังอยู่ในระดับมากก็ตาม ซึ่งอาจเป็นข้อบ่งชี้ถึงข้อจำกัดบางประการ เช่น ความยากในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ความแตกต่างของวัฒนธรรมองค์กร หรือการขาดทรัพยากรสนับสนุนที่เพียงพอในช่วงเวลา ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ การันย์ พรหมแก้ว และคณะ (2568) ซึ่งระบุว่าการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหลายภาคส่วนจำเป็นต้องอาศัยทั้งความไว้วางใจ การจัดการความขัดแย้ง และการสร้างเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน ซึ่งหากขาดปัจจัยเหล่านี้ การประสานความร่วมมือจะไม่บรรลุผลเต็มที่ ที่กล่าวอภิปรายงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า คณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครขอนแก่นมีความสามารถและบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามยังมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างกลไกในการระดมความร่วมมือให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยอาจนำแนวทางการสร้างเครือข่าย การจัดเวทีสาธารณะ หรือการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนมาใช้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนในอนาคต

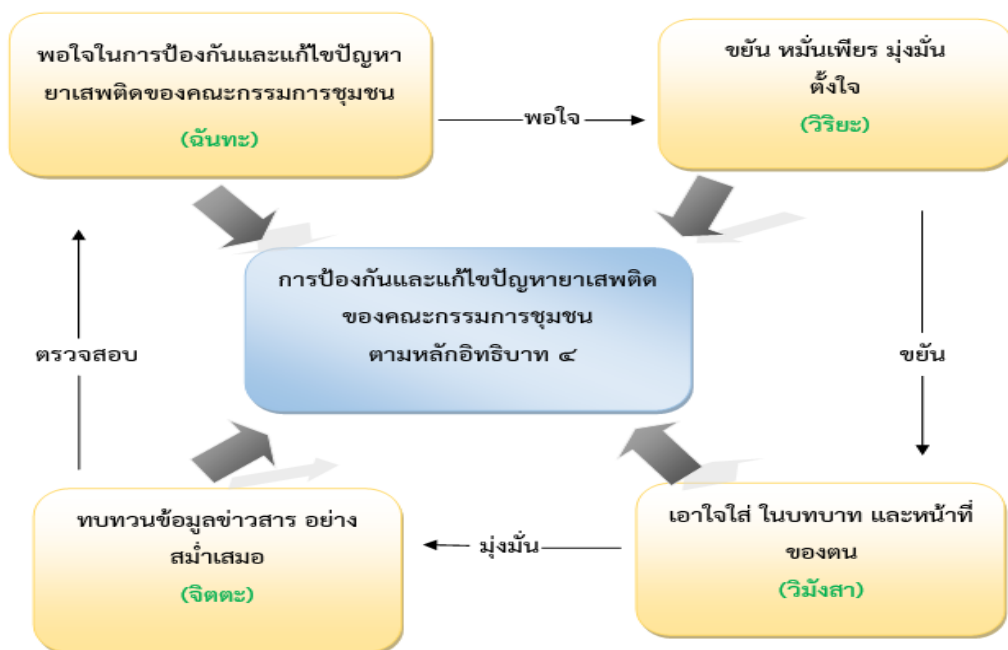
2. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักพุทธธรรมในอิทธิบาท 4 กับการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครขอนแก่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูงมาก ($r = 0.85$, $p < 0.01$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน มีส่วนช่วยส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนเมื่อพิจารณาารายด้านของอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา พบว่าแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับการดำเนินงาน โดยเฉพาะวิริยะ มีค่าสัมประสิทธิ์สูงสุด ($r = 0.83$) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความมุ่งมั่นพากเพียรของคณะกรรมการเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการทำงานอย่างต่อเนื่องและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ส่วน "จิตตะ" และ "วิมังสา" ซึ่งเกี่ยวข้องกับความใส่ใจในการทำงานและการใคร่ครวญตรวจสอบแนวทางการดำเนินงานก็มีค่าสัมประสิทธิ์ในระดับสูง ($r = 0.78$ และ $r = 0.75$ ตามลำดับ) บ่งชี้ว่าการใส่ใจและการคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบเป็นกลไกเสริมที่ช่วยให้การแก้ไขปัญหามีความเป็นระบบและยืดหยุ่นตามบริบทของชุมชน ผลการวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2557) ที่กล่าวว่า หลักอิทธิบาท 4 เป็นธรรมะที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรหรือชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการสร้างแรงจูงใจจากภายใน ความพยายาม ความตั้งใจ และการใช้ปัญญาเพื่อความก้าวหน้า ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการทำงานของคณะกรรมการชุมชนที่ต้องเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนและต้องการความต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการสุพิศ ทรงจิตร และคณะ (2562) ที่ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน และพบว่า การปลูกฝังพุทธธรรมสามารถเสริมสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางใจ” ที่ช่วยลดความเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งงานวิจัยของ พระครูวิบูลวรานุกิจ (ประทีป พันธุ์กัญ) และ พระมหาวิโรจน์ ธารพุด (2567) ก็เสนอว่า โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาเป็นกลไกสำคัญในการฟื้นฟู

คุณธรรมในชุมชน และสามารถใช้เป็นเครื่องมือทางสังคมเพื่อป้องกันปัญหาสังคมอย่างยาเสพติดได้อย่างมีนัยสำคัญ

เหตุผลที่ทำให้หลักพุทธธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการป้องกันยาเสพติดในครั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนไทย โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ยังยึดโยงกับวัด ศาสนา และระบบความเชื่อในพระพุทธศาสนาเป็นหลัก การนำหลักธรรมมาประยุกต์จึงสามารถปลุกฝังแรงจูงใจจากภายในให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในชุมชน และเสริมพลังในการทำงานอย่างมีเป้าหมายและคุณธรรม ซึ่งการวิจัยนี้ยืนยันว่าการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะอิทธิบาท 4 เป็นเครื่องมือทางจริยธรรมและจิตวิญญาณที่มีประสิทธิภาพในการสนับสนุนงานของคณะกรรมการชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นแนวปฏิบัติในระดับนโยบายเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะกรรมการชุมชน เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น สะท้อนให้เห็นถึงการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในระดับปฏิบัติการของชุมชน และก่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมในด้านการบริหารจัดการปัญหาสังคมอย่างยาเสพติด ซึ่งสามารถสรุปดังแผนภาพดังนี้

ภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลการวิจัยทำให้สามารถพัฒนาเป็นแนวทางปฏิบัติของคณะกรรมการชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยเชื่อมโยงกับหลักอิทธิบาท 4 ดังนี้ 1. ฉันทะ (Chanda): ความพอใจและความรักในงานที่ทำ คณะกรรมการชุมชนที่มีฉันทะแสดงออกถึงแรงจูงใจภายในที่ต้องการเห็นชุมชนของตนปลอดจากยาเสพติด โดยมีทัศนคติในเชิงบวกต่อการกิจที่รับผิดชอบ และรู้สึกมีความหมายในสิ่งที่ทำ ส่งผลให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงานและการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น 2. วิริยะ (Viriya): ความเพียรพยายามอย่างสม่ำเสมอ ความขยันหมั่นเพียรของคณะกรรมการฯ ในการติดตาม ตรวจสอบ และรณรงค์ด้านยาเสพติดอย่างต่อเนื่องสะท้อนถึงคุณลักษณะของผู้มีความวิริยะ ซึ่งถือเป็นรากฐานของการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมในระดับชุมชน 3. จิตตะ (Citta): ความตั้งใจใส่ใจในการทำงาน การทบทวนข้อมูลข่าวสาร การติดตามความเคลื่อนไหวของปัญหายาเสพติด และการพินิจพิจารณาเพื่อสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างรอบคอบ แสดงถึงการใช้จิตตะอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นตัวหลักดันให้การดำเนินการเป็นไปอย่างรอบรู้และตรงเป้าหมาย 4. วิมังสา (Vimamsā): การใคร่ครวญตรวจสอบเพื่อพัฒนาตนเองและองค์กร คณะกรรมการฯ แสดงถึงความใส่ใจในบทบาทและหน้าที่ของตน โดยมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมและปรับปรุงแผนงานให้ตอบสนองต่อบริบทของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

โดยสรุปภาพรวมการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับมาก โดยมีการดำเนินการใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ การกระตุ้นและส่งเสริม การเจรจาและยอมรับ การระดมความร่วมมือ และการติดตามประเมินผล ซึ่งด้านที่มีระดับการดำเนินงานสูงที่สุดคือการติดตามและประเมินผล สะท้อนถึงความเข้มแข็งและความร่วมมืออย่างจริงจังของชุมชนในทุกมิติ นอกจากนี้ยังพบว่าการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.85 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทของหลักธรรมทางศาสนาในการเสริมสร้างพลังใจและแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน สำหรับการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความเต็มใจและพอใจในการทำงาน เช่น การปลูกจิตสำนึกและสร้างแรงจูงใจจากภายใน วิริยะ คือ ความเพียรในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง แม้ต้องเผชิญอุปสรรค จิตตะ คือ การใส่ใจวางแผน และทำงานอย่างมีเป้าหมายโดยใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และวิมังสา คือ การใช้ปัญญาในการประเมินผลและปรับปรุงแนวทางการทำงานให้เหมาะสมและยั่งยืน หลักธรรมเหล่านี้ไม่เพียงเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของคณะกรรมการ แต่ยังช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมและสร้างความร่วมมือในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมที่ปราศจากยาเสพติดได้

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendations) เน้นการกำหนดทิศทางและแนวทางจากระดับนโยบายเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในระดับพื้นที่

1.1 บูรณาการหลักพุทธธรรมในนโยบายป้องกันยาเสพติดระดับท้องถิ่นและระดับประเทศกระทรวงมหาดไทยหรือสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ควรกำหนดให้การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เช่น อธิธำม 4 เป็นแนวทางเสริมในแผนปฏิบัติการป้องกันยาเสพติดของหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศ

1.2 ส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชนปลอดยาเสพติดในชุมชนภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรให้แต่ละเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจัดตั้งศูนย์พัฒนาทางจิตใจร่วมกับพระสงฆ์และผู้นำชุมชน เพื่อเป็นฐานในการอบรม ปลูกฝังคุณธรรม และสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้กับเยาวชน

1.3 พัฒนาเกณฑ์ประเมินผลเชิงคุณธรรมในงานป้องกันยาเสพติดของชุมชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรจัดทำแนวทางประเมินการมีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสาในงานพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งและยกระดับบทบาทของคณะกรรมการชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (Practical Recommendations) เหมาะสำหรับผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และภาคประชาชนที่ต้องการนำผลวิจัยไปใช้จริง

2.1 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอธิธำม 4 สำหรับคณะกรรมการชุมชนและแกนนำเยาวชน จัดอบรมเสริมสร้างความเข้าใจในหลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และเชื่อมโยงกับกิจกรรมป้องกันยาเสพติด เช่น การใช้ฉันทะสร้างแรงจูงใจ หรือใช้วิมังสาในการประเมินผลและแก้ปัญหา

2.2 ออกแบบกิจกรรมโครงการครอบครัวอบอุ่นปลอดยาเสพติดโดยใช้หลักพุทธธรรมสร้างกิจกรรมเวิร์กช็อปหรือค่ายพ่อแม่ลูกที่ใช้หลักฉันทะในการสร้างความรัก วิริยะในการร่วมกันเผชิญปัญหา และวิมังสาในการแก้ไขสถานการณ์อย่างมีเหตุผล

2.3 สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน และคณะกรรมการชุมชน จัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อดำเนินกิจกรรมเชิงพุทธธรรมร่วมกัน เช่น โครงการเยาวชนอาสาธรรมะด้านภัยยาเสพติด ซึ่งมีวัดเป็นศูนย์กลางจิตใจ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป (Recommendations for Future Research) เพื่อต่อยอดองค์ความรู้และเสริมหลักฐานเชิงวิชาการ

3.1 ศึกษารูปแบบการประยุกต์พุทธธรรมในชุมชนที่มีบริบทต่างกัน เปรียบเทียบผลกรณนำหลักอธิธำม 4 ไปใช้ในชุมชนเมือง ชนบท และพื้นที่ชายขอบ เพื่อหาปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ

3.2 วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อสร้างโมเดลชุมชนพุทธธรรมอย่างเป็นระบบดำเนินการศึกษาลงลึกในพื้นที่เป้าหมาย และร่วมมือกับชุมชนในการออกแบบกิจกรรม ใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วม (Participatory Learning) เพื่อพัฒนาโมเดลต้นแบบ

3.3 ศึกษาผลกระทบระยะยาวของการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมต่อพฤติกรรมของเยาวชน เน้นการเก็บข้อมูลติดตามผลในระยะ 1-3 ปี เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การพัฒนาจิตใจ และความยั่งยืนของผลลัพธ์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2562). แนวทางการดำเนินงานการบำบัดฟื้นฟูโดยมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวปฏิบัติที่ดี. นนทบุรี: บริษัท เดอะกราฟิกโก ชิส์เต็มส์ จำกัด.
- การันย์ พรหมแก้ว, อัสชนันท์ อิศรเดช และสุรพล สุษะพรหม. (2568). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 8(1), 46–58.
- เชาว์ ทองมา. (2568). การประเมินโครงการดำเนินงานชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ปัญหายาเสพติดแบบครบวงจรตามยุทธศาสตร์ชาติ จังหวัดเพชรบุรี. วารสารบริหารการพัฒนานวัตกรรมเชิงบูรณาการ, 5(1), 28–47.
- นพเก้า สุโพธิ์. (2566). การสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจเชิงพุทธตามหลักอริยสัจ 4. วารสารมหาปชาบดีเถรีปริทรรศน์, 1(2), 44–50.
- ประดิษฐ์ ดีวัฒนกุล. (2567). มาตรการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 9(1), 145–159.
- พระครูวิบูลวรานุกิจ (ประทีป พันธุ์กัญ) และ พระมหาวิโรจน์ ธารพุด. (2567). การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ปัญหาเสพติดในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6(5), 1223–1240.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2557). ธรรมานุชีวิต: พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม. (ฉบับปรับปรุง, พิมพ์ครั้งที่ 206). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระอธิการสุพิศ ทรงจิตรสุทัศน์, ประทุมแก้ว และพระกัญจน์ แสงรุ่ง. (2562). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบำบัดและลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนติดยาเสพติด: กรณีศึกษา วัดโนนสูงวนาราม ตำบลโนนสูง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ. บัณฑิตสาเกตปริทรรศน์, 4(2), 48–63.
- วสันต์ กลิ่นสุคนธ์, เชาวฤทธิ์ เชาว์แสงรัตน์ และธัญญกร ปกิตตาวิจิตร. (2568). การบริหารจัดการปัญหาเสพติดในประเทศไทย: ความท้าทายและแนวทางการพัฒนา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 9(1), 119–131.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2566). นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด (พ.ศ. 2566-2570). สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2567. เข้าถึงได้จาก https://drive.google.com/file/d/1CVrJRRi7n3PO9nSE_DzffTBQ1gqoKhYw/view?usp=share_link

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดขอนแก่น. (2567). จังหวัดขอนแก่นเดินหน้าเจาะพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดแก้ปัญหายาเสพติด ตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2567. เข้าถึงได้จาก <https://khonkaen.prd.go.th/th/content/category/detail/id/57/iid/313500>

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2564). แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.

อิทธิพลเชิงสาเหตุความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่
ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารและจัดการภัยพิบัติจากการแพร่ระบาดของ
เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
The Causal Influence of Government, Private Sector, and
Civil Society Collaboration on the Effectiveness of Disaster
Management in Response to the COVID-19 Outbreak in
Pa Sang District, Lamphun Province

ภูติศกรณ์ มูลป่า¹ และ สุริยจารัส เตชะตันมินสกุล²
Pudisakorn Moonpa¹ and Suriyajaras Techatunminasakul²

Received: 03 April 2025; Revised: 09 June 2025; Accepted: 10 June 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในพื้นที่อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน และ (2) วิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุของการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภัยพิบัติในบริบทดังกล่าว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งสิ้น 186 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านความร่วมมือโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติตามมาตรการสาธารณสุข ซึ่งได้รับค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.54$, S.D.=0.436) รองลงมา ได้แก่ การสื่อสาร การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ และขีดความสามารถของชุมชน สะท้อนถึงการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของทุกภาคส่วนในการเผชิญวิกฤต นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณชี้ว่า ปัจจัยอิสระสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพในการบริหารจัดการได้ถึงร้อยละ 75 ($R^2=0.75$, $p < 0.05$) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ความเข้มงวดของ อสม. ($\beta=0.65$) ความเข้มงวดของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ($\beta=0.64$) การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ($\beta=0.35$) และการสนับสนุนจากภาครัฐ ($\beta=0.29$) แม้ความร่วมมือจากภาคเอกชน

^{1 2} วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้; School of Administrative Studies, Maejo University
Corresponding Author, E-mail: pudiskorn730@gmail.com

จะไม่ถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta=0.15$, $p=0.06$) แต่ยังคงแสดงบทบาทสำคัญต่อภาพรวม ขณะที่ความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกลับมีอิทธิพลเชิงลบต่อประสิทธิภาพ ($\beta=-0.37$) ซึ่งอาจสะท้อนข้อจำกัดเชิงระบบหรือผลข้างเคียงจากมาตรการที่เข้มงวดเกินไป ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเสริมสร้างความร่วมมือเชิงรุกผ่านกลไกภาคประชาชน ผู้นำชุมชน และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเสนอแนะให้มีการทบทวนและปรับบทบาทของเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อเพิ่มความไว้วางใจและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภัยพิบัติในอนาคต

คำสำคัญ: ความร่วมมือภาครัฐ-เอกชน-ประชาสังคม; การจัดการภัยพิบัติ; ไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

This research article aims to (1) examine the factors influencing disaster management in response to the COVID-19 outbreak in Pa Sang District, Lamphun Province, and (2) analyze the causal influence of collaboration among the public sector, private sector, and civil society on the effectiveness of disaster management within this context. A quantitative research methodology was employed. The sample consisted of 186 participants, including government officials, local leaders, village health volunteers (VHVs), and local residents. Data were collected using questionnaires and analyzed using both descriptive and inferential statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The findings revealed that overall collaboration factors were rated at the highest level, particularly in compliance with public health measures, which received the highest mean score ($\bar{X}=4.54$, $S.D.=0.436$), followed by communication, campaigns and public relations, and community capacity—indicating strong engagement from all sectors in addressing the crisis. Moreover, the results from multiple regression analysis showed that independent variables could explain 75% of the variance in disaster management effectiveness ($R^2=0.75$, $p < 0.05$). Statistically significant positive predictors included the strictness of village health volunteers ($\beta=0.65$), village heads/subdistrict chiefs ($\beta=0.64$), communication and public relations efforts ($\beta=0.35$), and government support ($\beta=0.29$). Although collaboration from the private sector did not reach statistical significance ($\beta=0.15$, $p=0.06$), it still played a meaningful role in the overall outcome. Interestingly, the strictness of public health

officers showed a negative effect on management effectiveness ($\beta=-0.37$), possibly reflecting systemic limitations or unintended consequences of overly stringent measures. These findings underscore the importance of fostering proactive collaboration through community-based mechanisms, strong local leadership, and effective communication strategies. The study recommends a critical review and adjustment of the roles of public health authorities to enhance flexibility, build trust, and improve disaster management outcomes in times of crisis.

Keywords: Public–Private–Civil Society Collaboration; Disaster Management; COVID-19 Pandemic

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อทั้งชีวิตและเศรษฐกิจของประชาชนทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย โดยองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้โรคโควิด-19 เป็นภาวะการแพร่ระบาดใหญ่ของโลก (Pandemic) ตั้งแต่ปี 2563 ซึ่งโรคดังกล่าวไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน แต่ยังทำให้เศรษฐกิจทั่วโลกหดตัวอย่างรุนแรง เนื่องจากสถานประกอบการจำนวนมากต้องปิดกิจการตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาด ส่งผลให้แรงงานและผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ สูญเสียรายได้และตกอยู่ในภาวะว่างงาน เกิดผลกระทบด้านลบและด้านบวกที่มองเห็นได้ เริ่มจากผลกระทบด้านลบ คือ ผลกระทบด้านสุขภาพ มีประชาชนเจ็บป่วยและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก และบุคลากรทางการแพทย์ต้องทำงานหนักมากขึ้น ผลกระทบทางด้านสังคม เกิดความตระหนก ตื่นกลัวและมีการนำมาสู่ความแตกแยก เกิดการกีดกัน โดยเฉพาะในช่วงแรกๆ ของการระบาด และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ เพราะไทยพึ่งการส่งออกและการท่องเที่ยวโดย IMF ชี้ว่า GDP ของประเทศไทยจะปรับตัวลดลงถึง -6.7% ซึ่งถือว่าหนักมาก (ประทีป ธนกิจเจริญ, 2564) ในประเทศไทย รัฐบาลได้ใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น การประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และการรวบรวมข้อมูลผ่านระบบ Thai QM เพื่อควบคุมการแพร่ระบาด และให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 ซึ่งมีการรายงานผู้ได้รับผลกระทบจากโรคดังกล่าวกว่า 2.28 ล้านคน มีผู้เสียชีวิตกว่า 9,002 ราย (กรมควบคุมโรค, 2565) นอกจากนี้ การประชุมของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2563 ยังได้เห็นชอบให้การจัดการกับสถานการณ์นี้เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนตามแนวทาง One Plan (แผนเดียว) ซึ่งเป็นการบูรณาการภารกิจเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาด (แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ, 2564)

ทั้งนี้ สถานการณ์โควิด-19 ที่ยืดเยื้อมานานเกือบ 2 ปี ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมมีความสำคัญในการรับมือกับวิกฤติการณ์นี้ ทั้งนี้ การร่วมมือใน

การจัดสรรทรัพยากรและบูรณาการภารกิจต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ (วิจิตรา ชูสกุล, ม.ป.ป..) โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ เช่น อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 อย่างรุนแรง แต่กลับเห็นว่าความสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ดี โดยมียอดผู้ติดเชื้อในอำเภอป่าซางน้อยกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดลำพูน (ศูนย์ข่าวโควิด 19 จ.ลำพูน, 2564) การมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในอำเภอป่าซางนั้นสามารถสร้างผลกระทบในเชิงบวกในการจัดการกับการแพร่ระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ อำเภอป่าซางได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือในการบริหารจัดการภัยพิบัติ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่สามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และการรับมือกับวิกฤติการณ์ในอนาคต (ศูนย์ข่าวโควิด 19 จ.ลำพูน, 2564)

การศึกษาในครั้งนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาผลกระทบและอิทธิพลของการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการบริหารจัดการภัยพิบัติจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการในอนาคต โดยเฉพาะในภาวะวิกฤติที่เกิดจากการระบาดของโรคอุบัติใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ยังจะช่วยพัฒนาระบบการสื่อสารและการสร้างการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่เพื่อให้การรับมือกับภัยพิบัติในอนาคตมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (วิจิตรา ชูสกุล, ม.ป.ป..) ซึ่งหวังว่าจะสามารถถอดบทเรียนจากการบริหารจัดการภัยพิบัติในอำเภอป่าซาง และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนและพัฒนาระบบการจัดการภัยพิบัติในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศให้ดียิ่งขึ้น โดยเน้นการสร้างการร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การจัดการกับภัยพิบัติในอนาคตมีประสิทธิภาพและสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติของการระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุของการสร้างความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการภัยพิบัติจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เน้นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติในระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มีประสบการณ์ร่วมในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหาร

จัดการภัยพิบัติของการระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ได้แก่ ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบประจำตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล นักวิชาการสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ส่วนที่ 2 ประชาชนทั่วไป โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตัวแทนหมู่บ้านละ 1 ตัวอย่าง ที่มีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่มีความเข้าใจ และมีประสบการณ์ร่วมต่อสถานการณ์โดยตรง หมายถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง เช่น เจ้าของกิจการ ผู้เคยสัมผัสเชื้อ ผู้ใกล้ชิดผู้สัมผัสเชื้อ เป็นต้น รวมทั้ง 2 ส่วน จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 186 คน

2. เครื่องมือวิจัย ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิจัยเชิงปริมาณผ่านแบบสอบถาม (Questionnaire) รูปแบบคำถามลักษณะปลายปิด (Close-Ended Questions) โดยพัฒนาข้อคำถามของแบบสอบถามให้สอดคล้องตามแบบของงานวิจัยนี้และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่ออิทธิพลเชิงสาเหตุความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารและจัดการภัยพิบัติจากการแพร่ระบาดฯ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ขออนุญาตจากอาจารย์ที่ปรึกษาและวิทยาลัยบริหารศาสตรมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละและวิเคราะห์การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลหรือส่งผลต่อตัวแปรตามมาวิเคราะห์บริหารจัดการภัยพิบัติของการระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการสร้างความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม

สรุปผลงานวิจัย

จากการศึกษาเรื่องอิทธิพลเชิงเหตุความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารและจัดการภัยพิบัติจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติของการระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ซึ่งสามารถแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ด้านข้อมูลประชากรศาสตร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 52.9 และเพศหญิง ร้อยละ 46.5 โดยช่วงอายุที่มีสัดส่วนสูงสุด คือ 31-40 ปี (ร้อยละ 39.0) รองลงมา คือ มากกว่า 60 ปี (ร้อยละ 33.1) และ 20-30 ปี (ร้อยละ 32.6) ตามลำดับ ในด้านสถานภาพทางครอบครัว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สมรสแล้ว (ร้อยละ 58.8) ส่วนสถานภาพทางสังคม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป (ร้อยละ 20.9) รองลงมา คือ ข้าราชการ (ร้อยละ 20.3) และผู้นำท้องที่ (ร้อยละ 16.0) ในแง่ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 54.5) และมีมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (ร้อยละ 15.5) นอกจากนี้ รายได้ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ที่ 10,001-20,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 43.9) รองลงมาคือรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 30.5)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยอิทธิพลเชิงสาเหตุของความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งแสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ปัจจัยอิทธิพลเชิงสาเหตุของความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม	ระดับความเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การสื่อสาร การรณรงค์ และประชาสัมพันธ์	4.49	0.533	มากที่สุด
2. การเข้มงวดของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	4.46	0.515	มากที่สุด
3. การเข้มงวดของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข	4.36	0.677	มากที่สุด
4. การเข้มงวดของ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	4.45	0.569	มากที่สุด
5. การช่วยเหลือสนับสนุนจากภาครัฐ	4.16	0.689	มาก
6. การให้ความร่วมมือของภาคเอกชน	4.29	0.575	มากที่สุด
7. ชีตความสามารถของชุมชน ในการป้องกันภัยพิบัติของ การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	4.47	0.604	มากที่สุด
8. การปฏิบัติตามมาตรการสาธารณสุข	4.54	0.436	มากที่สุด
ภาพรวม	4.40	0.574	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ปัจจัยอิทธิพลเชิงสาเหตุของความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 อิทธิพลเชิงสาเหตุของการสร้างความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการภัยพิบัติจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามตัวแปร ผลการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปละเอียดได้จากตารางผลการวิเคราะห์ต่อไปนี้

ตัวแปร	Standardized Coefficients Beta	t	Sig.	Collinearity Statistics	
				Tolerance	VIF
(Constant)	2.05	5.99	0.00		
การเข้มงวดของ อสม.	0.65	4.11	0.00	0.19	5.17
การสื่อสาร การรณรงค์ และประชาสัมพันธ์	0.35	2.50	0.01	0.23	4.26

ตัวแปร	Standardized Coefficients Beta	t	Sig.	Collinearity Statistics	
				Tolerance	VIF
การเข้มงวดของ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	0.64	4.23	0.00	0.17	5.78
ความร่วมมือเอกชน	0.15	1.87	0.06	0.58	1.73
การเข้มงวดของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข	-0.37	-3.74	0.00	0.28	3.56
การสนับสนุนจากภาครัฐ	0.29	3.58	0.00	0.41	2.41

ตารางที่ 2 อิทธิพลเชิงสาเหตุของการสร้างความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อประสิทธิผลในการบริหารและการจัดการภัยพิบัติฯ

เมื่อวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุของการสร้างความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมต่อประสิทธิผลในการบริหารและการจัดการภัยพิบัติ ผลการวิเคราะห์แบบการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) พบว่า ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 75 ($R^2=0.75$, $p < 0.05$) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการบริหารและการจัดการภัยพิบัติ ได้แก่ (1) การเข้มงวดของอสม. ($\beta=0.65$, $p < 0.05$), (2) การเข้มงวดของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ($\beta=0.64$, $p < 0.05$), (3) การสื่อสาร รณรงค์ และประชาสัมพันธ์ ($\beta=0.35$, $p < 0.05$), (4) การสนับสนุนจากภาครัฐ ($\beta=0.29$, $p < 0.05$), (5) ความร่วมมือจากภาคเอกชน ($\beta=0.15$, $p=0.06$) และ (6) การเข้มงวดของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ($\beta=-0.37$, $p < 0.05$) โดยพบว่า การเข้มงวดของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีผลเชิงลบต่อประสิทธิผล ซึ่งอาจสะท้อนถึงปัจจัยภายในองค์กรหรือข้อจำกัดของนโยบายที่เข้มงวดเกินไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลเชิงสาเหตุความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารและการจัดการภัยพิบัติจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

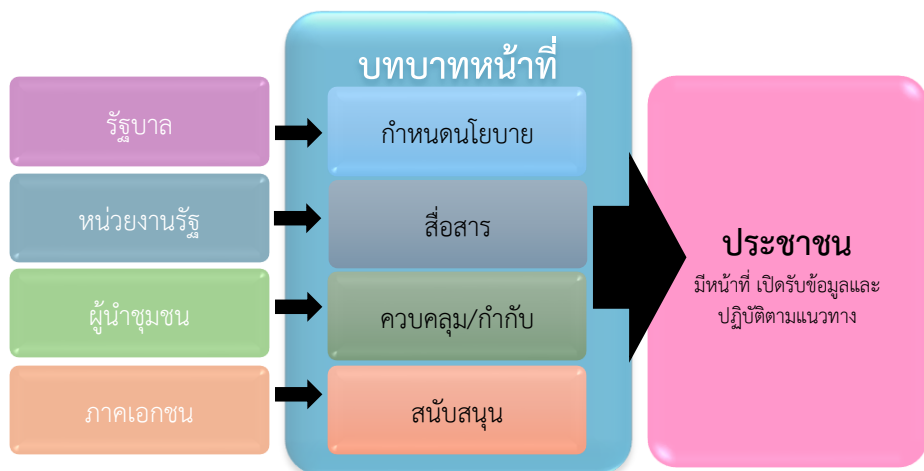
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติของการระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการจัดการภัยพิบัติจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยเฉพาะการสื่อสารและการเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ระดับชุมชน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา ปัญญาธร และคณะ (2564) ที่พบว่าความร่วมมือของชุมชนในการป้องกันโรค COVID-19 มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยชุมชนที่มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการเข้มงวดในการปฏิบัติตามมาตรการสาธารณสุขสามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้ดีกว่า นอกจากนี้ การศึกษาของวิทยา ศรแก้ว และคณะ (2566)

ได้เน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบและกลไกการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคในสถานการณ์การระบาด โดยพบว่าการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างภาครัฐและชุมชนมีผลต่อความสำเร็จในการควบคุมการแพร่ระบาด อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยของเราพบว่าการเข้มงวดของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีผลเชิงลบต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภัยพิบัติ ซึ่งอาจสะท้อนถึงความเข้มงวดที่มากเกินไปหรือการขาดความยืดหยุ่นในการดำเนินนโยบาย ดังนั้น การปรับปรุงนโยบายให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสถานการณ์จริงจึงเป็นสิ่งจำเป็น สรุปได้ว่า ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเฉพาะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชน มีบทบาทสำคัญในการจัดการกับการระบาดของ COVID-19 อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายควรมีความยืดหยุ่นและคำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชนและเศรษฐกิจ เพื่อให้การจัดการภัยพิบัติมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 อิทธิพลเชิงสาเหตุของการสร้างความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภัยพิบัติจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) บทบาทของภาคประชาชนที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน มีอิทธิพลต่อความสามารถในการกระตุ้นพฤติกรรมของคนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะความเข้มงวดของกักกัน/ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุสูงสุด สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของผู้นำชุมชนในการควบคุมสถานการณ์ สอดคล้องกับบริบทของชุมชนไทยที่ผู้นำท้องถิ่นยังคงมีอิทธิพลต่อความเชื่อและพฤติกรรมของประชาชนอย่างมาก เช่นเดียวกับการจัดการควบคุมโรคของ ดร.ณัฏฐ์ โพธิ์ศรี เอกลักษณ์ เอี่ยมประดิษฐ์ และ เอกพล เสมาชัย (2566) ที่กล่าวว่าบทบาทของผู้บริหารในระดับจังหวัดท้องถิ่นในการสร้างการมีส่วนร่วมในการช่วยกันวางแผน ช่วยกันคิด ช่วยกัน ผู้นำคอยกำหนดเข้มทิศ และการประสานการทำงานร่วมเครือข่ายจะทำให้งานมีประสิทธิภาพ ซึ่งก็เน้นย้ำให้เห็นว่าความร่วมมือกันของทุกส่วนคือสิ่งสำคัญที่จะนำมาซึ่งการจัดการในระบอบของเชื้อไวรัส (เรียงดาว ทวะชาลี กาญจนกฤษฎีกี ปลัณรัมย์ และเกษรา ผาทอง, 2566) รองลงมา คือ ความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนมาตรการต่าง ๆ อย่างเข้มแข็งในระดับพื้นที่เป็นหน้าด่านสำคัญมีอิทธิพลต่อการจัดการ ทั้งนี้ในปัจจัยหนึ่งที่มีค่าอิทธิพลในเชิงลบ คือ ความเข้มงวดที่มากเกินไปอาจสร้างผลกระทบด้านลบ เช่น ความตึงเครียดหรือการต่อต้านจากประชาชน ซึ่งมีความแตกต่างจากการศึกษาของ ณพัชญ์ปภา สว่างนุวัตรกุล (2567) การยอมรับและการปฏิบัติตามมาตรการหลัก ประชาชนเป็นอย่างดี ซึ่งพิจารณาแล้วเกิดจากนโยบายสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยมุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางสามารถปรับการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์ที่ผันผวนอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้โดยภาพรวมทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าการจัดการภัยพิบัติในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนท้องถิ่น จำเป็นต้องพึ่งพาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสนับสนุนจากภาครัฐและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในสถานการณ์วิกฤต

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารจัดการในสถานการณ์วิกฤตจากการแพร่ระบาดเชื้อโรคทุกส่วนฝ่ายต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ช่วยสนับสนุนหนุนเสริมซึ่งกันและกัน โดยในภาครัฐมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติของประชาชน หน่วยงานรัฐ ในบทบาทหน้าที่ในการสื่อสาร ออกแบบและกำหนดเนื้อหาการสื่อสารที่เป็นหนึ่งเดียวเพื่อส่งต่อประชาชน ในภาคเอกชน ซึ่งมีความคล่องตัวในการสนับสนุนสิ่งของและงบประมาณในการใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉินจึงมีบทบาทในการสนับสนุนสิ่งต่างๆตามกำลังและการร้องขอของหน่วยงาน และ ผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลสำคัญต่อการปฏิบัติของประชาชนในพื้นที่ มีหน้าที่ในการสื่อสารกำกับและควบคุมประชาชนให้อยู่ในมาตรการของรัฐที่ออกมา แต่ทั้งนี้ ประชาชนเองต้องมีบทบาทในฐานะผู้รับสาร มีหน้าที่เปิดรับข้อมูลและปฏิบัติตามแนวทางที่ส่วนกลางกำหนดอย่างเคร่งครัดเช่นกัน

ภาพ 1 บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติตามในภาวะวิกฤต

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปแล้วจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพของการบริหารและจัดการภัยพิบัติจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยเฉพาะการสื่อสารและการเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ระดับชุมชน ซึ่งมีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรการของประชาชนและขีดความสามารถของชุมชนในการควบคุมโรค อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการที่เข้มงวดของเจ้าหน้าที่รัฐอาจต้องได้รับการปรับปรุงให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการควบคุมโรคและความเป็นอยู่ของประชาชนในระยะยาว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กำหนดนโยบายความร่วมมือแบบบูรณาการระดับพื้นที่ ให้รัฐบาลส่วนกลางและอปท.ท้องถิ่น กำหนดนโยบายเชิงบูรณาการในลักษณะการบูรณาการเชื่อมโยงแผนการพัฒนาพื้นที่

(One Plan) เพื่อเป็นกรอบแนวทางให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทำงานร่วมกันอย่างมีทิศทางเดียวกันในสถานการณ์วิกฤติ

1.2 เสนอให้มีการทบทวนนโยบายการควบคุมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานการณ์วิกฤติ โดยเน้นความยืดหยุ่นมากกว่าความเข้มงวดเกินไป เพื่อลดผลกระทบทางลบต่อประชาชน

1.3 กำหนดให้มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาแนวทางการสื่อสารในช่วงวิกฤติที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และสร้างความไว้วางใจ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ควรจัดหลักสูตรอบรมแบบเข้มข้นและต่อเนื่องให้แก่ อสม. และผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องการสื่อสารวิกฤติ การสร้างความร่วมมือ และการประสานงานระหว่างภาคส่วน

2.2 จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการร่วมระดับตำบล เพื่อใช้เป็นกลไกกลางในการประสานงานระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลข่าวสารในพื้นที่

2.3 กำหนดให้มีการฝึกซ้อมแผนรับมือภัยพิบัติอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยมีตัวแทนจากทุกภาคส่วนในพื้นที่เข้าร่วม

3. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

3.1 ใช้เป็นต้นแบบในการออกแบบระบบความร่วมมือในระดับพื้นที่สำหรับการจัดการวิกฤติโรคระบาดหรือภัยพิบัติอื่น ๆ

3.2 บูรณาการผลการศึกษานี้เข้ากับการเรียนการสอนในหลักสูตรรัฐศาสตร์ นโยบายสาธารณะ และการบริหารงานท้องถิ่น เพื่อเตรียมคนรุ่นใหม่ในการรับมือวิกฤติ

3.3 จัดเวทีสัมมนาในระดับจังหวัดหรือภูมิภาคเพื่อเผยแพร่แนวทางการร่วมมือที่มีประสิทธิภาพให้พื้นที่อื่นนำไปประยุกต์ใช้ อปท. หรือหน่วยงานท้องถิ่นสามารถใช้ข้อมูลและผลการวิจัยนี้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการของบประมาณหรือทรัพยากรจากหน่วยงานรัฐหรือเอกชน

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค. (2565). สถานการณ์ผู้ติดเชื้อ COVID-19 อัปเดตรายวัน. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2568. เข้าถึงได้จาก <https://www.ddc.moph.go.th/>

กาญจนา ปัญญาธร, กมลทิพย์ ตั้งหลักมั่นคง และวรรณิ์ ครองยุติ. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรค covid-19 บ้านหนองสวรรค์ ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี, 32(1), 189-204.

ณพัชญ์ภา สว่างนุวัตรกุล. (2567). ประสบการณ์การบริหารจัดการภาครัฐของประเทศนิวซีแลนด์ต่อการแพร่ระบาดของโควิด-19. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 30(3), 20-35.

ดร.ณิ โพธิ์ศรี, เอกลักษณ์ เอี่ยมประดิษฐ์ และเอกพล เสมาศัย. (2566). การเฝ้าระวังและควบคุมโรคโควิด-19: การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินด้านสาธารณสุข จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 32(1), s49-s60.

- ประทีป ธนกิจเจริญ. (2564). ส่องสังคมไทยหลังโควิด-19 ตอกย้ำความสำคัญการกระจายอำนาจ
สู่ทางสู่การปฏิรูปประเทศ. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2564. เข้าถึงได้จาก <https://www.hfocus.org/content/2020/05/19255>
- เรียงดาว ทวะชาลี, กาญจนกฤษฎีกี ปุณัณรัมย์ และเกษภา ผาทอง. (2566). รัฐประศาสนศาสตร์กับ
การจัดการสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย. วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ,
5(3), 783-796.
- วิจิตรา ชูสกุล. (ม.ป.ป.). 'ภาคประชาสังคม' สู้โควิด-19 พบทั้ง 'ไทย-เทศ' ต่างเชื่อมร้อย 'ชุมชน'.
สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2568. เข้าถึงได้จาก <https://www.old.nationalhealth.or.th/en/node/2258>
- วิทยา ศรีแก้ว, วรพจน์ พรหมสัตยพรต และเทิดศักดิ์ พรหมอารักษ์. (2566). การพัฒนารูปแบบ
อภิบาลระบบสุขภาพเพื่อป้องกันควบคุมโรคอุบัติใหม่อุบัติซ้ำ ภายใต้วิถีชีวิตใหม่ อำเภอช้าง
กลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน, 9(2), 72-85.

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย

The Management Strategy for the Nong Luang Natural Reservoir, Chiang Rai Province

จิราวุฒิ แก้วเขื่อน¹, วิกรม บุญนุ่น², โกมินทร์ วังอ่อน³ และ เบญจมาศ เมืองเกษม⁴
Jirawut Keawkuen¹, Vikrom Boonnun², Gomin Wang-on³ and
Benjamas Muangkasem⁴

Received: 04 April 2025; Revised: 12 June 2025; Accepted: 19 June 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย และ 2) จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ประชาชนที่อยู่อาศัยโดยรอบพื้นที่หนองหลวง จำนวน 360 คน ผู้นำชุมชนโดยรอบพื้นที่หนองหลวง จำนวน 23 คน และ ตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม และการจัดประชุมกลุ่มย่อย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ บรรยายค่าสถิติด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความต้องการในการพัฒนาอ่างเก็บน้ำหนองหลวงให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการที่เป็นระบบ การสนับสนุนจากภาครัฐ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชนมีความตระหนักถึงสำคัญของอ่างเก็บน้ำหนองหลวง และมีความต้องการอย่างมากที่จะพัฒนากการบริหารจัดการในทุกด้าน เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำได้อย่างเต็มศักยภาพและยั่งยืน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาระบบบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย โดยเสริมสร้างความร่วมมือ พัฒนาบุคลากร ปรับปรุงเทคโนโลยี เพิ่มแหล่งทุน และส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่รองรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดสรรงบประมาณและแสวงหาแหล่งเงินทุนเพิ่มเติม

^{1 2 3 4} สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากภูมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย; Doctoral of Regional Development Strategies, Chiang Rai Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: 649998202@cr.ru.ac.th

2) การพัฒนาบุคลากรและสร้างความร่วมมือ 3) การปรับปรุงเครื่องมือและเทคโนโลยี 4) การสร้างการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร และ 5) การวางแผนและการจัดการเชิงกลยุทธ์

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์; อ่างเก็บน้ำธรรมชาติ; จังหวัดเชียงราย

Abstract

The objectives of this research article were (1) to analyze the current management conditions of the Nong Luang natural reservoir in Chiang Rai Province, and (2) to formulate a strategic development plan for the management of the Nong Luang natural reservoir. The study sample and target groups consisted of 360 residents living around the Nong Luang area, 23 community leaders from nearby areas, and 15 representatives from government agencies involved in the reservoir's management. The research tools included questionnaires and focus group discussions. Data were analyzed using statistical software, with descriptive statistics presented in terms of percentages, means, and standard deviations.

The research findings revealed that local residents expressed a strong need for sustainable and efficient development of the Nong Luang reservoir. Key concerns included the importance of community participation, systematic management, governmental support, and the conservation of natural resources. Community leaders showed a high level of awareness of the reservoir's importance and a strong desire to enhance management practices in all aspects, aiming to maximize the sustainable utilization of the reservoir. The strategic issue emerging from this research was defined as: "The development of a management system for the Nong Luang natural reservoir in Chiang Rai Province by fostering cooperation, developing human resources, improving technology, increasing funding sources, and promoting community participation to support sustainable development." The strategy comprises five key areas: (1) budget allocation and identification of additional funding sources, (2) personnel development and cooperation building, (3) improvement of tools and technology, (4) enhancement of participation and communication, and (5) strategic planning and management.

Keywords: Strategies; Natural Reservoir; Chiang Rai Province

บทนำ

การบริหารจัดการน้ำในประเทศไทยถือเป็นยุทธศาสตร์ระดับชาติที่สำคัญ โดยมีหลายหน่วยงานของรัฐร่วมดำเนินการอย่างบูรณาการ อาทิ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) และกรมชลประทาน ซึ่งได้จัดทำแผนแม่บทและระบบการบริหารจัดการน้ำทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และจังหวัด โดยให้ความสำคัญกับแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น อ่างเก็บน้ำธรรมชาติ ที่มีบทบาททั้งทางนิเวศวิทยา เศรษฐกิจ และสังคม หน่วยงานภาครัฐได้แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานระดับต่าง ๆ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของอ่างเก็บน้ำ และเสนอรายชื่ออ่างเก็บน้ำที่มีความสำคัญในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ รวมถึงกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ พื้นฟู และใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเหล่านี้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ได้มีการจัดทำทะเบียนอ่างเก็บน้ำที่สำคัญเสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อให้แต่ละจังหวัดสามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพในภาพรวม แหล่งน้ำธรรมชาติของไทย เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนองบึง และอ่างเก็บน้ำ เป็นทรัพยากรที่มีบทบาทสำคัญในด้านการอุปโภคบริโภค เกษตรกรรม ประมง อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2561)

อย่างไรก็ตาม แหล่งน้ำเหล่านี้กำลังเผชิญกับปัญหาสำคัญ เช่น การลดลงของปริมาณน้ำ คุณภาพน้ำที่เสื่อมโทรม การบุกรุกพื้นที่ต้นน้ำ และการขาดระบบบริหารจัดการที่ดี โดยเฉพาะในชุมชนที่พึ่งพิงแหล่งน้ำเหล่านี้เป็นหลัก การจัดการทรัพยากรน้ำจึงต้องเน้นทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการสร้างระบบบริหารจัดการที่ยั่งยืน ควบคู่กับการอนุรักษ์ระบบนิเวศในพื้นที่ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน และคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ในระยะยาว ในขณะเดียวกัน จังหวัดเชียงรายได้ดำเนินการในระดับจังหวัด โดยมีคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำเข้ามากำกับนโยบายและการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติอย่างจริงจัง

“หนองหลวง” อ่างเก็บน้ำธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดเชียงราย มีพื้นที่กว่า 8,000 ไร่ ครอบคลุม 3 ตำบล ใน 2 อำเภอ คือ เวียงชัยและเมืองเชียงราย มีลักษณะโดดเด่นทั้งทางภูมิศาสตร์ และระบบนิเวศ โดยรอบอ่างมีเกาะธรรมชาติหลายแห่ง เช่น เกาะแม่หม้าย เกาะดงมะเฟือง และเกาะสันป่าเป้า เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้จะมีหน่วยงานรัฐเข้าไปพัฒนาบางส่วน เช่น โครงการชลประทาน และกรมโยธาธิการและผังเมือง แต่ยังไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากประสบปัญหาการรุกล้ำพื้นที่โดยประชาชนและภาคเอกชน การจัดการหนองหลวงจึงจำเป็นต้องดำเนินการในรูปแบบบูรณาการ โดยอาศัยหลักการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ 8 ด้าน ได้แก่ การใช้ การเก็บกัก การซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขต เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนในพื้นที่ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และคุณภาพชีวิต ควบคู่กับการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมและนโยบายระดับประเทศอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวงในครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะไม่เพียงแต่จะช่วยนำเสนอแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างรอบด้านและยั่งยืน แต่ยังเป็นต้นแบบที่สามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้ อีก

ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันของภาครัฐ เอกชน และชุมชนในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนกับบริบททางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ประชาชนที่อยู่อาศัยรอบพื้นที่หนองหลวง จำนวน 3,558 คน ผู้วิจัยใช้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากรชัดเจนด้วยสูตรของทาร์ยามาเน่ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 360 คน และ 2) ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้าน รวมจำนวนทั้งสิ้น 23 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับกลุ่มที่ 1 คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพปัจจุบันและความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย สำหรับกลุ่มที่ 2 ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำหนองหลวง จังหวัดเชียงราย ของผู้นำชุมชน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมก่อนเก็บข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และความพร้อมของแบบสอบถาม ระบุลักษณะของกลุ่มเป้าหมายให้มีความชัดเจน ใช้วิธีการสุ่มหรือวิธีการเลือกตัวอย่างตามระเบียบวิธีวิจัยที่ระบุไว้ จากนั้นดำเนินการ แจกจ่ายแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด อธิบายจุดประสงค์ของการวิจัย วิธีการตอบ และการรักษาความลับของข้อมูล ตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามเมื่อได้รับกลับคืนมา และตรวจสอบและจัดเตรียมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อนำเสนอระดับความคิดเห็นหรือพฤติกรรม รวมถึงตีความผลการวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เปรียบเทียบกับทฤษฎีหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปผลอย่างชัดเจนและเสนอข้อเสนอแนะตามหลักฐานที่ได้จากข้อมูล

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย ตัวแทนจากภาครัฐจำนวน 15 คนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง ใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งเชิงปฏิบัติการและเชิงนโยบายของการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์ คือ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วยเทคนิค SWOT Analysis โดยปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในใช้แนวคิด 4M+P และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกใช้แนวคิด PESTEL ในการวิเคราะห์กลยุทธ์ ผู้วิจัยใช้เทคนิค TOWS Matrix Analysis

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง การสนทนาในกลุ่มย่อยมีการกำหนดประเด็นหลักเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างมีระบบ โดยมีการบันทึกและสรุปเนื้อหาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยและที่ประชุมเริ่มทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกด้วยแนวคิด PESTEL ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัจจัยทางการเมืองและสังคม (Political) เศรษฐกิจ (Economic) สังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural) เทคโนโลยี (Technological) สิ่งแวดล้อม (Environmental) และกฎหมาย (Legal) พร้อมทั้งให้ค่าคะแนนความสำคัญในแต่ละประเด็นที่นำเสนอ จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในด้วยแนวคิด 4Ms + Partnership ที่ประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล (Man) ทรัพยากรทางการเงิน (Money) การบริหารจัดการ (Management) วัสดุหรือวัตถุดิบรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวก (Material) และ เครือข่ายร่วมดำเนินการ (Partnership) พร้อมทั้งให้ค่าคะแนนความสำคัญในแต่ละประเด็นที่นำเสนอ และนำผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมมากำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ด้วยเทคนิค TOWS Matrix Analysis

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย สามารถสรุปผลการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์การรับรู้และความต้องการในการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 พบว่า ประชาชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วงสูงวัย โดยเฉพาะผู้ที่อายุ 61 ปีขึ้นไป ซึ่งมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอายุอื่น ๆ และส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำ โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดอย่างชัดเจน ในด้านรายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ โดยเฉพาะช่วงรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน และรองลงมาคือ ช่วง 10,001–15,000 บาทต่อเดือน สะท้อนถึงภาพรวมของกลุ่มประชากรที่อยู่ในภาคเศรษฐกิจฐาน

รากเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะการอยู่อาศัยแสดงให้เห็นว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมในพื้นที่และอาศัยอยู่มานานกว่า 25 ปี โดยมีสถานภาพสมรสแล้วเป็นกลุ่มหลัก และส่วนใหญ่มีอาชีพในภาคเกษตรกรรม รองลงมาคือรับจ้างทั่วไปและค้าขาย ขณะที่กลุ่มอาชีพในภาคราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีจำนวนไม่มากนัก ซึ่งโดยรวมแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างประชากรที่เน้นแรงงานภาคเกษตรและมีฐานเศรษฐกิจในระดับล่างเป็นหลัก

การวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นของอ่างเก็บน้ำหนองหลวง จังหวัดเชียงราย

สภาพปัจจุบันของอ่างเก็บน้ำหนองหลวง พบว่า โดยรวมประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่ได้รับการประเมินสูงสุด ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของอ่างเก็บน้ำในฐานะแหล่งอาหารสำคัญของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.35) รองลงมาคือการใช้เป็นแหล่งอาหารของปศุสัตว์ (3.20) และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร (3.10) ส่วนประเด็นด้านแหล่งท่องเที่ยว (3.08) และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการ (2.95) อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ขณะที่ประเด็นด้านความชัดเจนของหน่วยงานในการบริหารจัดการ (2.87) การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้นำกับประชาชน (2.87) การกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ (2.89) และการบริหารจัดการขยะ (2.84) อยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างต่ำ ส่วนประเด็นที่ได้รับการประเมินต่ำที่สุดคือ การได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐในการพัฒนา (2.59)

ความต้องการของประชาชน พบว่ามีความต้องการในระดับมากถึงมากที่สุดในทุกประเด็น โดยเฉพาะความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในฐานะแหล่งอาหาร (4.66) การกำจัดวัชพืชอย่างสม่ำเสมอ (4.63) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบริหารจัดการ (4.64) และการมีข้อกำหนดหรือระเบียบที่ชัดเจนในการใช้ประโยชน์ (4.54) นอกจากนี้ ยังมีความต้องการในระดับสูงต่อบทบาทของผู้นำชุมชน การสร้างความเข้าใจระหว่างภาคประชาชนกับผู้นำ การจัดประชุมร่วมวางแผนทาง การส่งเสริมบทบาทของหน่วยงานด้านการศึกษา ตลอดจนการจัดกิจกรรมด้านศาสนาและประเพณี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้และความคาดหวังของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่อ่างเก็บน้ำอย่างยั่งยืน

โดยสรุป ประชาชนให้ความสำคัญต่อบทบาทของอ่างเก็บน้ำในฐานะแหล่งทรัพยากรเพื่อยังชีพ แต่ยังคงมีความต้องการให้มีการพัฒนาและบริหารจัดการที่เป็นระบบ ชัดเจน และยึดโยงกับบริบทท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และมีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 51–60 ปี มากที่สุด รองลงมาคือช่วงอายุ 21–30 ปี และ 41–50 ปี ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน ในขณะที่กลุ่มอายุ 31–40 ปี และ 61 ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยกว่า ด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมาคือประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนผู้ที่จบระดับอนุปริญญา ปวส. และปริญญาตรีมีจำนวนใกล้เคียงกัน สำหรับรายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 10,001–15,000 บาท รองลงมาคือกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท

ขณะที่กลุ่มที่มีรายได้ตั้งแต่ 15,001 บาทขึ้นไปมีจำนวนน้อย โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลานานเกินกว่า 25 ปี และมีภูมิลำเนาเดิมในพื้นที่เป็นส่วนมาก ด้านสถานภาพ พบว่ากลุ่มใหญ่เป็นผู้สมรสแล้ว รองลงมาคือโสด ส่วนกลุ่มที่อยู่ในสถานภาพอื่น ๆ เช่น หม้ายหรือหย่าร้างมีจำนวนค่อนข้างน้อย และในด้านตำแหน่งบริหารในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน รองลงมาคือกรรมการหมู่บ้าน และตำแหน่งกำนันตามลำดับ

สภาพปัจจุบัน		ประเด็นความคิดเห็นรายด้าน	ความต้องการ	
แปลผล	$\bar{X}$		$\bar{X}$	แปลผล
น้อย	2.42	1. ด้านการใช้ประโยชน์	4.69	มากที่สุด
น้อย	2.17	2. ด้านการเก็บกัก	4.71	มากที่สุด
น้อย	2.17	3. ด้านการรักษาและซ่อมแซม	4.70	มากที่สุด
น้อย	2.19	4. ด้านการฟื้นฟู	4.67	มากที่สุด
น้อย	1.99	5. ด้านการพัฒนา	4.65	มากที่สุด
น้อย	2.01	6. ด้านการป้องกัน	4.67	มากที่สุด
น้อย	2.23	7. ด้านการสงวน	4.74	มากที่สุด
น้อย	2.09	8. ด้านการแบ่งเขต	4.76	มากที่สุด
น้อย	2.16	เฉลี่ยรวม	4.70	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันกับความต้องการบริหารจัดการพื้นที่อ่างเก็บน้ำหนองหลวงในทุกมิติ

จากตารางที่ 2 สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการพื้นที่อ่างเก็บน้ำหนองหลวงในทุกมิติพบว่า ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นว่าการดำเนินการในแต่ละด้านยังอยู่ในระดับน้อย โดยเมื่อพิจารณาตามลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=2.42$) รองลงมาคือ ด้านการสงวน ($\bar{X}= 2.23$) และ ด้านการฟื้นฟู ($\bar{X}=2.19$) ส่วน ด้านการรักษาและซ่อมแซม ($\bar{X}= 2.17$) และ ด้านการเก็บกัก ($\bar{X}= 2.17$) อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ขณะที่ ด้านการแบ่งเขต มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าเล็กน้อย ($\bar{X}=2.16$) ด้านการพัฒนา ($\bar{X}= 2.01$) และ ด้านการป้องกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}= 1.99$)

ในด้านความต้องการของผู้นำชุมชน พบว่าทุกมิติได้รับการประเมินว่ามีความต้องการในระดับ “มากที่สุด” โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการแบ่งเขต ($\bar{X}=4.76$) ตามด้วย ด้านการสงวน ($\bar{X}=4.74$) ด้านการเก็บกัก ($\bar{X}= 4.71$) ด้านการรักษาและซ่อมแซม ($\bar{X}=4.70$) ด้านการใช้ประโยชน์ ($\bar{X}=4.69$) ด้านการฟื้นฟู และ ด้านการป้องกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=4.67$) และสุดท้ายคือ ด้านการพัฒนา ($\bar{X}=4.65$)

จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่อ่างเก็บน้ำหนองหลวง พบว่าโดยรวมสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับ “น้อย” ขณะที่ความต้องการอยู่ในระดับ “มาก

ที่สุด” ทุกด้าน โดยด้านที่มีความต้องการมากที่สุดคือ การแบ่งเขต ($\bar{X}=4.76$) ขณะที่มีการดำเนินการในปัจจุบันในระดับต่ำ ($\bar{X}=2.16$) สะท้อนถึงช่องว่างที่ชัดเจนระหว่างสภาพปัจจุบันกับความต้องการในทุกมิติ ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะในด้านที่มีคะแนนปัจจุบันต่ำที่สุด เช่น ด้านการป้องกัน ($\bar{X}=1.99$) และด้านการพัฒนา ($\bar{X}=2.01$)

วัตถุประสงค์ที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของพื้นที่หนองหลวงโดยใช้กรอบ PESTEL พบว่า แต่ละมิติประกอบด้วยทั้งโอกาสและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการพื้นที่อย่างรอบด้าน ด้านการเมือง มีโอกาสจากการกำหนดพื้นที่หนองหลวงเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำและการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่เผชิญอุปสรรคจากระบบการบริหารแบบสั่งการ ความซับซ้อนของขั้นตอน และการขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ด้านเศรษฐกิจ แม้จะมีงบประมาณสนับสนุนเบื้องต้นและศักยภาพด้านประมงและการท่องเที่ยว แต่ยังมีข้อจำกัดจากความไม่ต่อเนื่องของงบประมาณ รายได้ลดลง และการขาดแนวทางเพิ่มมูลค่าทรัพยากร ในมิติด้านสังคม มีจุดแข็งจากความผูกพันของชุมชนและกิจกรรมท้องถิ่น เช่น งานโคบาล แต่ยังขาดกลไกความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ด้านเทคโนโลยี มีการเริ่มนำระบบบริหารจัดการและนวัตกรรมมาใช้ แต่ยังขาดฐานข้อมูลและการสนับสนุนเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ รวมถึงต้นทุนที่สูง ด้านสิ่งแวดล้อม พื้นที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่เผชิญปัญหาต้นทุน การลดลงของพันธุ์ปลา และสารเคมีจากการเกษตร ด้านกฎหมาย แม้จะมีกฎหมายคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ แต่ยังขาดกลไกการใช้ประโยชน์ร่วมกันและกฎหมายบางฉบับยังเป็นข้อจำกัด โดยสรุป พื้นที่หนองหลวงมีทรัพยากรและทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง แต่ยังต้องการการบริหารจัดการที่เป็นระบบ กลไกความร่วมมือที่ชัดเจน และการแก้ไขข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและกฎหมาย เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาวนำเสนอได้ดังตารางที่ 3

ปัจจัยภายนอกด้าน	น้ำหนัก	ค่าคะแนน		คะแนนจริง		รวม
	คะแนนเต็ม=1	โอกาส	อุปสรรค	โอกาส	อุปสรรค	
Policy (นโยบาย)	0.25	2.50	4.29	0.63	1.07	-0.45
Economy (เศรษฐกิจ)	0.10	2.33	3.83	0.23	0.38	-0.15
Social (สังคม/วัฒนธรรม)	0.15	4.25	4.40	0.64	0.66	-0.02
Technology (เทคโนโลยี)	0.10	3.66	4.75	0.37	0.48	-0.11
Environment (สิ่งแวดล้อม)	0.20	4.33	4.33	0.87	0.87	0.00
Legal (กฎหมาย)	0.20	2.33	4.00	0.47	0.80	-0.33
สรุปสภาพแวดล้อม				3.19	4.26	-1.06

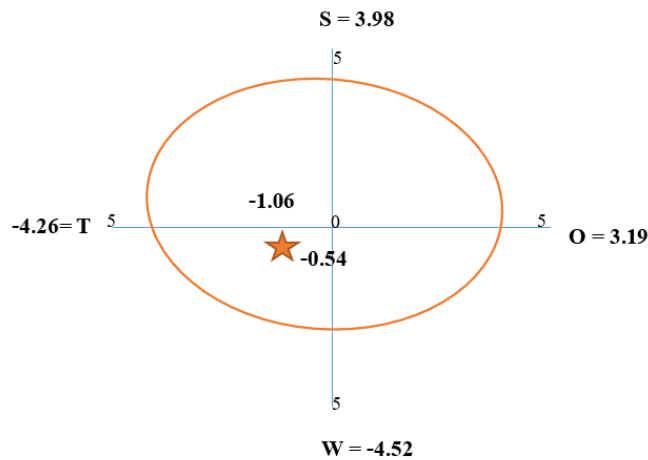
ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักและค่าคะแนนของสภาพแวดล้อมภายนอก

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในพื้นที่หนองหลวงด้วยแนวคิด 4Ms + Partnership พบว่ามีทั้งจุดแข็งที่สนับสนุนการพัฒนาและจุดอ่อนที่เป็นอุปสรรคในแต่ละด้าน ด้านการบริหารจัดการ (Management) มีความเข้มแข็งในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว รวมถึงมีแผนงานที่เป็นระบบ แต่ยังขาดการบริหารจัดการน้ำและวัชพืชที่ต่อเนื่อง รวมถึงปัญหาขอบเขตพื้นที่ที่ไม่ชัดเจน ส่วนด้านทรัพยากรการเงิน (Money) มีงบประมาณสนับสนุนบางส่วน เช่น เครื่องจักรกลและการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ แต่ยังขาดความเพียงพอและไม่มีงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรมนุษย์ (Man) พบว่ามีความรักและผูกพันของประชาชน รวมถึงความเข้าใจในพื้นที่ของบุคลากร แต่ยังขาดบุคลากรที่เพียงพอ ขาดองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ และมีการใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสม เช่น การจับปลาผิดกฎหมาย ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) มีโครงสร้างพื้นฐานบางส่วน เช่น เรือกำจัดวัชพืชและระบบสาธารณสุขมูลฐาน แต่ยังขาดการดูแล การใช้เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ขณะที่ด้านความร่วมมือ (Partnership) แม้จะมีการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับตำบล แต่ยังขาดหน่วยงานเจ้าภาพหลัก ระบบการจัดการเครือข่าย และการส่งเสริมประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ ผลการวิเคราะห์ค่าคะแนนของประเด็นจุดแข็งและจุดอ่อนที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย นำเสนอได้ดังตารางที่ 4

ปัจจัยภายในด้าน	น้ำหนัก	ค่าคะแนน		คะแนนจริง		รวม
	คะแนนเต็ม=1	จุดแข็ง	จุดอ่อน	จุดแข็ง	จุดอ่อน	
Management (การจัดการ)	0.20	3.50	4.14	0.70	0.83	-0.13
Man (บุคลากร)	0.20	3.80	4.67	0.76	0.93	-0.17
Money (งบประมาณ)	0.30	4.50	5.00	1.35	1.50	-0.15
Material (สิ่งอำนวยความสะดวก)	0.20	4.33	4.20	0.87	0.84	0.03
Partnership (องค์กรร่วมดำเนินการ)	0.10	3.00	4.14	0.30	0.41	-0.11
สรุปสภาพแวดล้อม				3.98	4.52	-0.54

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักและค่าคะแนนของสภาพแวดล้อมภายใน

จากการวิเคราะห์ในตารางที่ 3 และ 4 การระบุตำแหน่งทางกลยุทธ์จากการคำนวณค่าคะแนนสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในนำเสนอได้ดังภาพที่ 1

ภาพ 1 การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์

การวิเคราะห์ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์

การวิเคราะห์ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำหนองหลวง จังหวัด เชียงราย พบว่าอยู่ในจุดอ่อนและมีอุปสรรค จึงเหมาะกับกลยุทธ์ WT ที่มุ่งลดจุดอ่อนและป้องกันภัยคุกคาม แนวทางพัฒนา ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้าง เพิ่มศักยภาพบุคลากร ใช้เทคโนโลยี หาแหล่งทุน และวางมาตรการระยะยาว โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการอย่างยั่งยืนผ่านความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

จากการวิเคราะห์ TOWS Matrix โดยใช้ปัจจัยจุดอ่อนและอุปสรรคที่มีคะแนนสูง (4–5 คะแนน) ผู้วิจัยและที่ประชุมได้พัฒนากลยุทธ์ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ “การพัฒนาระบบบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย โดยเสริมสร้างความร่วมมือ พัฒนาบุคลากร ปรับปรุงเทคโนโลยี เพิ่มแหล่งทุน และส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อรองรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ซึ่งสามารถสรุปกลยุทธ์หลักได้ 5 ด้าน ได้แก่

1) การจัดสรรงบประมาณและแสวงหาแหล่งทุนเพิ่มเติม โดยจะเป็นการมุ่งบริหารงบประมาณอย่างโปร่งใส พร้อมแสวงหาแหล่งทุนจากรัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างครอบคลุม

2) การพัฒนาบุคลากรและสร้างความร่วมมือที่เน้นการเพิ่มพูนทักษะบุคลากรในพื้นที่ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ

3) การปรับปรุงเทคโนโลยี คือ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน

4) การสร้างการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร หมายถึง การสร้างช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงง่ายและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ

5) การวางแผนและการจัดการเชิงกลยุทธ์ เช่น การจัดทำแผนแม่บทที่มีเป้าหมายชัดเจน พร้อมระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการพัฒนาในระยะยาวอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยมีการอภิปรายผลการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการศึกษาและวิเคราะห์การรับรู้และความต้องการในการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 61 ปีขึ้นไป การศึกษาระดับประถม รายได้ค่อนข้างต่ำ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอาศัยในพื้นที่มาเป็นเวลานาน สอดคล้องกับลักษณะประชากรในชุมชนเกษตรของไทยที่มีผู้สูงอายุและการศึกษาระดับต้นสูง (ข้าวสภาพัฒน์, 2562) ความผูกพันและประสบการณ์ของประชาชนกลุ่มนี้สะท้อนถึงความสำคัญในการรับฟังความคิดเห็นของพวกเขาในการวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สำหรับกลุ่มผู้นำชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 51–60 ปี การศึกษาระดับมัธยมต้น รายได้ต่อเดือน 10,000–15,000 บาท ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยฯ และอาศัยในพื้นที่มาเป็นเวลานาน ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้นำมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการชุมชน โดยเฉพาะการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาภรณ์ (2562) ที่เน้นบทบาทของผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และแนวคิดของ Northouse (2019) ที่ชี้ว่าผู้นำที่เข้าใจบริบทตนเองสามารถนำพาชุมชนไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิเคราะห์การรับรู้และความต้องการในการบริหารจัดการพบว่า ทั้งประชาชนและผู้นำชุมชนมีความต้องการระดับมากถึงมากที่สุดในทุกด้าน โดยเฉพาะการอนุรักษ์ความอุดมสมบูรณ์ของอ่างเก็บน้ำ การจัดการคุณภาพน้ำ การพัฒนาเพื่อการเกษตร การควบคุมของเสีย การป้องกัน การบุกรุกพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดสรรงบประมาณ และการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งสะท้อนถึงความตระหนักรวมต่อคุณค่าของอ่างเก็บน้ำในมิติทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ (2563) ที่ระบุว่าชุมชนต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร และยังสอดคล้องกับแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ (IWRM) ของ Global Water Partnership (2000) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ

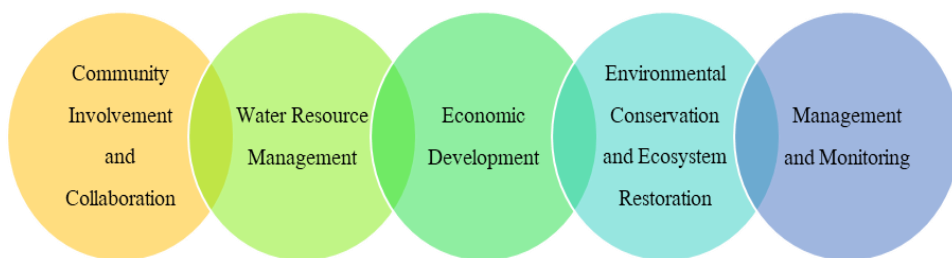
ความสอดคล้องของความต้องการจากทั้งสองกลุ่ม สะท้อนถึงทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาอ่างเก็บน้ำหนองหลวงให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน โดยควรคำนึงถึงความแตกต่างของประสบการณ์และบทบาทในการออกแบบแนวทางการบริหารจัดการต่อไป

วัตถุประสงค์ที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย ผลการวิเคราะห์ SWOT พบว่า ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของการพัฒนาการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย อยู่ในจุดอ่อนและมีอุปสรรค ซึ่งบ่งชี้ถึงข้อจำกัดภายในและภัยคุกคามจากปัจจัยภายนอก ดังนั้น กลยุทธ์ที่เหมาะสมคือ WT Strategy หรือ Defensive Strategy ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ การลดจุดอ่อนภายในและป้องกันผลกระทบจากอุปสรรคภายนอก แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ที่สำคัญ ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการ การเพิ่มศักยภาพบุคลากร การหาแหล่งงบประมาณ การนำเทคโนโลยีมาใช้ และการกำหนดมาตรการป้องกันปัญหาระยะยาว โดยได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์คือ “การพัฒนาบริหารจัดการโดยเสริมสร้างความร่วมมือ พัฒนาบุคลากร ปรับปรุงเทคโนโลยี เพิ่มแหล่งทุน และส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อรองรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน”

กลยุทธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งเน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วม การบูรณาการ และการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีในการตัดสินใจ (United Nations, 2015) การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและสร้างความยั่งยืนในการบริหารจัดการทรัพยากร การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การนำเทคโนโลยีมาช่วยจะช่วยให้การจัดการทรัพยากรมีความแม่นยำและทันต่อสถานการณ์ และการมีแหล่งทุนที่เพียงพอเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมาย

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอระบบและกลไกการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 7 ประการ ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการจากทุกภาคส่วน การใช้เทคโนโลยีสนับสนุน การส่งเสริมความร่วมมือ การเสริมสร้างความรู้ การจัดสรรงบประมาณ การติดตามและประเมินผล และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งทั้งหมดสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ (IWRM) และแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ความรู้เท่าทัน การจัดการที่เป็นระบบ และการสร้างรายได้ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอตัวแบบการบริหารจัดการภายใต้ CWEEM Model ที่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการทรัพยากรน้ำ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจ และการติดตามผล ซึ่งเป็นการบูรณาการแนวคิดและกลไกต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำหนองหลวงเกิดความมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

ภาพ 1 CWEEM MODEL

ที่มา: ผู้วิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพควรดำเนินการโดยการบูรณาการนโยบายระหว่างระดับชาติและท้องถิ่นให้สอดคล้องกัน พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจนและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกัน ทั้งนี้ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ วางแผน และติดตามผล เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมควบคู่ไปกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ทันสมัยและรองรับการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำอย่างมีประสิทธิภาพควรจัดตั้งคณะกรรมการที่มีตัวแทนจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อทำหน้าที่วางแผน กำกับ และติดตามการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการจัดทำแผนแม่บทที่ครอบคลุมทั้งด้านทรัพยากรน้ำ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยนำกลยุทธ์จากงานวิจัยมาใช้ในการจัดสรรงบประมาณและแผนปฏิบัติการ พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนผ่านการอบรมและการจัดตั้งองค์กรที่เข้มแข็ง เพื่อดูแลทรัพยากรร่วม และส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เกษม จันทรแก้ว. (2551). แนวคิดและหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ข่าวสภาพัฒน์. (2562). รายงานภาวะทางสังคม. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2568. เข้าถึงได้จาก https://www.nesdc.go.th/download/Social/Social_Report/2562_q4_002_news_th_en.pdf

- นิรวาน พิพิธสมบัติ และคณะ. (2550). พื้นที่ชุ่มน้ำ : แหล่งอาหารของโลก รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเนื่องในวันพื้นที่ชุ่มโลก ประจำปี 2550. สำนักงานนโยบายและแผนสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2563). การบริหารจัดการน้ำ: ข้อเสนอเชิงนโยบายจากงานวิจัย. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2568. เข้าถึงได้จาก <https://www.pier.or.th/forums/2020/15/>
- สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2561). แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2568. เข้าถึงได้จาก https://wr.pwa.co.th/data/_uploaded/file/Law/MasterPlan20years_2561to2580.pdf
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557). แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สุภาภรณ์ ศรีบุญเรือง. (2562). บทบาทผู้นำชุมชนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคเหนือ. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 11(1), 45–58.
- Global Water Partnership. (2000). Integrated water resources management. TAC Background Papers No. 4. 30 April 2025. Retrieved from <https://www.scrip.org/reference/referencespapers?referenceid=1320536>
- Northouse, P. G. (2019). Leadership: Theory and practice (8th ed.). SAGE Publications.
- United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. 30 April 2025. Retrieved from <https://www.sdg.un.org/2030agenda>

**ประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร**
**Effectiveness of the Implementation of the Elderly Welfare Policy
of Nong Ya Sai Subdistrict Administrative Organization,
Sak Lek District, Phichit Province**

ศุภภิดา สากระจาย¹, ธนัสถา โรจนตระกูล² และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์³
Supaphida Sakajai¹, Tanastha Rojanatrakul² and Kampanart Wongwatthanaphong³

Received: 09 April 2025; Revised: 22 May 2025; Accepted: 07 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร (2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน และ (3) นำเสนอปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพในพื้นที่ จำนวน 210 คน โดยใช้ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงสถิติเชิงอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามนโยบาย เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากในทุก มิติที่ประเมิน ได้แก่ ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลผู้มีสิทธิ ความตรงต่อเวลาในการจ่ายเบี้ยยังชีพ และคุณภาพของการบริการจากเจ้าหน้าที่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน ได้แก่ ความชัดเจนของกระบวนการปฏิบัติงาน ($p < .05$) การสื่อสารภายในองค์กรและสู่ผู้รับบริการ ($p < .05$) รวมถึงสมรรถนะของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ($p < .01$) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ชี้ให้เห็นว่า การเสริมสร้างความเข้าใจในสิทธิของผู้สูงอายุและการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหารจัดการ เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถยกระดับประสิทธิผลได้อย่างมี นัยสำคัญเชิงสถิติ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการ พัฒนาแนวทางบริหารจัดการเชิงรุกที่เน้นความโปร่งใส การสื่อสารที่ทั่วถึง และการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร เพื่อยกระดับคุณภาพการดำเนินงานตามนโยบายสวัสดิการผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น อย่างยั่งยืน

^{1 2 3} คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก; Faculty of Social Sciences and Local Development Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok
Corresponding Author, E-mail: aouy15@hotmail.com

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; ประสิทธิภาพการดำเนินงาน; เบี้ยยังชีพ; ผู้สูงอายุ

Abstract

This research study aims to: (1) examine the effectiveness of the implementation of the elderly allowance policy by the Nong Ya Sai Subdistrict Administrative Organization, Sak Lek District, Phichit Province; (2) investigate the factors influencing the effectiveness of this policy implementation; and (3) identify problems and propose recommendations for improving the effectiveness of the policy's implementation. This quantitative research employed a sample of 210 elderly individuals residing in Nong Ya Sai Subdistrict who are recipients of the elderly allowance. Data were collected using a structured questionnaire and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and regression analysis with the Enter method for selecting independent variables.

The research findings revealed that: 1. The overall effectiveness of the elderly allowance policy implementation was at a high level. When categorized by dimension, the highest mean score was found in coverage of eligible recipients, followed by timeliness and accuracy of payment, policy sustainability, system management, and impact on the quality of life of the elderly, respectively. 2. The factors that significantly influenced the effectiveness of policy implementation included the organizational structure and system of the local administrative organization (X1), with a Beta value of 0.178, and the organizational environment (X4), with a Beta value of 0.143. Both factors had a statistically significant impact at the 0.05 level. 3. Key problems and recommendations identified include: (1) the Subdistrict Administrative Organization should prioritize disseminating information related to elderly programs through community leaders or home visits; (2) it should organize occupational support activities to generate income for the elderly, such as career promotion projects; and (3) it should increase the number of personnel to ensure adequate service capacity for the local population.

Keywords: Effectiveness; Operational Efficiency; Welfare; Elderly

บทนำ

ผู้สูงอายุ คนเฒ่า คนแก่ คนชรา ผู้อาวุโส เป็นคำที่คนทั่วไปมักใช้เรียกบุคคลที่มีอายุมากมีความเสื่อมถอยของสภาพร่างกาย หรือบุคคลที่อยู่ในช่วงบั้นปลายของชีวิต ผู้สูงอายุ คือ บุคคลซึ่งมี

อายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย ส่วนคำจำกัดความของคำว่าผู้สูงอายุขององค์การสหประชาชาติ (United Nations:UN) ปัจจุบันสถานการณ์ผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ ทั่วโลกให้ความสนใจ และให้ความสำคัญมากเนื่องมาจากจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นในทุกๆประเทศ ทั่วโลก การเข้าสู่วัยสูงอายุเป็นสิ่งที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ และในปี พ.ศ.2548 ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) เนื่องจากมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 10.4% (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556) ประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย นอกจากจะมีการคุ้มครองรายได้จากกองทุน ช่วยเหลือผู้สูงอายุแล้วยังมีกองทุนการออมแห่งชาติเป็นผู้ดูแลอีกหน่วยงานหนึ่ง ความไม่พอเพียงต่อรายได้ของเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในประเทศไทย ซึ่งมีหน่วยงานหนึ่งที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงการคลังได้พิจารณาจัดตั้งกองทุน เพื่อช่วยเหลือโดยมีมาตรการกำกับกับผู้สูงอายุ ให้ใช้ชีวิตอย่างระมัดระวังทั้งในเรื่องของสุขภาพ หน่วยงานทั้งรัฐและเอกชนต่างๆ ต่างก็ระดมทรัพยากรทั้งด้านมนุษย์ กำลังทรัพย์ ในการช่วยเหลือด้านสวัสดิการ ของผู้สูงอายุตลอดจนในการบำรุงเฝ้าระวังผู้สูงอายุที่ในวันข้างหน้าจะทวี จำนวนเพิ่มขึ้น ดังนั้นรัฐก็จะมีการกิจการหารรายได้มาจากด้านอื่นในการจัดสรรงบประมาณ ให้เพียงพอต่อความต้องการของประชากรผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตต่อไปได้ (จุริราภรณ์ นาแข็งฤทธิ์, 2558) ในสมัยรัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงคราม นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุที่มีการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2496 มีการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค นับเป็น สถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุแห่งแรกของประเทศไทยเพื่อให้การสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ตามนโยบายสวัสดิการสังคมของรัฐ ซึ่งในปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค” มีบทบาทใน การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เริ่มขึ้นในปี พ.ศ.2535 หน่วยงานที่ดำเนินการ คือ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทยได้นำโครงการ “เบี้ยยังชีพคนชรา” เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้เริ่มเป็นรูปธรรมใน พ.ศ. 2535 เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุถือเป็นสวัสดิการสังคมประเภทหนึ่งที่รัฐบาลจัดสรรให้กับ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ โดยผ่านการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ได้แก่ องค์กรภาครัฐที่รับผิดชอบ คือ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีบทบาทในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ได้เริ่มต้นอย่างเป็นทางการ เมื่อรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน (เบี้ยยังชีพ) พ.ศ. 2536 และได้มีการถ่ายโอนงานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทบัญญัติที่กำหนดเป็นนโยบายและหลักการสำคัญของรัฐในการกระจายอำนาจแก่ท้องถิ่นและเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานเบี้ยยังชีพ (กรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ, 2553)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการถ่ายโอนภารกิจงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ยึดถือระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 คุณสมบัติพื้นฐานของผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพคือ มีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ หรือถูกทอดทิ้ง หรือขาดผู้อุปการะเลี้ยงดูหรือไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ที่ได้รับ ความเดือดร้อนกว่าหรือผู้ที่มีปัญหา

ข้าช้อน หรือผู้ที่อาศัยในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารยากต่อการ เข้าถึงบริการของรัฐ เป็นผู้ได้รับการพิจารณา (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2548) และในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร มีจำนวนประชากร ทั้งหมด 1,162 คน มีผู้สูงอายุจำนวน 442 คน คิดเป็น 38% (สถิติประชากรจากทะเบียนบ้านระดับตำบลหนองหญ้าไทร เมื่อ วันที่ 24 สิงหาคม 2567)

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร พร้อมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร นอกจากนี้เป็นการวัดประสิทธิผลนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแล้ว ยังเป็นการศึกษาถึงปัญหาและข้อเสนอแนะของการจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ที่มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อเสนอปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

วิธีการดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่ตำบลหนองหญ้าไทร จำนวน 210 คน (สถิติผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพฯ เดือน ตุลาคม 2567)
2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจาก การศึกษาแนวคิดจากทฤษฎี เอกสารต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลดำเนินการโดยแจกแบบสอบถามแก่ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่ตำบลหนองหญ้าไทร จำนวน 210 คน ตามขั้นตอนดังนี้: ขออนุญาตจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อเก็บข้อมูล นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปแจกจ่ายและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดระเบียบและเข้ารหัสก่อนประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (statistical package for the social sciences) การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการอธิบายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง โดยวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency), ร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter Method เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตาม และระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอ สากเหล็ก จังหวัดพิจิตร

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอ สากเหล็ก จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอ สากเหล็ก จังหวัดพิจิตร ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=4.10$) สามารถสรุปภาพรวมตามตารางดังนี้

ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านความครอบคลุมของผู้รับสิทธิ	4.28	0.47	มาก	1
2. ความตรงเวลาและถูกต้องในการจ่ายเงิน	4.23	0.41	มาก	2
3. ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	3.78	0.41	มาก	5
4. การบริหารจัดการระบบ	4.07	0.45	มาก	4
5. ความยั่งยืนของนโยบาย	4.16	0.43	มาก	3
รวม	4.10	0.27	มาก	

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอ สากเหล็ก จังหวัดพิจิตร

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความครอบคลุมของผู้รับสิทธิ รองลงมาคือ ความตรงเวลาและความถูกต้องในการจ่ายเงิน ตามด้วย ความยั่งยืนของนโยบาย การบริหารจัดการระบบ และ ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร สามารถสรุปภาพรวมตามตารางดังนี้

ปัจจัยประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านโครงสร้างและระบบงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.93	0.63	มาก	4
2. ด้านการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	4.01	0.47	มาก	2
3. ด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	4.09	0.44	มาก	1
4. ด้านสภาพแวดล้อมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.98	0.42	มาก	3
รวม	4.01	0.35	มาก	

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.01) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ตามด้วย ด้านสภาพแวดล้อมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และด้านโครงสร้างและระบบงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

ตัวพยากรณ์		B	Std.E.	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่		3.041	.0219		13.857	.000
1. โครงสร้างและระบบงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	(X1)	.076	.031	.178	2.476	.014*
2. การปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	(X2)	.061	.047	.107	1.294	.197
3. นโยบายการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	(X3)	.040	.018	.065	.836	.404
4. สภาพแวดล้อมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	(X4)	.090	.044	.143	.041	.041*
R = 0.342 R ² = 0.100 SEest = 0.257						
F = 6.782 Sig = .000*						

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 การทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Beta) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร ได้แก่ โครงสร้างและระบบงานขององค์กร (Beta = 0.178) และสภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Beta = 0.143) ทั้งสองปัจจัยมีอิทธิพลในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหมายความว่า เมื่อโครงสร้างและระบบงาน รวมถึงสภาพแวดล้อมภายในองค์กรมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการทำงาน จะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมีประสิทธิผลมากขึ้น ขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

ลำดับ	ปัญหาในการดำเนินงาน	ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงาน	ความถี่
1	ผู้สูงอายุไม่ค่อยได้รับข้อมูลข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการดำเนินโครงการกิจกรรมเกี่ยวกับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร ควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการและกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ ผ่านผู้นำชุมชนหรือการเข้าเยี่ยมผู้สูงอายุ เป็นต้น	32
2	เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร ควรจัดกิจกรรมที่สนับสนุนอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เป็นต้น	27

ลำดับ	ปัญหาในการดำเนินงาน	ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงาน	ความถี่
3	บุคลากรเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทรมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการให้บริการกับผู้สูงอายุในพื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทรควรมีการเพิ่มอัตรากำลังของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานเพื่อให้เพียงพอต่อประชาชนที่มาเข้ารับบริการ	18

ตารางที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

จากตารางที่ 4 พบว่า 1) ผู้สูงอายุไม่ค่อยได้รับข้อมูลข่าวสารจากการ ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการดำเนินโครงการกิจกรรมเกี่ยวกับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร 2) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต 3) บุคลากรเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทรมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการให้บริการกับผู้สูงอายุในพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1.1 ด้านความครอบคลุมของผู้รับสิทธิ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การคัดเลือกตามเกณฑ์ ผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นไปอย่างทั่วถึง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีการประกาศระเบียบหลักเกณฑ์การคัดเลือกและการขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการด้านการคัดเลือกผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการคัดเลือกที่ชัดเจน เป็นธรรมและทั่วถึง ให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพล ตั้งสุนทรธรรม (2563) ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลเจดีย์หัก จังหวัดราชบุรี พบว่า ความเป็นธรรมและความเสมอภาคในการคัดเลือกผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลมีการออกหนังสือระเบียบการคัดเลือกและรับลงทะเบียนผู้สูงอายุ โดยใช้หลักเกณฑ์ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และสอดคล้องกับ

1.2 ด้านความตรงเวลาและถูกต้องในการจ่ายเงิน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจ่ายเบี้ยยังชีพได้ในวันที่ 4 และ 10 ของทุกเดือนตามนโยบายของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและเบี้ยความพิการกรณีรับเงินสดเมื่อถึงกำหนดหรือใกล้ถึงกำหนดที่จะต้องจ่ายเงิน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเบิกจ่ายเงินรายได้ตามข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติไปดำเนินการก่อนได้ตามจำนวนผู้มีสิทธิที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศรายชื่อไว้ในปีงบประมาณ โดยก่อนจ่ายเงินสามารถตรวจสอบรายละเอียดสถานะของผู้มีสิทธิจากรายงานการตรวจสอบของกรมการปกครองในระบบสารสนเทศฯ ทั้งนี้

กรมบัญชีกลางจะโอนเงินงบประมาณดังกล่าวให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในวันที่ ๑๐ ของเดือน มีการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่เข้าเกณฑ์ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับ ขณูณศารักษารววง (2563) ได้ศีกษารววง ประสพพธผลการดำเนนงานตามนโยบายเบแงยงชัพผู้สงูอายุขององค์การบรหการส่วนต่าบลหนองพลบ อำภอหว่านพน จังหว่าดประจวบคศร์ชนธ์ พบว่า ในภาพรวมมพประสพพธผลอยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกด้านมพประสพพธผลการดำเนนงานตามนโยบายเบแงยงชัพผู้สงูอายุอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับด่งน้ ด้านขั้นตอนการเบแงยงชัพผู้สงูอายุ ด้านความพงพอจของผู้สงูอายุ และสอดคล้องกับประเด้นด้านความตรงเวลาและความถูกต้องในการจ่ายเบแงยงชัพผู้สงูอายุจากงานวญจยของ อรรรรณ พุกกล่ม (2564) พบว่า การดำเนนงานเป็นไปตามวตุลประสงคของนโยบาย เช่น การเพิ่มรายได้และสงเสริมคุณภาพชวตของผู้สงูอายุ. นอกจากน้ การดำเนนงานยังเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเบแงยงชัพผู้สงูอายุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. ประสพพธผลการดำเนนงานอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ โดยมการจ่ายเบแงยงชัพอย่างตรงเวลาและถูกต้องตามระเบบยบที่กำหนด

1.3 ด้านผลกระทบตอคุณภาพชวตผู้สงูอายุ โดยข้อท่มค่าเฉลยสูงสุด คอ การได้รับเบแงยงชัพท่มชวตความเป็นอยู่ดีขึ้น ท่งน้อาจเป็นเพราะว่า การได้รับเบแงยงชัพผู้สงูอายุสามารถมผลดีตอชวตของผู้สงูอายุในหลายด้าน โดยเฉพาะในเรื่องของการเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เนื่องจากเบแงยงชัพช่วยให้ผู้สงูอายุสามารถจัดการกับค่าใช่จ่ายพ่นฐานในชวตประจำวัน เช่น ค่าอาหาร ค่ายา และค่าใช่จ่ายอ่นๆ ที่จำเป็น ช่งจะชวลดภาระการเงินที่อาจเกดขึ้นจากการมมรายได้ประจำ สอดคล้องกับงานวญจยของ ประสพพธ เจตนทรธรรณ (2566) พบว่า การน่านโยบายสวสดีการผู้สงูอายุไปปฏิบัติมผลกระทบในทางบวกตอผู้สงูอายุ ได้แก่ การมสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีขึ้น ตลอดจนมรายได้ที่เพิ่มขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวญจยของ เอนก ศรนนท และนเทศ ดนณะกุล (2563) พบว่า ปัจจยที่สงผลตอประสพพธผลการน่านโยบายเบแงยงชัพผู้สงูอายุไปปฏิบัติของเทศบาลเมองในจังหว่าดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ประสพพธผลการน่านโยบายเบแงยงชัพผู้สงูอายุไปปฏิบัติของเทศบาลเมองในจังหว่าดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากตามสมมติฐานการวญจยท่ง 5 ด้าน มอยู่ 5 ด้าน คอ ด้านวตุลประสงค หรือมาตรฐานของนโยบาย, ด้านการสอสาร และการท่มให้ปฏิบัติตามนโยบาย, ด้านคุณสมบัติของหน่วยงานที่รับผดชอบนโยบาย, ด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมอง, และด้านคุณสมบัติของบุคลากรผู้รับผดชอบของนโยบาย

1.4 ด้านการบริหารจัดการระบบ โดยข้อท่มค่าเฉลยสูงสุด คอ ขั้นตอนการให้บริการแต่ละขั้นตอนมความสะดวก ม่ยุ่งยากซับซ้อน ท่งน้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบรหการส่วนต่าบลมภารกิจในการปฏิบัติงานเบแงยงชัพให้กับผู้สงูอายุ และจัดทำคู่มือการให้บริการเกยวกับขั้นตอนการดำเนนงาน โดยถอปฏิบัติตามระเบบยบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยารจ่ายเบแงยงชัพเพื่อการยังชีพขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ระเบบยบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเบแงยงชัพผู้สงูอายุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 เพื่อให้ประชาชนที่มาขอรับบริการได้มความเข้าใจที่ถูกต้องมแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน ช่งจะนำไปสู่ความสะดวก รวดเรว

และถูกต้องในการขอรับบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญาณิศา รักษาเวียง (2562) พบว่า การดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลับมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านขั้นตอนการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ซึ่งมีความชัดเจนและเป็นระบบ และสอดคล้องกับ ญัฐพล ตั้งสุนทรธรรม (2563) ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเจดีย์หัก จังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจเกี่ยวกับปัจจัยด้านขั้นตอนการดำเนินงาน ไม่แตกต่างกันคือ ความพึงพอใจด้านขั้นตอนการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายคำถามพบว่า การประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงอายุทราบ และการแจ้งกำหนดการ วัน เวลา เอกสาร ขั้นตอน สถานที่ในการลงทะเบียนเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงอายุทราบ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลมีช่องทางการแจ้งกำหนดการและข้อมูลข่าวสารด้านเบี้ยยังชีพหลายช่องทาง ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุกระจายเสียงชุมชน การประชาสัมพันธ์ผ่านตัวแทนชุมชนหรือผู้นำชุมชน และการประชาสัมพันธ์ผ่านหนังสือประกาศของชุมชน ทำให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลเจดีย์หักได้ทราบข่าวสารและข้อมูลเกี่ยวกับเบี้ยยังชีพอย่างทั่วถึง

1.5 ด้านความยั่งยืนของนโยบาย โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีความพึงพอใจกับการบริหารจัดการจากหน่วยงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างความพึงพอใจและการส่งเสริมความยั่งยืนของนโยบายรัฐบาล การทำให้ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัย วิศิษฐ์ เตชะวัฒนากุล (2564) เรื่อง ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อประสิทธิภาพการให้บริการจ่ายเบี้ยยังชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ในภาพรวมมีระดับความพึงพอใจมากจำแนกรายด้านพบว่า ด้านประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด ด้านการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด และด้านการสร้างความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด และสอดคล้องกับสุรีย์พร สลับลี และพงษ์พัทธ์ วัฒนพงศ์ศิริม (2565) เน้นว่าความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่มีผลต่อความต่อเนื่องและความน่าเชื่อถือของนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความยั่งยืนของนโยบายรัฐ

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับ จาก ด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ด้านสภาพแวดล้อมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และด้านโครงสร้างและระบบงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Beta) ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่นำมาใช้ในการพยากรณ์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร พบว่า โครงสร้างและระบบงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีค่า Beta = 0.178 และ สภาพแวดล้อมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่ง

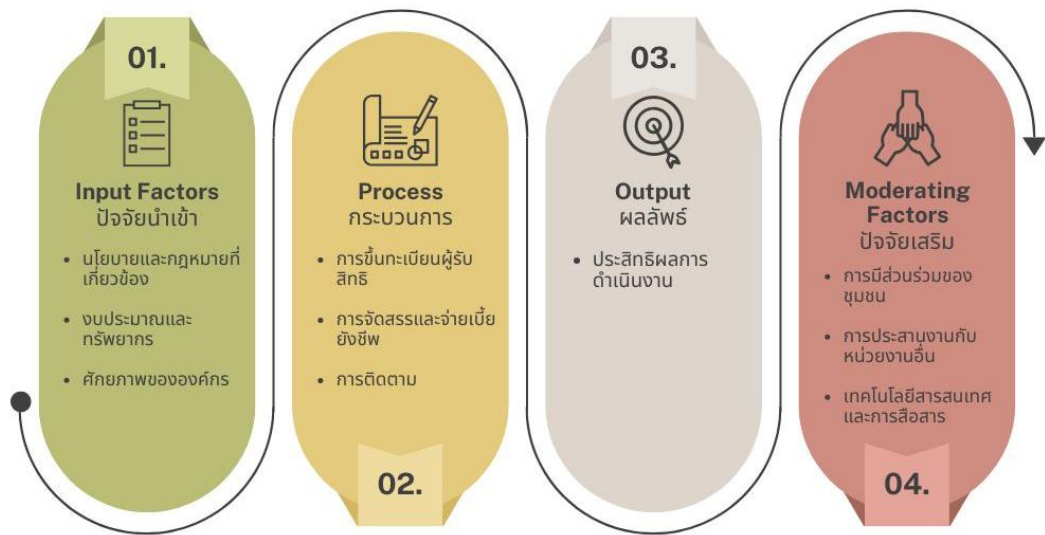
มีค่า $Beta = 0.143$ มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร สอดคล้องกับงานวิจัย สุทิน นพเกตุ และคณะ (2566) ศึกษาประสิทธิผลการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า 1) ประสิทธิผลการให้บริการด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านพบว่า ด้านกระบวนการขั้นตอนในการให้บริการ อยู่ในระดับมาก ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการอยู่ในระดับมาก และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก และ 2) ข้อเสนอแนะต่อประสิทธิผลการให้บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการควรพัฒนาปรับปรุงขั้นตอนการคัดเลือกผู้รับเบี้ยยังชีพให้เป็นไปตามเกณฑ์โดยเน้นความโปร่งใสและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการควรจัดโครงการเสริมสร้างคุณภาพการให้บริการให้กับเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองคูคตด้านสิ่งอำนวยความสะดวกควรเพิ่มช่องทางการแจ้งข่าวสารการจ่ายเบี้ยยังชีพอย่างเพียงพอและอย่างสม่ำเสมอ

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร พบว่า 1) ผู้สูงอายุไม่ค่อยได้รับข้อมูลข่าวสารจากการ ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการดำเนินโครงการกิจกรรมเกี่ยวกับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร 2) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต 3) บุคลากรเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทรมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการให้บริการกับผู้สูงอายุในพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญตา เบญจขันธ์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาระบบการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้สูงอายุอยากให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และควรเพิ่มอัตราการจ่ายหรือการช่วยเหลือเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในจำนวนที่มากขึ้น เนื่องจากค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพและการมีต้นทุนในการเดินทางไปติดต่อหน่วยงานราชการอีกทั้งปัญหาทางเศรษฐกิจที่ทำให้ต้องพึ่งเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นหลักรวมถึงการจ่ายอัตราเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุในอัตราเท่าๆ กันหรืออัตราเดียวกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย เรื่อง ประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ตามแผนภาพที่แสดงต่อไปนี้

ประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบาย

ภาพ 1 องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
ขององค์การบริหารส่วนตำบล

จาก แผนภาพองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยประสิทธิผลการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล โมเดลที่นำเสนอสะท้อนถึงกระบวนการและปัจจัยที่มีผลต่อ ประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นภารกิจหลักด้านสวัสดิการขององค์การบริหารส่วนตำบล สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Input Factors) องค์ประกอบในส่วนนี้ถือเป็นฐานรากของการดำเนินงาน ได้แก่ 1) นโยบายของรัฐ ซึ่งกำหนดทิศทางและมาตรฐานการให้บริการ 2) งบประมาณและทรัพยากร ที่เพียงพอจะส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการดำเนินงาน 3) ศักยภาพขององค์กร รวมถึงทักษะของเจ้าหน้าที่และความพร้อมด้านเทคโนโลยีหากปัจจัยนำเข้าเหล่านี้มีความพร้อมและมีคุณภาพ จะช่วยให้การดำเนินการในขั้นตอนต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. กระบวนการดำเนินงาน (Process) ขั้นตอนนี้ถือเป็น “กลไกหลัก” ในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย 1) การประชาสัมพันธ์และขึ้นทะเบียนผู้มีสิทธิ 2) การจัดสรรและจ่ายเงินเบี้ยยังชีพ 3) การติดตามผลและรับฟังปัญหา หากดำเนินการด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ และเป็นระบบ จะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับบริการ และลดปัญหาความคลาดเคลื่อนหรือข้อร้องเรียน

3. ผลลัพธ์ (Outcomes) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานวัดได้จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง เช่น 1) ผู้สูงอายุได้รับเงินครบถ้วนและตรงเวลา 2) ความพึงพอใจต่อการให้บริการ 3) คุณภาพชีวิต

ที่ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ประเด็นนี้สะท้อนถึง “ความสำเร็จ” ในเชิงนโยบายของรัฐที่ถ่ายทอดลงสู่ระดับท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

4. ปัจจัยเสริม (Moderating Factors) เป็นองค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบ เช่น 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน 3) การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ หากมีการ บูรณาการที่ดีระหว่างทุกภาคส่วน จะทำให้การดำเนินงานมีความยั่งยืนและเกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า 1) ประสิทธิภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับ มาก 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน พบว่า โครงสร้างและระบบงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีค่า Beta = 0.178 และ สภาพแวดล้อมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีค่า Beta = 0.143 มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร อำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะ พบว่า ผู้สูงอายุไม่ค่อยได้รับข้อมูลข่าวสารจากการ ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการดำเนินโครงการกิจกรรมเกี่ยวกับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต และบุคลากรเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทรมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการให้บริการกับผู้สูงอายุในพื้นที่

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร ควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการและกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ ผ่านผู้นำชุมชนหรือการเข้าเยี่ยมผู้สูงอายุ เป็นต้น

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทร ควรจัดกิจกรรมที่สนับสนุนอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เป็นต้น

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าไทรควรมีการเพิ่มอัตรากำลังของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานเพื่อให้เพียงพอต่อประชาชนที่มาเข้ารับบริการ

2. ข้อเสนอแนะในปฏิบัติ

2.1 ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการตามนโยบายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุและคนในชุมชนทราบโดยผ่านช่องทางต่างๆ อาทิเช่น การปิดประกาศ แผ่นพับ เสียงตามสาย ฯลฯ เพิ่มมากขึ้น

2.2 ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการควรมีจำนวนเจ้าหน้าที่ไว้รองรับการให้บริการผู้สูงอายุตามนโยบาย เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดความคล่องตัวมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เพื่อที่จะได้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

3.2 ควรมีการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้สูงอายุ เพื่อทราบ ปัญหาอุปสรรค หรือบริบทของผู้สูงอายุในชุมชนว่าเป็นอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2548). แนวทางปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่า ด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- ชญาณิศา รักษาเวียง. (2562). ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารบัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 15(1), 44–60.
- ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย (Aging society in Thailand), 3(16).
- ณัฐพล ตั้งสุนทรธรรม. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเจดีย์หัก จังหวัดราชบุรี. (สารนิพนธ์การศึกษาตาม หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ เจตน์ทรงธรรม. (2566). ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนํานโยบายสวัสดิการ ผู้สูงอายุไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ. วารสาร นวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 7(4), 30–45.
- รุจิราภรณ์ นาแข็งฤทธิ์. (2558). ความเป็นธรรมของระบบเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในเขตเมืองและเขต ชนบท. (สารนิพนธ์พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิศิษฐ์ เตชาวัฒนากุล. (2564). ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อประสิทธิภาพการให้บริการเบี้ย ยังชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. วารสารการวิจัย การบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 11(2).
- สุรีย์พร สลับสี และพงษ์พัต วัฒนพงศ์ศิริม. (2565). การวิเคราะห์นโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ ไทย. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 4(3), 253–262
- อรรวรรณ พุกลิ้ม. (2564). ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การ บริหารส่วนตำบลเขาล้าน อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารวิชาการการ จัดการภาครัฐและเอกชน, 3(2), 46–58.
- เอนก ศรีนนท และนิเทศ ดินณะกุล. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนํานโยบายเบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานี. 4(2). วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.

ภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวพุทธวิธีของผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น
The Political Leadership in Accordance with the Buddhist way
of Local Executives for the Development of the Quality of Life
of the Elderly in Sam Sung District, Khon Kaen Province

กฤษณะ โคตรศรีวงศ์¹
Kritsana Khotsriwong¹

Received: 11 March 2025; Revised: 25 June 2025; Accepted: 29 June 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทวารวาสธรรม 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และ 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนววิถีพุทธในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 367 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอคำสูงโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่น ได้แก่ ความสามารถในการสร้างอิทธิพลทางอุดมการณ์ การเป็นแรงบันดาลใจ การกระตุ้นด้วยปัญญา และการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล รวมถึงหลักทวารวาสธรรม 4 คือ จาคะ (การเสียสละ) สัจจะ (ความซื่อสัตย์) ทมะ (การข่มใจ) และขันติ (ความอดทน) ล้วนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 3) แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำที่พบ ได้แก่ การบริหารงานอย่างเป็นกลาง ไม่ลำเอียง ให้ความเคารพผู้สูงอายุ มีทักษะในการสื่อสารและอธิบายด้วยข้อมูลที่น่าเชื่อถือ แสดงความใส่ใจ พร้อมช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา ซึ่งสะท้อนถึงการเป็นผู้นำที่ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพิงได้อย่างแท้จริง อันเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ; หลักทวารวาสธรรม 4

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น; Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya Khon Kaen Campus
Corresponding Author, E-mail: ruj_510@hotmail.co.th

Abstract

This thesis aims to: 1) study the level of political leadership in improving the quality of life of the elderly in Sam Sung District, Khon Kaen Province; 2) examine the relationship between the Four Principles of Gharāvāsa-dhamma (householder's virtues) and the development of the elderly's quality of life; and 3) propose approaches to promoting political leadership based on Buddhist principles for enhancing the quality of life of the elderly. A mixed-methods research approach was employed, combining quantitative and qualitative methods. The quantitative study used questionnaires administered to 367 elderly individuals, and the data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative study involved in-depth interviews with 12 key informants, and the data were analyzed through content analysis.

The research findings revealed that: 1) the overall quality of life of the elderly in Sam Sung District was at a high level; 2) factors significantly related to political leadership among local administrators included ideological influence, inspirational motivation, intellectual stimulation, individualized consideration, and the Four Principles of Gharāvāsa-dhamma—charity (cāga), truthfulness (sacca), self-discipline (dama), and patience (khanti)—which were statistically significant at the 0.01 level; 3) the proposed leadership enhancement strategies included impartial administration, respect for the elderly, effective communication with credible information, empathy, problem-solving skills, and consistent support. These qualities reflect a form of leadership that elderly citizens can truly rely on, and they serve as a foundation for sustainable improvement in the quality of life at the local level.

Keywords: Leadership; Quality of Life of the Elderly; Four Principles of Gharāvāsa-dhamma

บทนำ

ในบริบทของการเมืองท้องถิ่น อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น นับเป็นพื้นที่ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มข้นของระบบอุปถัมภ์และกลไกทางอำนาจที่ฝังรากลึกมาอย่างยาวนาน นักการเมืองท้องถิ่นจำนวนไม่น้อยมักใช้วิธีการแสวงหาความนิยมจากประชาชนผ่านการแจกจ่ายผลประโยชน์ การพึ่งพาความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ และการอิงกลุ่มอิทธิพลในการดำรงตำแหน่งหรือรักษาสถานอำนาจทางการเมือง ส่งผลให้ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่นขาดความโปร่งใส ขาดประสิทธิภาพ และไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้อย่างทั่วถึง (นภดล เจริญ

ทรัพยากร (2565) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่สังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ภายในระยะเวลาไม่เกิน 10 ปีข้างหน้า (รศรินทร์ เกรย์ และคณะ, 2556) ความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรนี้สร้างแรงกดดันอย่างมากต่อภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน โดยต้องคำนึงถึงความหลากหลายของความต้องการในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิญญาณของกลุ่มประชากรเปราะบางนี้ (ประมวล คิตคินสัน, 2555; สุภารัตน์ สุดสมบูรณ์, 2557)

ด้วยเหตุนี้ ภาวะผู้นำทางการเมือง จึงกลายเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการพัฒนาชุมชนในระดับท้องถิ่น ผู้นำที่มีคุณธรรม มีวิสัยทัศน์ และยึดมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ไม่เพียงแต่จะสามารถบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่ยังสามารถเป็นแรงบันดาลใจ สร้างศรัทธา และประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชนได้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงกลับพบว่าผู้นำหลายรายขาดหลักคุณธรรม ยึดประโยชน์ส่วนตนเป็นใหญ่ และปกครองด้วยอำนาจมากกว่าความโปร่งใส ส่งผลให้กลไกการบริหารงานท้องถิ่นล้มเหลว และไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคมที่ต้องการการดูแลอย่างเฉพาะเจาะจงและรอบด้าน (ประมวล คิตคินสัน, 2555; สุภารัตน์ สุดสมบูรณ์, 2557) การน้อมนำหลักมหาชาดธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ (ความซื่อสัตย์) ทมะ (การฝึกตน) ขันติ (ความอดทน) และจาคะ (การเสียสละ) มาเป็นพื้นฐาน ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวพุทธวิธี จะเป็นแนวทางหนึ่งในการเสริมสร้างผู้นำท้องถิ่นให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างมีทิศทางและยั่งยืน ผู้นำที่ยึดมั่นในหลักพุทธธรรมจะสามารถสร้างความไว้วางใจ สร้างพลังทางสังคม และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างแท้จริง ทั้งในมิติทางกาย ใจ สังคม และปัญญา (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2540)

จากสถานการณ์ทางการเมืองในอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น ที่ยังคงสะท้อนปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน ระบบอุปถัมภ์ และความสัมพันธ์เชิงบุญคุณ ที่ส่งผลต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น ทำให้การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุยังขาดความต่อเนื่องและประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประเด็น “ภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวพุทธวิธีของผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น” โดยมุ่งหวังที่จะบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ากับกระบวนการบริหารจัดการของผู้นำท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางใหม่ในการพัฒนาผู้นำเชิงคุณธรรม และสร้างระบบดูแลผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรและวิถีชีวิตของชุมชนไทยในศตวรรษที่ 21.

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาธรรม 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่น

3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนววิถีพุทธในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทั้งเชิงสถิติและเชิงลึกจากบริบทของชุมชน โดยมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป้าหมายคือประชาชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งสิ้น 4,402 คน กลุ่มตัวอย่างถูกคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane (1973) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 367 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา และรายได้ต่อเดือน (รูปแบบ Check List) ตอนที่ 2: แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่น โดยวัดใน 4 มิติ คือ 1) อิทธิพลทางอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นด้วยปัญญา และ 4) การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3: แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตอนที่ 4: แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักธรรมาธรรม 4 แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนอกประชากรเป้าหมายจำนวน 30 คน และคำนวณค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรของ Cronbach's Alpha ได้ค่าเท่ากับ 0.97 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมั่นสูงมาก

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอหนังสืออนุญาตจากมหาวิทยาลัยถึงองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อำเภอช้างสูง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเป็นผู้แจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วน ถูกต้อง และสามารถสร้างความไว้วางใจกับผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีความสำคัญต่อการเข้าถึงความคิดเห็นของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยแบ่งเป็นสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางการเมืองกับปัจจัยต่าง ๆ และทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีความรู้และเกี่ยวข้องโดยตรงกับบริบทการวิจัย รวมทั้งสิ้น 12 รูป/คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักวิชาการหรือพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 3) เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน 4) ผู้นำชุมชนหรือผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 4 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลนี้มีความหลากหลายทางบทบาทและประสบการณ์ ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและรอบด้าน ครอบคลุมทั้งในมิติทางศาสนา การเมือง และความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในพื้นที่

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2: ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวพุทธในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยประยุกต์จากหลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ (ข้อสัตย์) ทมะ (ข่มใจ) ขันติ (อดทน) และจาคะ (เสียสละ) รวมทั้งวิเคราะห์ใน 4 มิติของภาวะผู้นำ เช่นเดียวกับแบบสอบถามเชิงปริมาณ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ประสานงานและขออนุญาตล่วงหน้าจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ก่อนดำเนินการนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์แบบพบหน้า เพื่อให้สามารถสังเกตพฤติกรรมและปฏิกิริยาได้อย่างรอบด้าน

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยจดบันทึก ถ่ายภาพ และบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์อย่างมีระบบตามหัวข้อที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงบริบทของผู้ให้ข้อมูล พร้อมนำคำพูดจริงบางส่วนมาอ้างอิง เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความสมจริงในการนำเสนอผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวพุทธวิธีของผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษิตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่นจากการสำรวจพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 56.4) อยู่ในช่วงอายุ 60–70 ปี (ร้อยละ 75.2) มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 28.8) และประกอบอาชีพทำสวนหรือเกษตรกรรม (ร้อยละ 26.4) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงบริบทพื้นฐานของผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งมีความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในชุมชน

ตอนที่ 2 ระดับหลักฆราวาสธรรม 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมผู้สูงอายุในอำเภอช้างสูงมีระดับการน้อมนำหลักฆราวาสธรรม 4 มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 1.82) เมื่อพิจารณาเป็น

รายด้าน พบว่า 1) สัจจะ (ความซื่อสัตย์) 2) จาคะ (การเสียสละ) 3) ทมะ (การข่มใจ) 4) ขันติ (ความอดทน) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

หลักพราวาธรรม 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สัจจะ (ความซื่อสัตย์)	3.81	0.82	มาก
2. ทมะ (การข่มใจ)	3.80	0.82	มาก
3. ขันติ (การอดทน)	3.79	0.82	มาก
4. จาคะ (การเสียสละ)	3.81	0.80	มาก
ภาพรวม	3.80	1.82	มาก

ตารางที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม

สำหรับระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุใน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแต่ละด้าน ดังนี้

ภาวะผู้นำทางการเมือง	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีอิทธิพลต่ออุดมการณ์	3.94	0.85	มาก
2. ด้านการสร้างบันดาลใจ	3.82	0.80	มาก
3. ด้านการกระตุ้นการทำงานด้วยปัญญา	3.84	0.82	มาก
4. ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล	3.78	0.84	มาก
ภาพรวม	3.85	0.83	มาก

ตารางที่ 2 ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม

จากตารางดังกล่าวอธิบายผลการวิจัยให้เห็นว่าผู้สูงอายุในอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีระดับการน้อมนำหลักพราวาธรรม 4 มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับมาก โดยเฉพาะด้านสัจจะ (ความซื่อสัตย์) และจาคะ (การเสียสละ) ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงความตระหนักในคุณธรรมพื้นฐานที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ ขณะเดียวกัน ผู้บริหารท้องถิ่นในพื้นที่มีภาวะผู้นำทางการเมืองในระดับมากเช่นกัน โดยเฉพาะด้านการมีอิทธิพลต่ออุดมการณ์และการกระตุ้นการทำงานด้วยปัญญา สะท้อนถึงบทบาทของผู้นำที่สามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างมีทิศทางและยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งสองปัจจัยนี้มีแนวโน้มเกื้อหนุนซึ่งกันและกันในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางการเมืองและหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารท้องถิ่นกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การมีอิทธิพลต่ออุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการทำงานด้วยปัญญา และการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล รวมถึงหลักฆราวาสธรรม 4 ประการ ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ ล้วนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่ไม่เพียงแต่มีวิสัยทัศน์และศักยภาพในการบริหารจัดการ แต่ยังยึดหลักคุณธรรมตามแนวพุทธในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ดังแสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างภาวะผู้นำทางการเมืองและหลักฆราวาสธรรม 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

ตัวแปรอิสระ	จำนวน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P-value
การมีอิทธิพลต่ออุดมการณ์	367	0.79	0.00**
การสร้างแรงบันดาลใจ	367	0.81	0.00**
การกระตุ้นการทำงานด้วยปัญญา	367	0.79	0.00**
การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล	367	0.80	0.00**
หลักฆราวาสธรรม	367	0.89	0.00**
สัจจะ	367	0.84	0.00**
ทมะ	367	0.82	0.00**
ขันติ	367	0.81	0.00**
จาคะ	367	0.77	0.00**

หมายเหตุ: ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 (**) แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างภาวะผู้นำทางการเมืองและหลักฆราวาสธรรม 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะการประยุกต์หลักฆราวาสธรรม 4 ในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนววิถีพุทธ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 ซึ่งประกอบด้วย สัจจะ (ความซื่อสัตย์), ทมะ (การฝึกตน), ขันติ (ความอดทน), และจาคะ (การเสียสละ) เป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืน

ในด้านสัจจะ ผู้นำควรแสดงความยึดมั่นในความซื่อสัตย์ ความจริงใจ และความโปร่งใสในการบริหารงาน ปฏิบัติงานโดยยึดหลักความถูกต้อง ไม่บิดเบือนข้อมูลหรือหลอกลวง เพื่อสร้างความไว้วางใจและศรัทธาจากผู้สูงอายุและประชาชนในชุมชน

ในด้านทมะ ผู้นำควรฝึกฝนตนเองให้มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม พร้อมพัฒนาทักษะความรู้ และศักยภาพในการบริหารอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดการปัญหาและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สูงอายุ

ในด้านขันติ ผู้นำต้องแสดงออกถึงความอดทน อดกลั้น พร้อมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างโดยไม่ปิดกั้นการมีส่วนร่วม พร้อมทั้งมีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และเฝ้าหาทางแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์

ในด้านจาคะ ผู้นำควรแสดงออกถึงความเสียสละ ใจกว้าง และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างจริงใจโดยไม่หวังผลตอบแทน พร้อมทั้งสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ผู้นำทางการเมืองควรมีวิสัยทัศน์ในการทำงานที่ชัดเจน สามารถสื่อสารสร้างความเชื่อมั่นในบทบาทของตนเอง ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในชีวิต กล้าเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง และสามารถวิเคราะห์ตนเองเพื่อนำไปสู่การพัฒนา ทั้งยังควรให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดในระดับบุคคล เพื่อสร้างความอบอุ่นใจ และเป็นที่พึ่งพิงที่แท้จริงของผู้สูงอายุในท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวพุทธวิถีของผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่น มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในทุกมิติ ได้แก่ การมีอิทธิพลต่ออุดมการณ์ การกระตุ้นการทำงานด้วยปัญญา การสร้างแรงบันดาลใจ และการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีพลังและสร้างผลกระทบที่เป็นรูปธรรมต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการสร้างแรงจูงใจและการเคารพความแตกต่างเฉพาะบุคคล ซึ่งถือเป็นจุดแข็งสำคัญของผู้บริหารท้องถิ่นในยุคการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและประชากรสูงวัย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ พระมหาสมหมาย สมกิจใจ (2564) ซึ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงอุดมการณ์ของผู้บริหารท้องถิ่นและพบว่า การมีวิสัยทัศน์เชิงคุณธรรมร่วมกับการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารสามารถตอบสนองต่อปัญหาในระดับชุมชนได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำที่ผสมผสานแนวคิดทางศีลธรรมกับการจัดการเชิงระบบนั้น เป็นแนวทางที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเปราะบางในสังคมโดยเฉพาะผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ พระธงชัย วชิรญาณโณ (พิชัย) (2564) เรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ที่ระบุว่า ผู้บริหารท้องถิ่นที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ในที่ทีมงาน จะสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีพลัง สร้างการมีส่วนร่วม และก่อให้เกิดนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อปัญหาของประชาชนในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทำนองเดียวกัน ผลงานของ Bourne et al., (2017) ในเรื่อง Primal Leadership ก็ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จในระยะยาวต้องมี

ความสามารถทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ซึ่งประกอบด้วยความเข้าใจในผู้อื่น (Empathy) และการกระตุ้นแรงจูงใจ (Motivating Others) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ตรงกับผลการวิจัยในครั้งนี้ โดยเฉพาะในมิติของการคำนึงถึงปัจเจกบุคคลและการสร้างแรงบันดาลใจ ที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนให้สามารถยืนหยัดได้ในบริบทของความเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากการอภิปรายข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นไม่ได้เป็นเพียงตำแหน่งเชิงโครงสร้างเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการของการสร้างพลังผ่านความเข้าใจ ความศรัทธา และการบริหารจัดการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม ความรู้ และความสามารถในการจูงใจ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในเชิงประจักษ์และยั่งยืน

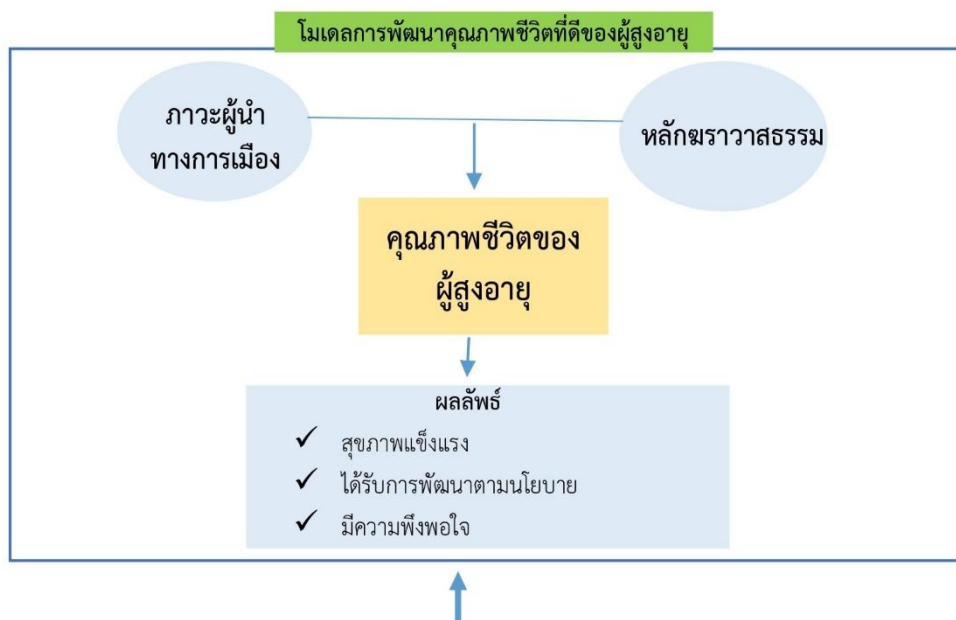
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพราวาสธรรม 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผลการวิจัยในประเด็นนี้พบว่า ทุกองค์ประกอบของหลักพราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ (ความซื่อสัตย์), จาคะ (การเสียสละ), ทมะ (การข่มใจ) และขันติ (ความอดทน) ล้วนมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในทุกมิติ ได้แก่ มิติทางร่างกาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม และปัญญา ผลลัพธ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า เมื่อผู้นำท้องถิ่นสามารถน้อมนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในการบริหารจัดการชุมชน จะก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน ทั้งในเชิงวัตถุและจิตวิญญาณ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพล ศิริ (2567) ซึ่งระบุว่า ผู้สูงอายุที่ดำรงชีวิตภายใต้หลักคุณธรรมมีแนวโน้มที่จะมีความสุขในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และสามารถสร้างคุณค่าให้กับชุมชนโดยไม่รู้สึกละแวกหรือเป็นภาระ ทั้งยังช่วยส่งเสริมสุขภาวะทางใจให้เกิดความรู้สึกลึกซึ้งภาคภูมิใจในตนเอง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญชนิด วิงวอน และ รุ่งอรุณ เม้าพานิชย์ (2567) ที่ศึกษาเรื่องบทบาทการดูแลผู้สูงอายุตามหลักพราวาสธรรม 4 ในการเชื่อมโยงไปสู่การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบว่าการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุปฏิบัติตามหลักพราวาสธรรม 4 มีผลต่อการลดความเครียด เสริมสร้างความพึงพอใจในชีวิต และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในวัยสูงอายุ อีกทั้งยังสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ เพ็ญศรี แก้วกิ่ง (2564) ที่เน้นการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นกับการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน โดยพบว่า ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะตามหลักธรรม เช่น มีขันติและจาคะสูง มักได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้าน และสามารถออกแบบนโยบายที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างเป็นระบบ จากการอภิปรายดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การบูรณาการหลักพราวาสธรรม 4 ไม่เพียงแต่เป็นแนวทางทางศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในเชิงนโยบายและภาวะผู้นำที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งนี้ ยิ่งผู้นำท้องถิ่นเข้าใจและประยุกต์ใช้หลักธรรมได้ลึกซึ้งเพียงใด ก็ยิ่งสามารถสร้างชุมชนแห่งคุณธรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างรอบด้านและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวพุทธวิธีของผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่และพัฒนาเป็นโมเดลการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นแนวทางเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่น และ หลักพรวาธรรม 4 ในพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน โมเดลดังกล่าวมีจุดเน้นสำคัญอยู่ที่การหลอมรวมคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นที่มีวิสัยทัศน์ มีจริยธรรม และสามารถใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่ สัจจะ (ความซื่อสัตย์), ทมะ (การฝึกตน), ขันติ (ความอดทน) และ จาคะ (การเสียสละ) เป็นแนวทางในการบริหารงานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเน้นการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา อันเป็นฐานรากของการดำรงชีวิตในสังคมสูงวัย

ผลลัพธ์ จากการประยุกต์ใช้โมเดลนี้ พบว่า ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรง ได้รับการพัฒนาตามนโยบายอย่างทั่วถึง และมีความพึงพอใจต่อชีวิตตนเองและบริการภาครัฐในระดับท้องถิ่น โมเดลนี้จึงสามารถใช้เป็นกรอบแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมภาวะผู้นำคุณธรรม และสร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมไทย และหลักพุทธวิธีอย่างเป็นรูปธรรม.

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยสารณพัฒนาโมเดลใหม่ตามแผนภาพที่แสดงต่อไปนี้ภาพ 1

ภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวพุทธวิธีของผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอชำสูงจังหวัดขอนแก่น

ภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสรุปให้เห็นว่าผู้สูงอายุในอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น มีการน้อมนำหลักทวารวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ (ความซื่อสัตย์), จาคะ (การเสียสละ), ทมะ (การข่มใจ) และขันติ (ความอดทน) มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับสูง โดยเฉพาะสัจจะและจาคะที่แสดงถึงการตระหนักในคุณธรรมพื้นฐานซึ่งส่งเสริมความสัมพันธ์และความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุ ในขณะเดียวกัน ผู้บริหารท้องถิ่นก็มีภาวะผู้นำทางการเมืองในระดับสูงเช่นกัน โดยเฉพาะด้านการมีอิทธิพลต่ออุดมการณ์และการกระตุ้นการทำงานด้วยปัญญา สะท้อนบทบาทผู้นำที่ยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนาและมีศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางการเมืองและหลักทวารวาสธรรม 4 พบว่าทั้งสองปัจจัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ โดยผู้นำที่ยึดมั่นในหลักความซื่อสัตย์ การฝึกฝนตนเอง ความอดทน และการเสียสละ สามารถส่งเสริมและสนับสนุนคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะสำคัญคือการนำหลักทวารวาสธรรม 4 มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนววิถีพุทธ เพื่อสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชน โดยผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน พร้อมสร้างความเชื่อมั่น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกระบวนการพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ข้อเสนอเชิงนโยบาย ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ และข้อเสนอสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรส่งเสริมและผลักดันให้มีการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักทวารวาสธรรม 4 เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างผู้นำที่มีคุณธรรม โปร่งใส และยึดหลักประโยชน์ส่วนรวม

1.2 เสนอให้กระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่กำกับดูแลท้องถิ่นพิจารณาจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบองค์รวม โดยเน้นความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น ชุมชน และภาคประชาสังคม รวมถึงการจัดสวัสดิการพื้นฐานที่ครอบคลุมด้านกาย ใจ สังคม และปัญญา

1.3 การกำหนดนโยบายสนับสนุนการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นตามแนวพุทธวิธี ผ่านการอบรมเสริมทักษะ และสร้างเครือข่ายของผู้นำที่มีจิตสาธารณะและยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างภาวะผู้นำให้กับผู้บริหารในพื้นที่ โดยเน้นการฝึกอบรมที่บูรณาการหลักทวารวาสธรรม 4 เช่น หลักสูตรผู้นำคุณธรรม การอบรมด้านจริยธรรมทางการเมือง และการส่งเสริมการเป็นผู้นำแบบมีส่วนร่วม

2.2 การจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในระดับตำบลหรืออำเภอ โดยเน้นการดูแลแบบองค์รวมทั้งด้านสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ และสังคม และเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชน

2.3 ผู้นำท้องถิ่นควรเป็นแบบอย่างในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหาร โดยส่งเสริมความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะทางการเมืองหรือโครงสร้างชุมชน แตกต่างจากอำเภอช้างสูง เพื่อเปรียบเทียบและขยายผลการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำตามแนวพุทธวิถีในระดับประเทศ

3.2 เสนอให้มีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเชิงลึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้นำท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อจัดทำแนวปฏิบัติที่สามารถถ่ายทอดและประยุกต์ใช้ได้จริง

3.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวพุทธวิถีกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในระดับครัวเรือน เพื่อให้เห็นภาพการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณิตดา กรรณสูตร. (2565). ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นตามแนวทางพุทธวิถี. วารสาร มจร บาลี ศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์ , 8(1), 57–70.
- นภดล เจริญทรัพย์นันต์. (2567). ลักษณะของผู้นำที่ดีต้องมี 14 ประการ. สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2567. เข้าถึงได้จาก <https://www.toward-goal.com/contents/-14/>
- บุญชนิต วิงวอน และรุ่งอรุณ เม้าพานิชย์. (2567). บทบาทการดูแลผู้สูงอายุตามหลักธรรมาภิบาล4 ในการเชื่อมโยงไปสู่การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. วารสารบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ ราชมงคลล้านนา, 12(2), 149–166.
- ประมวณ คิตติณสัน. (2555). วิทยายุทธ วิทยาทอง. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- พระธงชัย วชิรญาณโณ (พิชัย). (2564). การพัฒนาภาวะผู้นำสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน. วารสาร บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, 7(2), 346–358.
- พระมหาสมหมาย สมกิจใจ (เสียงดีเพ็ง). (2565). ภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรีรินทร์ เกรย์, อุมารณ ภัทรวาณิช, เกลิมพล แจ่มจันทร์ และเรวดี สุวรรณพเก้า. (2556). มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ ร่วมกับ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2540). ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ: ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.

- สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 7(1), 73–82.
- สุพล ศิริ. (2567). ประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- Bourne, P. A., Hanna, I., Solomon, T., & Smith Sherwood, H. A. (2017). Primal Leadership: Realizing the Power of Emotional Intelligence—A Book Review. Crimson Publishers, COJ, 1(2), 46-50.
- Evers, H. D., & Silcock, T. H. (1965). Elite and Section in Thailand: Social and Economic Studies in Development. Canberra: Australian National University Press, pp. 84–104.
- Lee, J. (1974). Essentials of Psychological Testing (3rd ed.). New York: Harper & Row Publishers.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. New York: Harper & Row.

วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัย
Social Sciences and Modern Integrated Sciences
สำนักงานศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
1 หมู่ที่ 8 ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 50220
Email: jsmis2020.journal@gmail.com
โทร. 093-241-9191

